

SHDM
FOUNDATION

สถาบันพอดี
SHDM Foundation

วารสาร

สถาบันพอดี

INSTITUTE OF SUFFICIENCY JOURNAL (IS-J)

ปีที่ 1 ฉบับที่ 6 มิถุนายน 2567

VOL 1, NO.6 JUNE 2024

ISSN 3027-8023 (Online)

shdm.journal@gmail.com

วารสารสถาบันพอดี

081 745 4336

วารสารสถาบันพอดี
Institute of Sufficiency Journal

ปีที่ 1 ฉบับที่ 6 มิถุนายน 2567

Vol. 1 No. 6 June 2024

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นวารสารตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความหนังสือ และบทความวิชาการประเภทอื่นๆ
2. เพื่อเป็นสื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการของนักวิจัยและนักวิชาการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนศึกษา ด้านปรัชญา ด้านจริยศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านการศึกษา
3. เพื่อเป็นวารสารเสนอองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์ในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนศึกษา ด้านปรัชญา ด้านจริยศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านการศึกษา
4. เพื่อพัฒนาวารสารให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาและเป็นการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลงานการวิจัยและบทความทางวิชาการด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนศึกษา ด้านปรัชญา ด้านจริยศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านการศึกษา ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI

เจ้าของ

มูลนิธิสหธรรมิกชน (Sahadhammikchon Foundation) 429/129 ถนนสรองประภา แขวง
ดอนเมือง เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ : 091-778-1032, 089-983-9333
อีเมล : shdm.foundation@gmail.com

พิมพ์ที่

จี คลาส (G CLASS) เลขที่ 26/19 ศาลายา พุทธมณฑล นครปฐม 73170
โทร 028892223 โทรสาร 028893204 อีเมล g_class@hotmail.com

ต้นฉบับที่ตีพิมพ์ในวารสารเล่มนี้ ได้รับการตรวจสอบมาตรฐานทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะสาขาวิชา การตีพิมพ์จำเป็นต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

คณะที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์กิริติ บุญเจือ

รองศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ พงษ์วาท

พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม (รศ.ดร.)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญญา สุขสมจิตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภัทร แก้วรัตนภัทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชฎา พองธนกิจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิชัย ธรรมเสนห์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธงไชย สุรินทร์วรังกูร

พลเอก ดร.สมคิด ทับทิม

ดร.ดนุวัศ สุวรรณวงศ์

ดร.กัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์

ดร.ลัดดา ไทยปรีชา

ดร.อารียา ภู่งระหงษ์

ดร.พลอยทราย โอฮาม่า

ดร.กาญจนา โพธิ์วิทยานนท์

ดร.สมเกียรติ มาลากรณ์

ดร.จันทรา มาศ สุริเย

รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงสมร รุ่งสวรรค์โพธิ์

รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) พลตำรวจโท ดร.ณรงค์ กุลนิเทศ

รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.ศรีปริญา ฐูปกระจำง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจตนิพัทธ์ พิทยานุวัฒน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุปราณี วัฒนสิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา วรารัตน์ไชย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) พลโท ดร.ทวี แจ่มจำรัสพลโท

พันเอก ดร.ปราโมทย์ หม่อมศิลา

ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม

ดร.กัณฑ์สินี สมิตพันธ์

ดร.สิริกร อมฤตวาริน

ดร.ศาสวัต มูลฐาน

ดร.รวิข ตาแก้ว

ดร.ใจกลั่น นาวาบุญนิยม

ดร.วรภรณ์ พงศ์ธรพิสุทธิ

ดร.สิรินทร์ กันยาวิริยะ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธา หริมเทพาธิป

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล มณีสว่าง

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิต พุทธพงษ์ศิริพร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีเวท วรณโกวิท

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุณี เวชประสิทธิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.เอนก สุวรรณบัณฑิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร พินยารัก

คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครราชสีมา

ดร.มนัสวี ศรีนนท์

ดร.ตรี บุญเจือ

ดร.ยุทธภณัฐ พินิจ

นายแพทย์ ดร.ศุภชัย ศรีศิริรุ่ง

พันเอกหญิง ดร.สุภารัตน์ น้อยแรม

ดร.ประเสริฐ สุขศาสน์กวิน

พันตำรวจโทหญิง ดร. ปิยะนุช ศรีสรานุกรม

สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล

สำนักงาน กสทช.

คริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน

โรงพยาบาลพญาไท สาขาศรีราชา

ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษา

ความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

คณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

นางพรรณนิภา หริมเทพาธิป

นางเพ็ญพักต์ สว่าง

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ ประจำปีที่ 6 ปีที่ 1

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี ชุมแสน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ มีราคา วิทยาลัยพิษณุพนธ์

ดร.วุฒิพงษ์ รอดบำรุง

ดร.พูนศักดิ์ กมล

ดร.สมเจต หลวงกัน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุพรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์วิทยาลัยทองสุข

นักวิชาการ สถาบันมะเร็งแห่งชาติ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ศูนย์พอเพียงศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ดร.ศุภตานนท์ ขอบประดิษฐ์

ดร.สุดธินีย์ ทองจันทร์

ดร.ณทิพรดา ไชยศิลป์

ดร.เอกลักษณ์ เพ็ญพรหม

บทบรรณาธิการ

บทความวิจัยและบทความวิชาการในวารสารสถาบันพอดี ปีที่ 1 ฉบับที่ 6 ประจำเดือน มิถุนายน 2567 มีบทความวิจัยและบทความวิชาการที่ส่งมาอย่างต่อเนื่องจากฉบับที่แล้ว เนื่องจากผู้เขียนบทความหลายท่านขอจองพื้นที่ลงวารสารเพื่อเผยแพร่ผลงานตลอดปี พ.ศ. 2567 ตั้งแต่ยังไม่เปิดระบบวารสารออนไลน์ นอกจากนี้ยังได้รับความเมตตาจากคณาจารย์หลากหลายมหาวิทยาลัย ตลอดจนนักวิชาการอิสระ ยินดีเป็นทั้งที่ปรึกษา กองบรรณาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ ซึ่งแต่ละท่านล้วนมีความเชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาของตนเป็นอย่างดี

บทความในวารสารฉบับนี้ ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 3 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร, ผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง, การใช้กิจกรรมการเสริมสร้างด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดศาลวัน จังหวัดนครปฐม และบทความวิชาการ ได้แก่ การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิธีการทำให้หายโกรธของพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) รวมไปถึงบทความวิชาการเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักการทรงงาน ซึ่งเป็นงานเขียนที่มีความต่อเนื่องมาจากฉบับก่อนๆ คือเริ่มตั้งแต่การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 1 จนมาถึงฉบับนี้จะเป็นการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 6: องค์กรรวม

บทความเหล่านี้ ได้ผ่านการพิจารณาถ้อยแถลงโดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินคุณภาพ ตลอดทั้งกองบรรณาธิการให้ความสำคัญกับบทความที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวารสารเป็นหลัก กองบรรณาธิการได้คัดเลือกคุณภาพเป็นการเบื้องต้นก่อนแล้วจึงทำการตอบรับเพื่อส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านพิจารณาตรวจประเมินถ้อยแถลงตามระบบต่อไป ทั้งนี้ บทความที่ได้รับการคัดเลือกจึงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal citation index Centre (TCI)

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านการศึกษาให้เป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาและประเทศชาติต่อไป โดยบทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือประจำฉบับนี้มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

บทความวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร” โดย ดร.พจนมา โมาโนช บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิเคราะห์เอกสาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาในองค์กรอันเกิดขึ้นจากความขัดแย้งทางด้านการคิดจนนำไปสู่การใช้วาจาที่ไม่เหมาะสม เราจึงควรใช้สัมมาวาจาในการแก้ปัญหาดังกล่าว คือ รู้จักพูดให้เกิดประโยชน์ ลดโทษ มีความสมเหตุสมผล ลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ จากนั้นสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่มีชื่อว่า รูปแบบการประยุกต์ใช้สัมมาวาจาให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ ได้แก่ ส่วนที่เป็นศาสตร์ และส่วนที่เป็นศิลป์ การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรทั้งศาสตร์และศิลป์ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างน้อย 5 ประการ แก่องค์กร ได้แก่ สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี เพิ่มความไว้วางใจและความผูกพัน

สร้างความประทับใจและความไว้วางใจจากลูกค้าหรือผู้ให้บริการ แก้ไขปัญหาและลดความขัดแย้ง และสร้างความยั่งยืนในความสัมพันธ์

บทความวิจัยเรื่อง “ผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลัคนวศายกลาง” โดย ดร.ชิสา กันยาวิริยะ และ สิริพันธ์ กันยาวิริยะ บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลัคนวศายกลาง จากนั้นได้สังเคราะห์ให้เกิตองค์ความรู้ใหม่ ได้แก่ รูปแบบผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลัคนวศายกลาง โดยเน้นความสำคัญของคุณธรรมและจิตสำนึกที่สูงกว่าความรู้และความสามารถส่วนบุคคล สิ่งที่ทำให้ผู้นำคุณธรรมแตกต่างจากผู้นำทั่วไปมีหลายประการสำคัญดังนี้ 1. สติปัญญาและคุณธรรม 2. การสร้างจิตสำนึกและความตระหนักรู้ 3. ความรักและความเข้าใจ 4. สันติสุขและการสร้างสรรค์ 5. แบบอย่างที่ดี 6. การพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกัน

บทความวิจัยเรื่อง “การใช้กิจกรรมการเสริมสร้างด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดศาลวัน จังหวัดนครปฐม” โดย จิรายุ โพธิ์ และพระมหาสามารถ ฐานิสโร บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการเสริมสร้างด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดศาลวัน จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อเปรียบเทียบความพอประมาณในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังศึกษาสรุปสั้น ๆ ได้ว่า สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนผ่านกิจกรรมกลุ่ม ของนักเรียนได้รับความรู้อย่างพอเพียง และได้เห็นถึงความสำคัญของ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ และมีความอดทนต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน

บทความวิชาการเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิธีการทำให้หายโกรธของพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต)” โดย ดร.สิรินทร์ กันยาวิริยะ และ ดร.ชิสา กันยาวิริยะ บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งศึกษาวิธีบรรเทาความโกรธทั้ง 10 ประการ โดยสังเคราะห์ลงในธรรม 3 ประการ คือ สติ ปัญญา และเมตตา เรียกว่า “หลักธรรม 3 ประการเพื่อการบรรเทาความโกรธ” จากการศึกษา สรุปได้ว่า วิธีบรรเทาความโกรธของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) มีอยู่ทั้งหมด 10 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 นึกถึงผลเสียของความเป็นคนมักโกรธ ขั้นที่ 2 พิจารณาโทษของความโกรธ ขั้นที่ 3 นึกถึงความดีของคนที่เราโกรธ ขั้นที่ 4 พิจารณาว่า ความโกรธ คือ การสร้างทุกข์ให้ตัวเอง และเป็นการลงโทษ ขั้นที่ 5 พิจารณาความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน ขั้นที่ 6 พิจารณาพระจริยาวัตรในปางก่อนของพระพุทธเจ้า ขั้นที่ 7 พิจารณาความเคยเกี่ยวข้องกันในสังสารวัฏ ขั้นที่ 8 พิจารณาอนิสงส์ของเมตตา ขั้นที่ 9 พิจารณาโดยวิธีแยกธาตุ และ ขั้นที่ 10 ปฏิบัติทาน คือ การให้หรือแบ่งปันสิ่งของ องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการศึกษาเชิงวิเคราะห์วิธีบรรเทาความโกรธของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) ในครั้งนี้ เรียกว่า “วิธีการระงับความโกรธ 10 ประการในเชิงพุทธปรัชญาเถรวาท” อันมีสติบนพื้นฐาน ที่สร้างความสมดุลให้กับปัญญาและความเมตตา

บทความวิชาการเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 6 : องค์กรรวม” โดย ดร.ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์ บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 6 สู่การประยุกต์ใช้ทำให้เกิดการสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเทคนิคในการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 6

เรียกว่า รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 6 : องค์กรวม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 มองภาพรวมของผลลัพธ์ให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดการวางแผนและตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ
ขั้นตอนที่ 2 สร้างเหตุปัจจัยให้สอดคล้องกับผลลัพธ์ เพื่อเพิ่มแนวโน้มความสำเร็จและลดความเสี่ยงที่จะ
ผิดพลาดในการดำเนินงาน ขั้นตอนที่ 3 มองให้เห็นปัญหาและทางออกอย่างรอบด้าน สร้างความร่วมมือ
อย่างเป็นองค์กรวม แก้ปัญหาที่ต้นเหตุ และพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธา หริมเทพาธิป

บรรณาธิการ

สารบัญ		
เรื่อง		หน้า
1	การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร Applying Sammawaca to Benefit Organizations พจนา มาโนช	1
2	ผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง Ethical Leadership According to Moderate Postmodern Philosophy ชิสา กันยาวิริยะ และ สิริรินทร์ กันยาวิริยะ	9
3	การใช้กิจกรรมการเสริมสร้างด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดศาลวัน จังหวัดนครปฐม Using activities to promote sufficiency in daily life according to the sufficiency economy philosophy for 5 th-grade students at Sathalanwan School, Nakhon Pathom Province. จิรายุ โพธิ์ และ พระมหาสามารถ ฐานิสฺสโร	19
4	การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิธีบรรเทาความโกรธของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) An Analytical Study of the Methods for Alleviate Anger by Somdetphrabutdhakosajarn (P.A. Payutto) สิริรินทร์ กันยาวิริยะ และ ชิสา กันยาวิริยะ	31
5	การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 6 : องค์กรรวม Application of Work Principles 6 of King Rama IX : Holistic Approach ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์	44
	จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ	58
	หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์	55

การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร Applying Sammawaca to Benefit Organizations

พจนมา มาโนช

Phortchana Manoch

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Email: phortchana.ma@ssru.ac.th

Received: June 15, 2024; Revised: June 29, 2024; Accepted: June 29, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์ใช้สัมมาวาจาให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร ผลการวิจัยพบว่า องค์กร คือ กลุ่มคนที่เข้ามาอยู่ร่วมกันเพื่อดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรร่วมกัน การที่คนในองค์กรจะดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้นั้นจำเป็นต้องมีความเข้าใจในเรื่องการสื่อสาร โดยเฉพาะการใช้สัมมาวาจาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อคนในองค์กรมากที่สุด การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรจำเป็นต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ที่เหมาะสม ในด้านศาสตร์ของการพูดตามหลักสัมมาวาจา ได้แก่ 1) การละเว้นจากการพูดปด 2) ละเว้นจากการพูดส่อเสียด 3) ละเว้นจากการพูดคำหยาบ และ 4) ละเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ ส่วนในด้านศิลปะของการพูดตามหลักสัมมาวาจา ได้แก่ 1) การพูดจริง 2) พูดไพเราะอ่อนโยน 3) พูดสิ่งที่เป็นประโยชน์หรือไม่ก่อโทษในภายหลัง และ 4) พูดถูกต้องตามกาลสถานที่ สัมมาวาจาที่ประกอบด้วยศาสตร์และศิลป์อันสมบูรณ์ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เบียดเบียน เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของคนในองค์กร

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, สัมมาวาจา, องค์กร

Abstract

This research article is a qualitative study through document analysis, aimed at applying right speech (Sammawaca) to benefit organizations. The research findings indicate that an organization is a group of people who come together to work towards achieving the organization's common goals. For members of an organization to effectively achieve these goals, understanding communication is essential, particularly the use of right speech to maximize the well-being of people within the organization. Applying right speech for the benefit of the organization requires the appropriate use of both science

and art. In the scientific aspect of right speech, this includes: 1) Refraining from lying 2) Refraining from divisive speech 3) Refraining from harsh speech 4) Refraining from idle chatter. In the artistic aspect of right speech, this includes: 1) Speaking truthfully 2) Speaking in a pleasant and gentle manner 3) Speaking what is beneficial or harmless in the long term 4) Speaking appropriately according to time and place 5) Right speech that combines complete science and art inevitably leads to non-harm and the well-being of people within the organization.

Keywords: Applying. Sammawaca, Organizations.

บทนำ

สัมมาวาจา เป็นองค์ประกอบหนึ่งในคำสอนเรื่องทางสายกลาง เรียกว่า อริยมรรคมีองค์ 8 (สุภิสรา บุญช่วย และคณะ, 2563) ประกอบด้วยสัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากรรมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักความประพฤติปฏิบัติที่ครอบคลุมจริยธรรมในทุกระดับของพระพุทธศาสนา เป็นคำสอนในภาคปฏิบัติที่นำไปสู่ความพ้นทุกข์ เพื่อแก้ปัญหา และส่งเสริมให้มนุษย์บรรลุความดีงามที่สูงยิ่ง ๆ ขึ้นไป (วิ.ม. (ไทย) 4/14/22) บุคคลใดที่มีวาจาไม่เป็นไปในทางที่สร้างสรรค์ เจริญไม่เป็น มีการกล่าวร้าย มีวาจาหยาบคาย สร้างความเกลียดชัง ในขณะที่พูด ย่อมประสบความล้มเหลวในชีวิต หรือเป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนและผู้อื่นได้ ดังที่พระวังคีสะได้กล่าวคาถาไว้ว่า

“บุคคลพึงกล่าววาจาที่ไม่เป็นเหตุทำตนให้เดือดร้อน และไม่เบียดเบียนผู้อื่น วาจานั้นเป็นวาจาสุภาสิตแท้ บุคคลพึงกล่าวเฉพาะวาจาเป็นที่รัก เป็นที่ถูกใจผู้ฟัง พึงเว้นคำลามกทั้งหลายเสีย กล่าวแต่วาจาเป็นที่รักแก่คนอื่น” (ขุ.สุ. (ไทย) 25/455/603)

จากคาถาแสดงให้เห็นถึงแนวทางของการใช้วาจาอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์ อย่างไรก็ตาม แม้วาสิ่งที่พูดจะเป็นความจริง มีประโยชน์หรือมีคุณค่ามากเพียงใด แต่หากคำพูดนั้นก่อให้เกิดความขัดเคืองใจหรือความไม่พอใจแก่ผู้อื่น ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม คำพูดนั้นก็มิใช่สิ่งที่บัณฑิตควรที่จะกล่าวออกมา การสื่อสารที่ดีไม่เพียงแต่ต้องคำนึงถึงความถูกต้องและประโยชน์ของคำพูด แต่ยังต้องคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ฟังด้วย ด้วยเหตุนี้ การพูดจึงเป็นสิ่งที่ควรระมัดระวังอย่างยิ่ง ดังภาษิตของวิเทหดาบสว่า

“แม้หากวาจาจะมีประโยชน์มาก แต่ผู้อื่นได้รับความขัดเคืองใจ เพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง วาจานั้นบัณฑิตก็ไม่ควรที่จะกล่าว” (ขุ.ชา. (ไทย) 27/99/269)

จากภาษิตที่กล่าวถึง การระมัดระวังในการใช้วาจา เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากวาจา เป็นเครื่องมือที่สามารถแสดงถึงความประสงค์และความรู้สึกของแต่ละคนได้อย่างชัดเจน การสื่อสารกันด้วยวาจานั้นมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างลึกซึ้ง ไม่ว่าจะเป็นความรักและความนับถือ

ความโกรธและความเกลียด หรือความสามัคคีและความแตกแยก ล้วนเกิดขึ้นจากวาจาที่ใช้สื่อสารกันทั้งสิ้น

ในสังคมปัจจุบันที่มีการแข่งขันทางธุรกิจมีความเข้มข้นและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (ชิตชนัน เสริมเกียรติพงศ์, 2558) องค์กรทุกขนาดต้องการปัจจัยหลายประการเพื่อความอยู่รอดและความสำเร็จ หนึ่งในปัจจัยที่สำคัญและมีผลกระทบอย่างยิ่งคือการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและเป็นมิตร การใช้สัมมาวาจา หรือการพูดที่ถูกต้องและเหมาะสมตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา กลายเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีทั้งภายในองค์กรและกับลูกค้า ดังนั้น การใช้สัมมาวาจามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตรและเคารพกันของคนในองค์กร การสื่อสารที่ดีช่วยลดความเข้าใจผิดและความขัดแย้ง ช่วยเพิ่มความร่วมมือและความสามัคคีในกลุ่มคนทำงาน การพูดอย่างสุภาพและจริงใจทำให้เกิดความไว้วางใจระหว่างสมาชิกในกลุ่มคนทำงาน ซึ่งมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน นอกจากนี้ การใช้สัมมาวาจายังเป็นการแสดงออกถึงการเคารพและเห็นคุณค่าของผู้อื่น ทำให้เกิดความรู้สึกเชื่อมโยงและความผูกพันที่ดีภายในองค์กร

นอกจากนี้ สัมมาวาจาสำหรับการสื่อสารกับลูกค้าหรือผู้เข้ามาใช้บริการ หรือการติดต่อประสานงานที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร การใช้สัมมาวาจา มีบทบาทสำคัญในการสร้างความประทับใจและความไว้วางใจตั้งแต่ครั้งแรกที่มีการติดต่อ การพูดจาที่สุภาพและมีความจริงใจ ช่วยสร้างความรู้สึกดีและความพึงพอใจในบริการ ทำให้ลูกค้าหรือผู้เข้ามาติดต่อเกิดความเชื่อถือและมีแนวโน้มที่จะกลับมาใช้บริการอีก การใช้สัมมาวาจายังช่วยลดความขัดแย้งและแก้ไขปัญหได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อลูกค้ารู้สึกว่าพวกเขาได้รับการปฏิบัติอย่างดีและยุติธรรม พวกเขาจะมีความภักดีต่อแบรนด์และแนะนำบริการให้กับผู้อื่นต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการนำหลักสัมมาวาจามาศึกษาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อคนในองค์กร เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ที่วางไว้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและประยุกต์ใช้สัมมาวาจาให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของสัมมาวาจา หลักการสื่อสารของพุทธศาสนา แนวคิดเกี่ยวกับองค์กร แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำประเด็นที่ได้มาวิเคราะห์สู่การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร
3. สรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเชิงพุทธปรัชญา
4. สรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า สัมมาวาจา เป็นองค์ประกอบหนึ่งในคำสอนเรื่องทางสายกลาง เรียกว่า อริยมรรคมีองค์ 8 ประกอบด้วยสัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ องค์การสามารถนำหลักสัมมาวาจามาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรได้ดังนี้

1. การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาเพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี กล่าวคือ องค์กรที่ส่งเสริมการใช้สัมมาวาจาภายในทีมงานจะสามารถสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตรและเคารพซึ่งกันและกันได้ดีขึ้น การพูดจาที่สุภาพและจริงใจจะช่วยลดความขัดแย้งและความเข้าใจผิด ทำให้ทีมงานทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามัคคี

2. การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาเพื่อเพิ่มความไว้วางใจและความผูกพัน กล่าวคือ การใช้สัมมาวาจาทำให้เกิดความไว้วางใจระหว่างสมาชิกในองค์กร การสื่อสารที่จริงใจและสุภาพช่วยสร้างความรู้สึกเชื่อมโยงและความผูกพันที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและความร่วมมือในองค์กร

3. การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาเพื่อสร้างความประทับใจและความไว้วางใจจากลูกค้า กล่าวคือ การใช้สัมมาวาจาในการสื่อสารกับลูกค้าช่วยสร้างความประทับใจแรกที่ดีและสร้างความไว้วางใจตั้งแต่ครั้งแรกที่มีการติดต่อ การพูดจาที่สุภาพและจริงใจทำให้ลูกค้ารู้สึกถึงความเคารพและการดูแลที่ดีจากองค์กร ทำให้พวกเขามีแนวโน้มที่จะกลับมาใช้บริการอีกและแนะนำบริการให้กับผู้อื่นต่อไป

4. การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาเพื่อแก้ไขปัญหาและลดความขัดแย้ง กล่าวคือ การใช้สัมมาวาจาช่วยในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อลูกค้ารู้สึกว่าเขาได้รับการปฏิบัติอย่างดีและยุติธรรม การใช้คำพูดที่สุภาพและมีความเห็นอกเห็นใจช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความพึงพอใจในการบริการ

5. การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาเพื่อสร้างความยั่งยืนในความสัมพันธ์ กล่าวคือ องค์กรที่สามารถนำหลักสัมมาวาจามาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและยั่งยืนทั้งภายในและภายนอกองค์กร ส่งผลให้องค์กรก้าวไปสู่ความสำเร็จในระยะยาว

จากผลการวิจัยนี้สามารถสรุปได้ว่า การใช้สัมมาวาจาเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างความสัมพันธ์และการสื่อสารที่ดี ทั้งภายในองค์กรและกับลูกค้า ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จและความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว สิ่งสำคัญของการประยุกต์ใช้สัมมาวาจาให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร จำเป็นต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ที่เหมาะสม ในด้านศาสตร์ของการพูดตามหลักสัมมาวาจา ได้แก่ 1) การละเว้นจากการพูดปด 2) ละเว้นจากการพูดส่อเสียด 3) ละเว้นจากการพูดคำหยาบ และ 4) ละเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ ส่วนในด้านศิลปะของการพูดตามหลักสัมมาวาจา ได้แก่ 1) การพูดจริง 2) พูดไพเราะอ่อนโยน 3) พูดสิ่งที่เป็นประโยชน์หรือไม่ก่อโทษในภายหลัง และ 4) พูดถูกต้องตามกาลและสถานที่ สัมมาวาจาที่ประกอบด้วยศาสตร์และศิลป์อันสมบูรณ์ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เบียดเบียนเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของคนในองค์กร

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ สามารถอภิปรายได้ว่า สัมมาวาจา เป็นองค์ประกอบหนึ่งในคำสอนเรื่องทางสายกลาง เรียกว่า อริยมรรคมีองค์ 8 ประกอบด้วยสัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฉันทนันท จันทร์ทรงพล และคณะ (2562) กล่าวว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” ที่ประกอบไปด้วยองค์ 8 ประการ หรือที่มักถูกเรียกว่า มรรค 8 ซึ่งในองค์มรรค 8 นี้ได้ถูกจัด กลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เรียกว่า “ศีล” ได้แก่ สัมมากัมมันตะ การกระทำชอบ (กายสุจริต 3) สัมมาวาจา การพูดชอบ (วจีสุจริต 4) สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบ (คือ ทำอาชีพ โดยไม่เป็นกายทุจริต 3 และไม่เป็นวจีทุจริต 4) กลุ่มที่ 2 เรียกว่า “สมาธิ” ได้แก่ สัมมาวายามะ ความพยายามชอบ สัมมาสติ ความระลึกชอบ สัมมาสมาธิ ความตั้งใจมั่นชอบ และกลุ่มที่ 3 เรียกว่า “ปัญญา” ได้แก่ สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ และเมื่อนำหลัก “มัชฌิมาปฏิปทา” เมื่อนำทั้ง 3 กลุ่มมาปรับใช้กับการสื่อสารทางการเมือง โดยวิธีการ ถอดความของคำว่า “ศีล” ได้แก่ สัมมากัมมันตะ การกระทำชอบ (กายสุจริต 3) นอกจากนี้การมีความสัมพันธ์ที่แย่ หรือ Toxic Relationship นำไปสู่การเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นในองค์กร ทำให้องค์กรแตกแยกได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพรัช พินชมภู (2560) กล่าวว่า หลักการทางพระพุทธศาสนาที่ได้ให้ความสำคัญกับการไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันทั้งกาย วาจา ใจ (หลักสัมมาวาจา) และสอดคล้องกับแนวคิดของ พระภัทรพล วิสุโท (2564) อธิบายว่า ทุกชนิดโรคาณีนีปปฏิปทาอริยสัจ คือ อริยมรรคมีองค์ 8 ประการ ได้แก่ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ

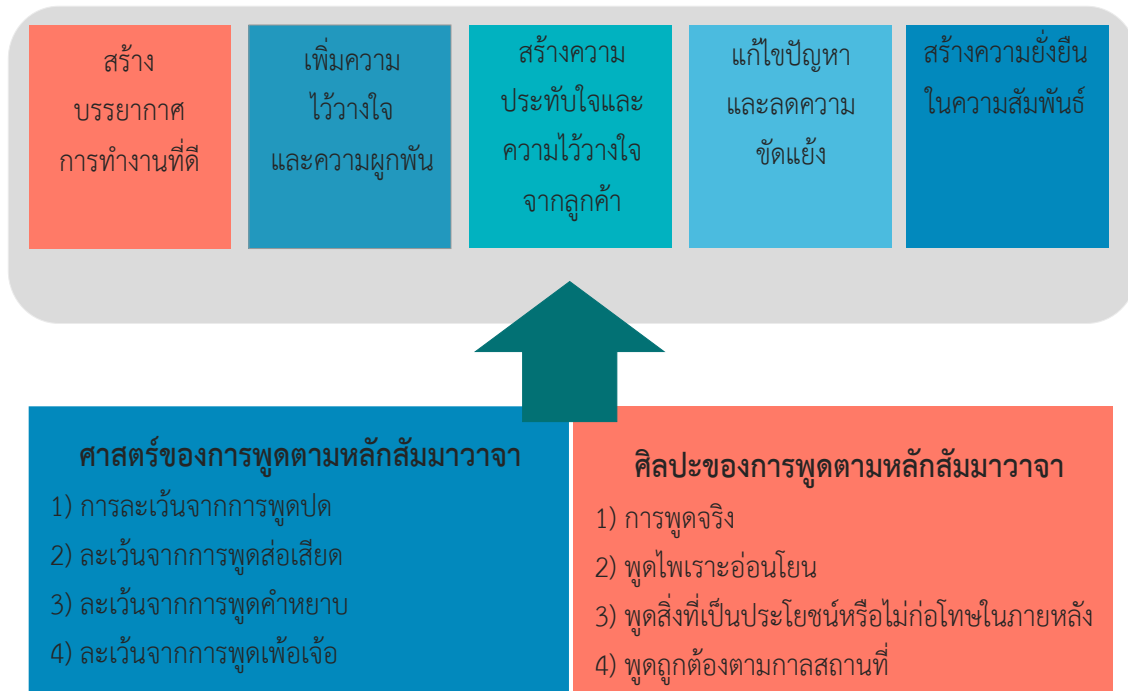
สิ่งสำคัญของการประยุกต์ใช้สัมมาวาจาให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร จำเป็นต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ที่เหมาะสม ได้แก่ 1) การละเว้นจากการพูดปด 2) ละเว้นจากการพูดส่อเสียด 3) ละเว้นจากการพูดคำหยาบ และ 4) ละเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ ส่วนในด้านศิลปะของการพูดตามหลักสัมมาวาจา ได้แก่ 1) การพูดจริง 2) พูดไพเราะอ่อนโยน 3) พูดสิ่งที่เป็นประโยชน์หรือไม่ก่อโทษในภายหลัง และ 4) พูดถูกต้องตามกาลสถานที่ สัมมาวาจาที่ประกอบด้วยศาสตร์และศิลป์อันสมบูรณ์ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เบียดเบียน เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของคนในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับคำอธิบายของ พระอนุรักษ์ อนุรักษ์โชโต (รัฐธรรม) (2563) กล่าวว่า สัมมาวาจา คือ การไม่พูดเท็จ (มุสาวาทา) ไม่พูดส่อเสียด ยุยงให้เขาแตกร้างกัน (ปิสุณาย วาจา) ไม่พูดคำหยาบคาย (ผรุสสาย วาจา) ไม่พูดเพ้อเจ้อเหลวไหลไร้สาระ (สัมผัปปลาปา) มีการเคารพให้เกียรติ ไม่นำเรื่องเชือชาติ ศาสนามากล่าวถึงทำนองล้อเล่น คำพูดถูกกาลเทศะหรือพูดตามกาลที่สมควรพูด คำสัตย์จริง พูดคำอ่อนหวาน และมีประโยชน์ และสอดคล้องกับแนวคิดของ พระสมชาย ปโยโค (ดำเนิน) (2554) กล่าวว่า วาจาเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะวาจาเป็นกระบวนการสื่อสารที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการดำรงอยู่ของมนุษย์ซึ่งมนุษย์ได้ต่อสู้กับธรรมชาติและดิ้นรนเพื่อการมีชีวิตอยู่รอดในสังคม จึงได้ใช้การสื่อสารด้วยการพูดคุยเป็นเครื่องมือช่วยให้กระทำการสิ่งต่างๆ ดังจะเห็นได้จากหลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวกับการพูดที่ทรงแสดงหลักธรรมในด้านพฤติกรรมที่แต่ละคนแสดงออกต่อกัน ต้องรู้จักสำรวมในการพูด การพูดสุภาพ อ่อนหวาน พูดคุยด้วยความรัก ความเมตตา

ต่อกัน สร้างมิตรไมตรีต่อกัน การใช้ถ้อยคำเป็นที่น่าเชื่อถือ เพื่อให้การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะอย่างสงบสุข และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

นอกจากนี้ การใช้สัมมาวาจาช่วยในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อลูกค้ายูู้สึกว่า พวกเขาได้รับการปฏิบัติอย่างดีและยุติธรรม การใช้คำพูดที่สุภาพและมีความเห็นอกเห็นใจช่วยลด ความขัดแย้งและสร้างความพึงพอใจในการบริการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ญัตฐิธีร์ ศิริกมลพัฒน์ (2561) กล่าวว่า ผู้ใช้วาจาพูดออกไปนั้นเป็นแนวทางที่สามารถส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือล้มเหลว หรือเป็น สาเหตุให้ผู้อื่นเกิดความทุกข์หรือสุขหรือซาบซึ่งประทับใจก็ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลผู้ที่พูดออกไปมีเจตนา อย่างไรกับแนวทางเป้าหมาย รวมไปถึงการต้องพัฒนาทางด้านจิตใจด้วย กล่าวคือพูดจาไม่เป็นประโยชน์ ผิดหลักคุณธรรมเป็นการทำให้การค้าขายไม่ประสบความสำเร็จ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้มาจากการสังเคราะห์ปัญหาในองค์กรอันเกิดขึ้นจากความ ขัดแย้งทางด้านความคิดจนนำไปสู่การใช้วาจาที่ไม่เหมาะสม เราจึงควรใช้สัมมาวาจาในการแก้ปัญหา ดังกล่าว คือ รู้จักพูดให้เกิดประโยชน์ ลดโทษ มีความสมเหตุสมผล ลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ ดังนั้น จากการสังเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเสนอรูปแบบการประยุกต์ใช้สัมมาวาจาให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร โดยสามารถอธิบายเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการประยุกต์ใช้สัมมาวาจาให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า รูปแบบการประยุกต์ใช้สัมมาวาจาให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ ได้แก่ ส่วนที่เป็นศาสตร์ และส่วนที่เป็นศิลป์ การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรทั้งศาสตร์และศิลป์ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างน้อย 5 ประการแก่องค์กร ได้แก่ สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี เพิ่มความไว้วางใจและความผูกพัน สร้างความประทับใจและความไว้วางใจจากลูกค้าหรือผู้ให้บริการ แก้ไขปัญหาและลดความขัดแย้ง และสร้างความยั่งยืนในความสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการบริหารองค์กรนั้น นอกจากจะต้องบริหารงานให้ประสบความสำเร็จแล้ว สิ่งสำคัญคือการบริหารคนในองค์กรให้เกิดความสัมพันธ์ในเชิงบวกหรือในเชิงสร้างสรรค์ ลดความขัดแย้งเพื่อป้องกันสิ่งที่เป็นภัยต่อองค์กร การสนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีช่วยให้คนในองค์กรซึมซับจนกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่รู้จักใช้ศาสตร์และศิลป์ในการประยุกต์ใช้สัมมาวาจาให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร นอกจากนี้ ประโยชน์ของความสัมพันธ์ในลักษณะนี้ยังส่งเสริมให้งานก้าวหน้าและพัฒนาอย่างยั่งยืนได้เมื่อลูกค้าและผู้ให้บริการได้รับความสัมพันธ์ในเชิงบวก พวกเขาจะเกิดความไว้วางใจและมีความเคารพภักดีต่อองค์กร สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ ผู้บริหารหรือผู้นำภาครัฐ ภาคเอกชน จำเป็นต้องนำเอารูปแบบการประยุกต์ใช้สัมมาวาจาให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรไปจัดการอบรมเพื่อสร้างความเข้าใจ ความตระหนักรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ ปี อันจะก่อให้เกิดประโยชน์กับองค์กรที่ขับเคลื่อนเรื่องนี้ได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการประยุกต์ใช้สัมมาวาจาให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร แต่หากมีการขยายผลในระดับบุคคลและระดับสังคมที่กว้างออกไปก็จะได้ประโยชน์ในมิติที่เฉพาะเจาะจงอย่างเข้มข้น และมิติที่กว้างออกในเชิงสาธารณะได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะหัวข้อการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม
2. การพัฒนาตนด้วยหลักสัมมาวาจาในพุทธปรัชญาเถรวาท
3. การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสัมมาวาจาในพุทธปรัชญาเถรวาท

บรรณานุกรม

- การศาสนา, กรม. (2525). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง*. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.
- ชิดชนน์ เสริมเกียรติพงศ์. (2558). ผลกระทบของนวัตกรรมต่อการดำเนินงานของบริษัท : การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างอุตสาหกรรม. *รายงานการวิจัย*. คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐธีร์ ศิริกุลพัฒน์. (2561). การศึกษาแนวทางการใช้วาจาเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการค้าขาย. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 15(68) : 195-202.
- ธัญนันท์ จันท์ทรงพล และคณะ. (2562). แนวคิดมัชฌิมาปฏิปทาในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ที่เกิดจากการสื่อสารทางการเมือง. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศน์*, 6(10) : 4873-4883.
- พระภัทรพล วิสุทฺธ. (2564). ศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในอรัญญิกสูตร. *วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, 7(2) : 119-128.
- พระสมชาย ปโยโค (ดำเนิน). (2554). “การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาเพื่อการบริหารงานของผู้นำ”, *พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ : บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.
- พระอนุรักษ์ อนุรกฺขิต (รัฐธรรม). (2563). การศึกษาวิเคราะห์ประโยชน์ของสัมมาวาจาในสถาบันครอบครัวของนักเรียนโรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 3(2) : 28-40.
- ไพรัช พันชมภู. (2560). หลักรัฐศาสตร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก : ประชาธิปไตย. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 4(1) : 149-167.
- สุกิตรา บุญช่วย และคณะ. (2563). การประยุกต์ใช้หลักสัมมาวาจาในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านท่าแมงลัก ตำบลสะกอม อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 5(1) : 216-225.

ผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง Ethical Leadership According to Moderate Postmodern Philosophy

ชิสา กันยาวิริยะ¹ และ สิริินทร์ กันยาวิริยะ²

Chisa Ganyaviriya¹ and Sirin Ganyaviriya²

^{1,2}สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

^{1,2}Philosophy and Ethics Program, Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: ¹chisa.gu@ssru.ac.th

²sirin.cnt@hotmail.com

Received: June 13, 2024; Revised: June 29, 2024; Accepted: June 29, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นผู้นำที่มีคุณสมบัติของผู้นำเชิงبارมี ผู้นำจิตวิญญาณ ผู้นำแบบรับใช้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีคุณธรรมและจริยธรรมที่สร้างความตระหนักรู้ให้เกิดแก่ตนเองและผู้อื่น มีความใส่ใจดูแล และแบ่งปัน มีวิจรรย์ญาณ คือ การวิเคราะห์ การประเมินค่าสู่การตัดสินใจ และประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการบริหารงานสู่ความสำเร็จร่วมกันในองค์กร และบริหารคนให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี มีทัศนคติที่เปิดกว้าง มององค์กรรวม ส่งเสริมการเกื้อกูลซึ่งกันและกันด้วยความรักความเข้าใจ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ให้เกียรติกับผู้ร่วมงาน เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นผู้นำที่บริหารตนอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผู้คนไปสู่เป้าหมายของความสุข คือ พัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งของตนเองและผู้อื่นด้วยพลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา มีการวางนโยบายด้านธรรมาภิบาลหรือบรรษัทภิบาลอย่างชัดเจน องค์กรความรู้ใหม่ในการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง แตกต่างจากผู้นำทั่วไปที่เน้นในเรื่องการยอมรับทางด้านความรู้และความสามารถที่เหนือกว่าคนอื่น ผู้นำคุณธรรมนั้นต้องสร้างขึ้นจากสติปัญญาและคุณธรรม สร้างจิตสำนึกหรือความตระหนักรู้ให้กับคนในองค์กรหรือ คนทั่วไปเพื่อให้เกิดความรู้สึกสามัคคี เชื่อมต่อกันด้วยความรักความเข้าใจ ให้ความสำคัญกับสันติสุข มีความริเริ่มที่สร้างสรรค์ สามารถเป็นแบบอย่างที่น่าบุคคลทั้งทางด้านจิตใจและความประพฤติทางกายและวาจาไปในทิศทางที่ถูกต้อง คือ ทิศทางที่ไม่เป็นไปเพื่อการเบียดเบียน เป็นทิศทางแห่งความเมตตากรุณา เสียสละ แบ่งปัน เกื้อกูลกันสู่ความสงบสุข เป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกัน

คำสำคัญ: ผู้นำ, คุณธรรม, ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

Abstract

This research article is a qualitative study based on document analysis. Its objective is to analyze ethical leadership according to moderate postmodern philosophy. The findings reveal that moral leaders embody characteristics of charismatic leaders, spiritual leaders, servant leaders, and transformational leaders. They possess virtues and ethics that foster self-awareness and awareness in others, exhibit care and sharing, and apply critical thinking, which involves analysis and evaluation leading to decision-making. These leaders manage to achieve shared success within the organization and cultivate good relationships among people. They maintain an open-minded attitude, take a holistic view, and promote mutual support through love and understanding. They encourage participation, honor their colleagues, and respect human dignity. These leaders continuously self-manage to guide people toward the goal of happiness, which involves improving the quality of life for oneself and others through the powers of creativity, adaptivity, collaborativity, and requisitivity. They also clearly establish governance policies or corporate governance. The new knowledge generated from this research indicates that ethical leadership according to moderate postmodern philosophy, differ from conventional leaders who emphasize superior knowledge and abilities. Moral leaders are built on wisdom and virtue, fostering consciousness or awareness among individuals within the organization or the general public to cultivate love and unity. They connect people through love and understanding, prioritize peace, and exhibit creative initiative. They serve as role models in guiding individuals both mentally and behaviorally in the right direction-one that avoids harm and is characterized by compassion, sacrifice, sharing, and mutual support leading to peace and tranquility. Ultimately, they aim for the collective improvement of quality of life.

Keywords: Leadership, Ethical, Moderate Postmodern Philosophy.

บทนำ

ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ดำรงตำแหน่งเป็นทางการ หรือไม่มีตำแหน่งเป็นทางการก็ได้เป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น โดยพฤติกรรมของผู้นำนั้นมีอิทธิพลในการที่จะโน้มน้าวใจบุคคลอื่นในการจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการ หรือคำสั่งของตนเองให้ร่วมดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ด้วยความเต็มใจ (เพ็ญญา ศรีแปลก, 2563) ส่วนภาวะผู้นำ ความสามารถในการกระตุ้นและใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร กระบวนการภาวะผู้นำ

ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การใช้อำนาจเพื่อให้กลุ่มทำงานหรือมีการปฏิบัติตามเป้าหมายขององค์กร กระตุ้นสมาชิกขององค์กรให้ทำงานจนบรรลุเป้าหมาย ส่งอิทธิพลต่อพลวัติหรือความเปลี่ยนแปลงของกลุ่ม และต่อวัฒนธรรมองค์กร (Sergiovanni and Moore, 1989)

ภาวะผู้นำนั้นมีความจำเป็นสำหรับผู้เป็นอย่างยิ่ง การบริหารงานร่วมกับบุคคลอื่นหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ต้องใช้ความเป็นภาวะผู้นำ โดยให้บุคคลเหล่านั้นร่วมปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ หรือด้วยความพึงพอใจ ซึ่งเป็นการกระทำที่ส่งผลให้ได้ทั้งงานและได้ทั้งใจของเพื่อนร่วมงาน ได้ผลงานที่มีคุณภาพบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ (มณฑนา ชุมปัญญา, 2563)

ทฤษฎีภาวะผู้นำเริ่มต้นขึ้นเมื่อต้นศตวรรษที่ 20 โดยมีการศึกษาตามแนวความคิดของทฤษฎีภาวะผู้นำในแต่ละช่วงและนำมาใช้ในการพัฒนาผู้นำกลุ่มและองค์การซึ่งแบ่งได้เป็น 3 แนวทาง ได้แก่ ทฤษฎีคุณลักษณะภาวะผู้นำ ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำ และทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์ ต่อมา เบิร์นส์ (Burns, 1978) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเป็นแนวทางที่ 4 ได้แก่ ทฤษฎีความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2558) นอกจากนี้ เบิร์นส์ ยังสรุปลักษณะผู้นำเป็น 3 แบบ ได้แก่ 1) ผู้นำการแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) 2) ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) และ 3) ผู้นำคุณธรรมหรือจริยธรรม (Moral Leadership) ลักษณะของผู้นำคุณธรรมมุ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ตอบสนองความต้องการและความจำเป็นอย่างแท้จริงของผู้ตาม ตัวอย่างผู้นำคุณธรรมที่สำคัญ คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ท่านทรงเป็นนักวางแผนและมองการณ์ไกล นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลง เช่น โครงการอีสานเขียว โครงการน้ำพระทัยจากในหลวง โครงการแก้มลิง เป็นต้น แต่ทักษะเหล่านี้มีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปในโลกยุคดิจิทัล รวมถึงทวีความสำคัญมาก ยิ่งขึ้นจนกลายเป็นสิ่งที่ “ต้อง” มีมากกว่า “น่าจะ” มี ในขณะที่บางทักษะถือเป็นทักษะชุดใหม่ที่จำเป็นในบริบทของศตวรรษใหม่ เช่น ทักษะด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ฯลฯ ปัจจัยหลักที่นำพาความท้าทายและข้อเรียกร้องใหม่ ๆ สำหรับผู้เรียนคือความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technologies - ICTs) ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมอย่างรอบด้าน ซึ่งสามารถสรุปเหตุผลได้ 3 ประการว่าเหตุใดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นอย่างยิ่ง ต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษใหม่นั้นคือรูปแบบและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปการพึ่งพาอาศัยในระดับโลกที่เพิ่มมากขึ้น และภูมิทัศน์ในการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไป (สมเกียรติ ตังกิจวานิชย์ และคณะ, 2546)

ส่วน รัตติกรณ์ จงวิศาล (2564) ได้เสนอรูปแบบของภาวะผู้นำที่ต่างออกไปจากกระบวนทรรศน์สมัยใหม่ (Modern Paradigm) โดยชี้ให้เห็นว่ายังมีรูปแบบภาวะผู้นำอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือทฤษฎีภาวะผู้นำที่รู้จักกันทั่วไป โดยได้เรียกภาวะผู้นำในรูปแบบนี้ว่า “ภาวะผู้นำแนวใหม่” เช่น ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ ภาวะผู้นำที่แท้จริง ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ เป็นต้น

Gary Yukl (2010) กล่าวว่า แนวคิดภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ (Servant Leadership) คือ หนึ่งในแนวคิดที่กลุ่มนักวิชาการ เรียกว่าเป็นภาวะผู้นำแนวใหม่หรือภาวะผู้นำเชิงบูรณาการหรือภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ผสมผสานและเชื่อมโยงแนวความคิดต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

เหตุผลที่นักวิชาการที่ศึกษาเรื่องผู้นำให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำแนวใหม่ที่เป็นภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมสืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบันและการขาดจริยธรรมของผู้นำ เช่น การสนใจแต่ประโยชน์หรือความต้องการส่วนตัวและผลประโยชน์ขององค์กรเพียงอย่างเดียว ให้ความสำคัญแต่ผลกำไรโดยไม่คำนึงถึงวิธีการและการละเลยสังคม ชุมชน สิ่งแวดล้อม เป็นต้น การขาดจริยธรรมของผู้นำในองค์กรเหล่านี้จะไม่สามารถทำให้องค์กรประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้จึงเปลี่ยนกรอบแนวคิดเดิมอย่างสิ้นเชิง และกรอบความคิดใหม่ดังกล่าวนี้จึงเหมาะสมกับการศึกษาและพิสูจน์เพื่อการสร้างกรอบแนวคิดที่เที่ยงตรงต่อไปในอนาคต และ Yukl ยังได้กล่าวว่ามีนักทฤษฎีหลายคนได้ขยายทฤษฎีภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้นี้โดยรวมไปถึงค่านิยมที่สำคัญและผลกระทบของผู้นำแบบผู้รับใช้ต่อผู้ตามและทฤษฎีองค์การ ค่านิยมพื้นฐานแรกๆ ที่เน้นในภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ คือ การช่วยเหลือคนอื่นและการสนับสนุนความสัมพันธ์แบบไว้วางใจและการร่วมมือกัน ซึ่ง Yukl ได้เสนอค่านิยมที่สำคัญและตัวอย่างพฤติกรรมของผู้นำแบบผู้รับใช้ โดยอธิบายว่าองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ

ต่อมา Gary Yukl (2013) สรุปใหม่ว่า ทั้ง 7 องค์ประกอบนี้ขึ้นกับภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม แต่ในรายละเอียดยังคงเดิม ดังต่อไปนี้ เป็นคำอธิบายค่านิยมที่สำคัญ

1. ความซื่อสัตย์ (Integrity) มีการสื่อสารโดยวิธีการที่เปิดเผยและซื่อสัตย์ ความผูกพันที่มีต่อผู้อื่น มีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับค่านิยมที่ยึดถืออยู่ ยอมรับความผิดพลาดของตนเอง ไม่พยายามที่จะครอบงำหรือหลอกลวงผู้อื่น รักษาสัญญาและยอมรับและมีความรับผิดชอบต่อความผิดพลาดของตนเอง ไม่พยายามที่จะครอบงำหรือหลอกลวงผู้อื่น

2. การเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น (Altruism) ยินดีที่จะช่วยเหลือผู้อื่น เต็มใจที่จะเสี่ยงหรือเสียสละตนเองเพื่อปกป้องประโยชน์ของผู้อื่น ทำงานหรือให้บริการต่าง ๆ หรืองานประจำ เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นมากกว่าของตน เต็มใจที่จะทำงานหรือให้บริการต่าง ๆ แม้ว่าจะต้องสละเวลาทำงานเพิ่มมากขึ้นและไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งในหน้าที่หรืองานประจำ

3. ความสุภาพถ่อมตน (Humility) ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพ หลีกเลี่ยงการใช้สถานะทางสังคมและอภิสิทธิ์พิเศษต่าง ๆ ยอมรับในข้อจำกัดและความผิดพลาด ถ่อมตนในความสำเร็จและเน้นย้ำถึงการมีส่วนร่วมและการอุทิศตน (Contribution) ของผู้อื่นที่ร่วมกันพยายามทำให้งานสำเร็จ

4. การเอาใจเขามาใส่ใจเราและการเยียวยา (Empathy and Healing) ช่วยเหลือผู้อื่นในการรับมือกับความเครียดทางอารมณ์ กระตุ้นการยอมรับความแตกต่างและความหลากหลาย (Diversity) เป็นผู้ช่วยไกล่เกลี่ยหรือเป็นผู้สร้างสันติ (Peacemaker) ส่งเสริมการให้อภัยกันและการคืนดีกัน หลังมีความขัดแย้งที่ทำให้เกิดความแตกแยก

5. การเติบโตของบุคคล (Personal Growth) ส่งเสริมและช่วยเหลือในการพัฒนาความมั่นใจและความสามารถของปัจเจกบุคคล แม้ว่าจะไม่มีความสำคัญต่องานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน ช่วยเอื้อให้มีโอกาสในการเรียนรู้ แม้ว่าจะมีความเสี่ยงต่อความผิดพลาด จัดให้มีการแนะนำให้คำปรึกษา และการโค้ช (Mentoring and Coaching) เมื่อมีความต้องการและช่วยให้คนเรียนรู้จากความผิดพลาด

6. ความถูกต้องและความยุติธรรม (Fairness and Justice) ส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างยุติธรรม พุดต่อต้านความไม่ถูกต้องและการกระทำหรือนโยบายที่ไม่มีความยุติธรรม ต่อต้านความพยายามที่จะใช้ความไม่ถูกต้องครอบงำ หรือหลอกลวงผู้อื่น หรือการบ่อนทำลาย หรือการละเมิดสิทธิของพวกเขา

7. การเพิ่มพลังใจ (Empowerment) มีการปรึกษากับบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องการตัดสินใจที่จะมีผลกระทบกับพวกเขา ให้อำนาจและให้อิสระในการตัดสินใจอย่างเหมาะสมแก่ผู้ได้บังคับบัญชา มีการแบ่งปันข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อนกับพวกเขา ส่งเสริมให้พวกเขาแสดงออกถึงความห่วงใยหรือมุมมองที่เห็นแตกต่างโดยไม่มีการปกป้องตนเอง (Defensive)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ทำให้ทราบว่า แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำมีพัฒนาการเรื่อยมาจนถึงกระบวนทรรศน์ปัจจุบัน คือ กระบวนทรรศน์หลังนวยุคสายกลาง ซึ่งในทางจริยศาสตร์นั้นให้ความสำคัญกับจริยธรรมดูแลหรือพลัง 4 ได้แก่ พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา จึงเป็นที่น่าสนใจว่า ผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นอย่างไร จึงจะสามารถตีความแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำที่เกิดขึ้นมาในภายหลังให้ตรงตามกระบวนทรรศน์หลังนวยุคสายกลางนี้ และถูกต้องตามหลักจริยศาสตร์สากลถึงแม้ว่าจะมีแนวคิดและทฤษฎีใหม่ ๆ เกี่ยวกับผู้นำคุณธรรมเกิดขึ้นในยุคปัจจุบันก็ไม่ได้หมายความว่าแนวคิดและทฤษฎีเหล่านั้นจะวางอยู่บนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญต่อการศึกษาวิเคราะห์ให้ทราบว่าผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นอย่างไร เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของผู้นำและภาวะผู้นำ แนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำ และศึกษาแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำประเด็นที่ได้มาวิเคราะห์ผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง
3. สรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเชิงปรัชญาประยุกต์
4. สรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า คุณธรรม คือ “อุปนิสัย” หรือความประพฤติที่ดีที่ปฏิบัติจนเคยชินหรือติดเป็นนิสัยประจำตัว ส่วนความประพฤติชั่วที่ปฏิบัติจนเคยชินหรือติดเป็นนิสัยประจำตัว เรียกว่า “อนุสัย” ส่วนผู้นำ คือ บุคคลที่สามารถมีอิทธิพล (influence) กับคนอื่นทั้งในด้านความคิด ความรู้สึก เป็นบุคคลที่สามารถประสานความเข้าใจ เอื้ออำนวยช่วยเหลือสนับสนุนผู้อื่น มีความสามารถทำให้บุคคลทั้งหลายทำงานร่วมกันได้ สามารถนำคนอื่น ๆ ไปสู่สิ่งที่เป็นประโยชน์สุข หรือเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำอันเกิดจากความศรัทธาหรือการได้รับความไว้วางใจ หรือเป็นผู้ริเริ่มการกระทำและแสดงบทบาทที่สำคัญในการตัดสินใจของกลุ่ม ส่วนผู้นำคุณธรรมคือผู้นำที่มีคุณธรรมสากล เป็นความประพฤติดีจนเคยชินและติดเป็นนิสัย คุณธรรมสากลดังกล่าวนี้ ได้แก่ 1) ความรอบรู้ 2) ความกล้าหาญ 3) ความอดทน 4) ความเป็นธรรม ผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นผู้นำที่มีคุณสมบัติของผู้นำเชิงبارมี ผู้นำจิตวิญญาณ ผู้นำแบบรับใช้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง

- คุณสมบัติของผู้นำเชิงบาร์มี ได้แก่ มีบุคลิกภาพหรือพลังอำนาจที่อยู่ในตัว พลังอำนาจที่สำคัญ ได้แก่ การเป็นคนมีสัจจะ มีความรอบรู้อันเกิดจากปัญญาที่สามารถสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหาได้อย่างมีวิจาร์ณญาณ มีการบริหารตน มีความกล้าหาญ กล้าเผชิญกับปัญหา ฝึกฝนขัดเกลาตนเอง ด้วยคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง มีความอดทนเข้มแข็งทั้งภายในและภายนอก สามารถปกป้องคุ้มครอง ดูแล ให้ความอบอุ่น เป็นที่พึ่งพาของผู้ตามได้ และที่สำคัญคือเป็นผู้มีใจเที่ยงธรรม เสียสละ แบ่งปัน เพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม

- คุณสมบัติของผู้นำจิตวิญญาณ ได้แก่ คุณสมบัติที่สามารถเข้าไปจิตส่วนลึก (subconscious) ของมนุษย์ ซึ่งจำเป็นต้องมีคุณธรรมประจำใจ ได้แก่ 1) ความไว้วางใจ (trust/loyalty) 2) การให้อภัย/การยอมรับ (forgiveness/acceptance) 3) ความมีสัจจะ (integrity) 4) ความซื่อตรง (honesty) 5) ความกล้าหาญ (courage) 6) ความนอบน้อม (humility) 7) ความมีเมตตากรุณา (kindness) 8) การเอาใจใส่/ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (empathy/compassion) 9) ความอดทนอดกลั้นต่ออุปสรรค (patience) 10) ความดีเลิศ (excellence) 11) ความเบิกบาน (fun)

- คุณสมบัติของผู้นำแบบรับใช้ ได้แก่ 1) ความซื่อสัตย์ (Integrity) 2) การเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น (Altruism) 3) ความสุภาพถ่อมตน (Humility) 4) การเอาใจเขามาใส่ใจเรา และการเยียวยา (Empathy and Healing) 5) การเติบโตของบุคคล (Personal Growth) 6) ความถูกต้องและความยุติธรรม (Fairness and Justice) 7) การเพิ่มพลังใจ (Empowerment)

- คุณสมบัติของผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ มีคุณลักษณะมุ่งความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยง เปลี่ยนกรอบความคิดเป็นลักษณะการริเริ่ม (Proactive) มุ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจจากภายใน มีอำนาจมาจากบาร์มี คุณธรรม ให้ความสำคัญกับวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายที่จะไปให้ถึงร่วมกัน เป็นที่ปรึกษา ผู้ฝึกสอน มีการกระจายอำนาจให้แต่ละบุคคล มีการสื่อสารสองทางเป็นตัวอย่างของคุณธรรม เห็นประโยชน์องค์การมากกว่าส่วนตน ได้ใช้ศักยภาพของตนทำมากกว่าที่คาดหวัง

ผู้นำเชิงคุณธรรม คือ บุคคลที่มีคุณธรรมและจริยธรรมที่สร้างความตระหนักรู้ให้เกิดแก่ตนเองและผู้อื่น มีความใส่ใจดูแล และแบ่งปัน มีวิจรรย์ญาณ คือ การวิเคราะห์ การประเมินค่าสู่การตัดสินใจ และประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการบริหารงานสู่ความสำเร็จร่วมกันในองค์กร และบริหารคนให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี มีทัศนคติที่เปิดกว้าง มององค์รวม ส่งเสริมการเกื้อกูลซึ่งกันและกันด้วยความรักความเข้าใจ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ให้เกียรติกับผู้ร่วมงาน เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นผู้นำที่บริหารตนอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผู้คนไปสู่เป้าหมายของความสุข คือ พัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งของตนเองและผู้อื่น ด้วยพลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา มีการวางนโยบายด้านธรรมาภิบาลหรือบรรษัทภิบาลอย่างชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ พบว่า ผู้นำเชิงคุณธรรมเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมและจริยธรรมที่สร้างความตระหนักรู้ให้เกิดแก่ตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวรรณ แสงดาว (2559) กล่าวว่า ภาวะผู้นำที่จะพาองค์กรไปสู่เป้าหมายอย่างยั่งยืนนั้นต้องประกอบด้วยคุณธรรม 9 ประการ คือ 1) ความขยัน 2) มีความประหยัด 3) ซื่อสัตย์ 4) มีวินัย 5) มีความสุภาพ 6) มีความสะอาด 7) มีความสามัคคี 8) มีน้ำใจเป็นผู้ให้ คอยช่วยเหลือสังคม มีการรู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น 9) มีความกตัญญูเป็นผู้รู้คุณ และสอดคล้องกับแนวคิดของ อนันท์ งามสะอาด (2561) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมควรมีการมุ่งเน้นการปฏิบัติจริยธรรมภายในองค์กร เพื่อส่งเสริมให้ระดับภูมิภาวด้านคุณธรรม โดยใช้การเสริมสร้างบรรยากาศขององค์กรให้มีบรรยากาศของคุณธรรม มีการยึดค่านิยมที่ดีงาม และควรมีมาตรฐานด้านคุณธรรมร่วมกัน เพื่อให้ผู้ร่วมงานยึดหลักความร่วมมือ และใช้หลักสามัคคีธรรม มากกว่าการแข่งขันกัน และมีการเลือกใช้อำนาจการลงโทษ เป็นทางเลือกสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นผู้นำที่มีคุณสมบัติของผู้นำเชิงবারมี ผู้นำจิตวิญญาน ผู้นำแบบรับใช้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มยุรี ศรีวงษ์ชัย และอำนาจ ทองโปร่ง (2566) กล่าวถึงผู้นำเชิงบาร์มีว่าจะต้องมีบุคลิกภาพหรือพลังอำนาจที่อยู่ในตัว เรียกว่า อำนาจบาร์มีของผู้นำเป็นผลของการรับรู้ของผู้ตามที่มีต่อผู้นำ อันเกิดจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ต่อกันภายใต้บริบทของสถานการณ์และความต้องการปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลของผู้ตามมากเพื่อที่จะทำให้องค์กรพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นอย่างรุนแรงมากในขณะนี้ และสอดคล้องกับ Fly & Motherly (2006) ได้ทำการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุ (causal model) เกี่ยวกับความเป็นผู้นำทางจิตวิญญานด้วยวิธีการบูรณาการ (integrating) งานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า ลักษณะของความเป็นผู้นำทางจิตวิญญาน ประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 11 ประการ ดังนี้ 1) ความไว้วางใจ (trust/loyalty) 2) การให้อภัย/การยอมรับ (forgiveness/acceptance) 3) ความมีสัจจะ (integrity) 4) ความซื่อตรง (honesty) 5) ความกล้าหาญ (courage) 6) ความนอบน้อม (humility) 7) ความมีเมตตากรุณา (kindness) 8) การเอาใจใส่/ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (empathy/compassion) 9) ความอดทนอดกลั้นต่ออุปสรรค (patience) 10) ความดีเลิศ (excellence) 11) ความเบิกบาน (fun) นอกจากนี้ ผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางยังมีการบูรณาการ

เพื่อให้เกิดการบริหารงานสู่ความสำเร็จร่วมกันในองค์กร และบริหารคนให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี มีทัศนคติที่เปิดกว้าง มององค์กรรวม ส่งเสริมการเกื้อกูลซึ่งกันและกันด้วยความรักความเข้าใจ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้เกียรติกับผู้ร่วมงาน เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นผู้นำที่บริหารตนอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผู้คนไปสู่เป้าหมายของความสุข คือ พัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งของตนเองและผู้อื่นด้วยพลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา มีการวางนโยบายด้านธรรมาภิบาลหรือบรรษัทภิบาลอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริธร พิมพ์ผด (2555) กล่าวว่า “ภาวะผู้นำ” นั้นล้วนมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้เจริญก้าวหน้า โดยบุคคลที่มีภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมนั้น มักจะขับเคลื่อนด้วยกระบวนการที่ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) การวิเคราะห์บริบท ความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจและผู้มีส่วนได้เสีย และการกำหนดประเด็นสำคัญด้านความยั่งยืนขององค์กร (Materiality) 2) การกำหนดนโยบายและเป้าหมายด้านความยั่งยืนขององค์กร (Policy) 3) การกำหนดกลยุทธ์ด้านความยั่งยืนขององค์กร (Strategy) 4) การขับเคลื่อนความยั่งยืนไปสู่การปฏิบัติ (Implementation) 5) การเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืน (Disclosure)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ รูปแบบผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง โดยสามารถอธิบายเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า ผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเน้นความสำคัญของคุณธรรมและจิตสำนึกที่สูงกว่าความรู้และความสามารถส่วนบุคคล สิ่งที่ทำให้ผู้นำคุณธรรมแตกต่างจากผู้นำทั่วไปมีหลายประการสำคัญดังนี้

1. สติปัญญาและคุณธรรม ผู้นำคุณธรรมต้องมีสติปัญญาและคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ไม่เพียงแต่ความสามารถในการบริหารงานหรือความรู้เชิงลึกในสาขาต่าง ๆ แต่ยังรวมถึงการใช้คุณธรรมเป็นแนวทางในการตัดสินใจและการนำพาองค์กร

2. การสร้างจิตสำนึกและความตระหนักรู้ ผู้นำคุณธรรมจะเน้นการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักรู้ในหมู่คนในองค์กรหรือสังคม เพื่อให้เกิดความรักและความสามัคคีระหว่างกัน การสร้างบรรยากาศที่ทุกคนรู้สึกมีคุณค่าและมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์

3. ความรักและความเข้าใจ ผู้นำคุณธรรมต้องเชื่อมโยงและสร้างความสัมพันธ์ด้วยความรักและความเข้าใจระหว่างสมาชิกในองค์กร เพื่อให้เกิดความร่วมมือที่ดีและบรรยากาศการทำงานที่เป็นสุข

4. สันติสุขและการสร้างสรรค์ ผู้นำคุณธรรมมุ่งเน้นการสร้างสันติสุขภายในองค์กร โดยส่งเสริมการริเริ่มที่สร้างสรรค์และการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่ไม่เป็นการเบียดเบียนหรือก่อให้เกิดความขัดแย้ง

5. แบบอย่างที่ดี ผู้นำคุณธรรมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านจิตใจและการประพฤติปฏิบัติทางกายและวาจา โดยแสดงถึงความเมตตากรุณา ความเสียสละ การแบ่งปัน และการเกื้อกูลกัน ซึ่งจะนำไปสู่ความสงบสุขและการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกัน

6. การพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกัน เป้าหมายสูงสุดของผู้นำคุณธรรมคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทุกคนในองค์กรและสังคมให้ดีขึ้น ผ่านการทำงานร่วมกันด้วยจิตสำนึกที่ดีและความร่วมมือกัน

ผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางจะมุ่งเน้นการสร้างองค์กรที่มีสันติสุขและความสามัคคี โดยการนำด้วยคุณธรรมและสติปัญญา ซึ่งจะทำให้องค์กรหรือสังคมก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยเสนอให้องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน นำเอารูปแบบผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางนี้ ไปใช้เป็นหลักในการสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ เปลี่ยนแปลงจากผู้นำที่มีเพียงความรู้ความสามารถ ไปสู่ผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรมที่สามารถเป็นที่พึ่งพาแก่พนักงาน เป็นที่ต้องการของลูกค้าหรือผู้เข้ามาใช้บริการ สามารถทำได้โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ใช้หลัก IDG หรือ Inner Development Goal มาเป็นแกนกลางเพื่อสร้างหลักสูตรอบรมผู้นำเพื่อส่งเสริม soft skill ที่จำเป็นต่อการนำไปบริหารตน บริหารคน บริหารงานด้วยคุณธรรมต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการนำปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมาเป็นฐานคิดเพื่อศึกษาผู้นำคุณธรรมและสร้างรูปแบบผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง แต่ยังมีหัวข้ออื่นๆ ที่น่าสนใจต่อ

การศึกษาวิเคราะห์สู่การนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร ซึ่งสามารถให้ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปได้ดังนี้

1. การศึกษาผู้นำเชิงคุณธรรมที่สร้างแรงจูงใจเชิงบวกให้กับองค์กร
2. การศึกษาผู้นำคุณธรรมสู่ความเป็นเลิศ
3. วิเคราะห์ผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

บรรณานุกรม

- เพ็ญภา ศรีแปลก. (2563). การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- มยุรี ศรีวงษ์ชัย และอำนวย ทองโปร่ง. (2566). ภาวะผู้นำเชิงอำนาจบารมีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มกรุงเทพตะวันออก สังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 8(1) : 464-473.
- มณฑนา ชุมปัญญา. (2563). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2564). จิตวิทยาองค์กร. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : บริษัท เอเชีย ดิจิตอล การพิมพ์ จำกัด.
- ศิริธร พิมพ์ผล. (2555). ภาวะผู้นำ.[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.gotoknow.org/posts/320948> [5 มิถุนายน 2567]
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2558). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ : ธรรมสาร.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ. (2546). ปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สุวรรณ แสงดาว. (2559). คุณธรรม 9 ประการ.[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://sites.google.com/site/suwanaccess/khu> [5 มิถุนายน 2567]
- อนันท์ งามสะอาด. (2561). ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม (Ethical leadership).[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.facebook.com/TTECH.BDI/posts/1572049492881517/> [5 มิถุนายน 2567]
- Burns, J. M. (1978). Leadership. New York: Harper & Row.
- Fly LW, Matherly LL. (2006). *Spiritual leadership as an integrating paradigm for positive leadership development*. paper presented at the international Gallup leadershipsummit : Washington, DC.
- Sergiovanni, T.J., and Moore, J.H. (1989). *Schooling for tomorrow*. Boston: Allyn & Bacon.
- Yukl G. (2013). Leadership in Organizations (8th ed.). New Jersey: Pearson Education.
- Yukl, G. (2010). Leadership in Organizations. (7th ed.). New Jersey: Prentice Hall.

การใช้กิจกรรมการเสริมสร้างด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิตตามหลัก
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

โรงเรียนวัดศาลวัน จังหวัดนครปฐม

Using activities to promote sufficiency in daily life according to
the sufficiency economy philosophy for 5th-grade students at
Sathalanwan School, Nakhon Pathom Province.

จิรายุ โพธิ์¹

Chirayu pochi¹

พระมหาสามารถ ฐานิสโร²

PhramahaSamart Thanissaro²

^{1,2}สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

^{1,2}Program in Teaching Social Studies,

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

Email: ¹wittawatt.poc@student.mbu.ac.th

Corresponding author, e-mail: [2samartarjkonk@gmail.com](mailto:samartarjkonk@gmail.com)

Received: February 12, 2024; Revised: June 30, 2024; Accepted: June 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำศึกษา เรื่องการใช้กิจกรรมการเสริมสร้างด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดศาลวัน จังหวัดนครปฐม การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการเสริมสร้างด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดศาลวัน จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อเปรียบเทียบความพอประมาณในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มเพื่อ เสริมสร้างความพอเพียง ชื่อกิจกรรมที่ 1. ความพอดีที่พอเพียง 2. คุณค่าของเงิน 3. ใช้เงินเท่าที่ จำเป็น 4. ใช้จ่ายอย่างมีคุณค่า แบบประเมินพฤติกรรม แบบสำรวจ และแบบทดสอบวัดผล

สัมฤทธิ์ ทางกรเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ t-test (Dependent Samples)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความพอเพียงของนักเรียน ซึ่งเรียงลำดับจาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า **ด้านมีค่ามาก อยู่ในข้อที่ว่า ฉันวางแผนการใช้เงิน เพื่อให้มีพอใช้กับตนเอง** อยู่ในด้าน ความพอประมาณอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$) ด้านความมีเหตุผล พบว่าอยู่ในข้อที่ว่าฉันซื้อสินค้าเพราะประโยชน์และความจำเป็น มากกว่าซื้อเพราะถูกใจอยากได้ และข้อที่ว่าเมื่อฉันท้อแท้และเบื่อหน่ายในการเรียน ฉันให้กำลังใจ ตนเองได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$) **และด้านที่มีค่าน้อย พบว่า อยู่ในข้อที่ว่า เวลาเพื่อนยั่วโมโห ฉันตอบโต้เพื่อนทุกครั้งด้วย คำพูดหรือการใช้กำลัง ซึ่งอยู่ในด้านความพอประมาณ**

2. การเปรียบเทียบความพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพอเพียง โดยรวมก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

คำสำคัญ: กิจกรรมการเสริมสร้าง, ด้านความพอประมาณ, ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

In this research, the researcher studied the use of activities to promote sufficiency in daily life according to the sufficiency economy philosophy for 5th-grade students at Watsalawan School, Nakhon Pathom Province. The objectives of this research were: 1) To study the promotion of sufficiency in daily life according to the sufficiency economy philosophy for 5th-grade students at Watsalawan School, Nakhon Pathom Province. 2) To compare the sufficiency levels of students before and after participating in group activities.

The research involved 30 purposively selected 5th-grade students. The research tools included group activities to promote sufficiency, assessment surveys, and performance assessment tests. Statistical analysis included percentages, means, standard deviations (S.D.), and dependent samples t-tests.

The research findings are as follows:

1. The sufficiency levels of students were categorized into different aspects, with the highest average in the aspect of planning their spending to have enough for themselves, indicating a high level of sufficiency. The aspect of spending money for practical and necessary purposes had a high level of sufficiency. However, the aspect related to reacting to teasing from peers with words or actions had a lower level of sufficiency.

2. When comparing the sufficiency of students before and after participating in group activities, there was a statistically significant difference at the 0.05 level, indicating an overall improvement in sufficiency levels. In a detailed analysis of different aspects, there were significant differences in the sufficiency of having a reason, planning spending, and having good coping skills before and after participating in the activities.

Keywords: sufficiency-promoting activities, sufficiency level, sufficiency economy philosophy.

บทนำ

สภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนไทยตกอยู่ในภาวะเดือดร้อน ทั้งปัญหาด้านเศรษฐกิจและปัญหาสังคม ซึ่งนับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากสังคมไทยจะให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม จนทำให้คนทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ บางคนถึงกับสละจรรยาบรรณในวิชาชีพ นำความรู้ ความสามารถของตนเองไปแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่คำนึงถึง ความเดือดร้อนที่จะเกิดกับคนอื่นในสังคม ขอเพียงให้ตนเองได้รับประโยชน์สูงสุดก็พอทุกคน ต้องการที่จะ ตอบสนองความต้องการของตนเอง จึงเกิดการแข่งขันกันเพื่อให้ได้เงินตราโดยไม่จำกัดรูปแบบ เช่น การฉ้อโกงรวมถึงการฉ้อราษฎร์บังหลวง การดำเนินกิจกรรมนอกกฎหมาย สอดคล้องกับ อา รีย์ เชื้อเมืองพาน, (2551) ได้กล่าวว่าเป็นปัญหาที่เกิดจากภาวะเศรษฐกิจ จนนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ ทางสังคม เช่น ปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรม ปัญหาความรุนแรงต่าง ๆ ปัญหาการรับค่านิยมวัฒนธรรมต่างชาติที่ไม่เหมาะสมของเยาวชนไทย ซึ่งในปัจจุบันเยาวชนไทยได้รับการเลี้ยงดูที่แตกต่างจากอดีตครอบครัวที่พ่อแม่เลี้ยงดูลูก แบบเอื้ออาทร ให้ความรัก ดูแลลูกและให้ทุกสิ่งทุกอย่างแก่ลูกเพื่อให้ลูกมีโอกาสได้เรียนหนังสือทัดเทียมเพื่อน โดยไม่ต้องทำหน้าที่ยื่น ๆ และลูกที่ดี ลูกที่น่ารักคือลูกที่ตั้งอกตั้งใจเรียน เรียนเก่ง ได้เกรดดี และไม่ก่อเรื่องราวให้พ่อแม่ไม่สบายใจ หากพ่อแม่สามารถหาทุกสิ่งทุกอย่างที่ลูกต้องการให้ได้ ก็คงจะไม่ทำให้เกิดปัญหามากมาย แต่ในครอบครัวของเด็กที่ขาดวัตถุดิบบางอย่างแต่ความต้องการสิ่งนั้นมาอย่างง่าย ๆ จะทำให้เด็กขาดความยั้งคิด และหลงผิดได้โดยง่าย ๆ ในภาวะบริโภคนิยม

ซึ่งเต็มไปด้วยสิ่งร่ำมากมายนี้ หากเด็ก ขาดคุณภาวะ ขาดการนับถือตนเองซึ่งจะเห็นว่าเด็กไทยปัจจุบันมีความคิดเปลี่ยนไปจากอดีตมาก เด็กจะตกอยู่ในความเสี่ยงสูงเพราะเขาจะกล้าทำสิ่งผิด ๆ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันการดำเนินชีวิตของเยาวชนจะให้ความสำคัญกับวัตถุนิยม ความฟุ้งเฟ้อ มีความต้องการที่ไม่รู้ จักพอ ใช้จ่ายเงินเกินความจำเป็น ก็จะทำให้สังคมไทยในอนาคตน่าเป็นห่วง เพราะเยาวชนถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่สุดที่จะพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าในอนาคตจากปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาภาครัฐได้เล็งเห็นความสำคัญและหาแนวทางแก้ไขปัญหานี้ อย่างเร่งด่วน ดังเช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-2554) ที่มุ่งเน้นจะพัฒนาประเทศให้เป็นสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ภายใต้แนวปฏิบัติของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและมียุทธศาสตร์การพัฒนา

คนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยมีจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2549) แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ได้ทรงเน้นย้ำเป็นแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสังคมไทยก็กลายเป็นอุดมการณ์สำหรับคนทุกชนชั้นในสังคมไทยที่อยากใช้ชีวิตแบบทางสายกลาง รวมทั้ง ผู้คนในวัยรุ่นหนุ่มสาวเช่นกัน และต่อมาในปี พ.ศ. 2549 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับ ครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี"

สุภัทรา บุญปัญญาโรจน์, 2550 สถานการณ์สังคมปัจจุบันเต็มไปด้วยกระแสวัตถุนิยมและความฟุ้งเฟ้อจึงทำให้คนส่วนใหญ่ หลงผิดไปตามกระแสจนกลายเป็นปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาสุขภาพ ปัญหาส่วนตัว ปัญหาหน้าที่การงานและโดยเฉพาะปัญหาหนี้สิน ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ที่พบ

มากที่สุด ทั้งนี้ ล้วนแต่มีสาเหตุมาจากพฤติกรรมการใช้จ่ายตามกระแสสังคมปัจจุบันทั้งสิ้นโดยเฉพาะค่านิยมของเยาวชนที่เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา ที่ให้ความสำคัญกับการใช้ของมีชื่อเสียงใช้ของราคาแพงเกินความจำเป็น ซึ่งล้วนเป็นค่านิยมที่ผิดและเป็นการดำเนินชีวิตที่สวนทางกับเศรษฐกิจพอเพียงดังที่**คุณปราโมทย์ ไ้มักลัด** ได้กล่าวในการสัมมนาหัวข้อ “วิถีชีวิตวัยรุ่นไทย ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง” ความว่า “เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้จำกัดไว้เพียงแค่เรื่องของเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ควรจะเรียกว่าปรัชญาความพอเพียง และหากขยายความปรัชญาของความพอเพียงแล้ว คือไม่ว่าจะกระทำการใด ๆ ก็ตามต้องทำอย่างรู้จักพอประมาณ พอดี รู้เหตุผล เพราะหากปฏิบัติตนอยู่ในพื้นฐานของความพอเพียงแล้วจะอยู่ได้อย่างมั่นคง หากโยงเข้าพระพุทธรูปศาสนาก็คือทางสายกลางไม่สุดโต่ง ไม่ย่อหย่อน เรียกว่าพหุติ ความพอเพียงสำหรับวัยรุ่นถือเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะปัจจุบันเราเห็นเป็นจำนวนมากที่ผู้คนไม่เข้าใจ ไม่ตระหนัก ไม่เห็นคุณค่าของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งวัยรุ่นเป็นวัยแสวงหา เทียบเตร ไม่ว่าจะเป็นเครื่องแต่งกาย มือถือ เราารู้สึกได้ว่าเขาไม่มีสำนึกตรงนี้ ปัญหาเรื่องความไม่รู้จักพอเพียงที่เกิดขึ้นนั้นจะโทษวัยรุ่นไม่ได้ ผู้ใหญ่ ผู้ปกครอง ครู เป็นบุคคลที่สำคัญ เพราะผู้ใหญ่ต้องตระหนักและชัดเจนถึงความพอเพียง ถ้าผู้ใหญ่ยังไม่รับรู้ รับทราบตรงนี้อันตรายเหมือนเรื่องแม่ปู่กับลูกปู่ เขาเห็นผู้ใหญ่เป็นอย่างไร เขาก็เป็นแบบนั้น

ดังนั้นทางที่ดีที่สุดก็คือการทำให้วัยรุ่นเข้าใจเรื่องความพอเพียง แล้วก็เรื่องค่าใช้จ่ายของเขา เขาก็ต้องมีจิตสำนึก รู้จักการบริหารเงิน รู้จักใช้จ่าย คือ เราต้องทำให้เขาเข้าใจ ตระหนักและเห็นคุณค่าของเศรษฐกิจพอเพียง” สอดคล้องกับ ปราโมทย์ ไ้มักลัด, 2556 [ออนไลน์] การที่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับทั้งในแง่กรอบความคิดและการปฏิบัติในสังคมไทยเช่นนี้ เป็นเพราะปรัชญานี้ มาจากประสบการณ์ที่เป็นจริงของการพัฒนาทั่วทุกพื้นที่ของประเทศ เพราะมาจากการกลั่นกรองพระบรมราโชวาทอันมีพื้นฐานจากพระราชกรณียกิจและการดำเนินงานโครงการหลวงที่พระองค์ท่านได้ทรงพัฒนาในภูมิสังคมต่าง ๆ ทั่วประเทศ จึงเป็นประสบการณ์ที่แท้จริงของประชาชนส่วนใหญ่ เป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญมุ่งให้คนสามารถพึ่งตนเองได้ ปรัชญายังมีหลักทางสายกลาง มีการพัฒนาเป็นขั้นตอนไม่สุดโต่งเป็นไปตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาของพุทธศาสนา อันเป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป ทั้งยังให้หลักการพัฒนาที่เน้นองค์รวมโดยมุ่งความสุขของบุคคล ทั้งด้านวัตถุ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จึงช่วยให้มีกรอบที่กว้างกว่าในอดีตที่มักจะมองภาพโดยแยกส่วน ปรัชญานี้ไม่ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ชี้ว่าให้มีความรู้เท่าทันให้มีความสามารถที่จะรับความผันผวนของการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดศาลาลวน ว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างไร และมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับใด อีกทั้งนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างไร

ผู้วิจัยได้เข้าไปฝึกสอนโรงเรียนวัดศาลวัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนใช้เงินตัว จากเงินที่พ่อแม่ให้แต่ละวัน และชอบยืมเงินเพื่อน และไม่ใช่คืนเพื่อน ทำให้เกิดการทะเลาะกับเพื่อนนักเรียนไม่รู้จักให้จ่ายเงิน ไม่รู้จักความพอดี และพอประมาณ ในการดำเนินชีวิต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษากิจกรรมการเสริมสร้างด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อเปรียบเทียบความพอประมาณในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดศาลวัน จังหวัดนครปฐม

สมมติฐานการวิจัยการศึกษา

1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับสูง ซึ่งเรียงลำดับจาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ตามลำดับความจำเป็นรายชื่อ
2. นักเรียนมีความพอประมาณในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับสูงขึ้น มีนัยทางสถิติที่ระดับ .01

การดำเนินการวิจัย

การศึกษางานวิจัย เรื่อง การใช้กิจกรรมการเสริมสร้างด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดศาลวัน จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 ในโรงเรียนวัดศาลวัน จังหวัดนครปฐม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 มีจำนวน 30 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษากันคว่ำครั้งนี้ เป็นนักเรียน ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 ในโรงเรียนวัดศาลวัน จังหวัด นครปฐม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 15 คน กิจกรรมกลุ่มสุ่มอย่างง่าย เพื่อเข้าร่วมการทดลอง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แบบสอบถามความพอเพียงของนักเรียน

2. กิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างความพอเพียงของนักเรียน

3. วิธีการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นิยามศัพท์ เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับความพอเพียง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามความพอเพียง

2. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามความพอเพียง ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert's Summated Rating Scale) มี 5 ระดับคือ ปฏิบัติมากที่สุด ปฏิบัติมาก ปฏิบัติปานกลาง ปฏิบัติน้อย ปฏิบัติน้อยที่สุด มีจำนวน 19 ข้อ

3. นำแบบสอบถาม ความพอเพียง หาค่าความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน

4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม ความพอเพียง ไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

5. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความพอเพียง จำนวน 19 ข้อ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 ในโรงเรียน วัดศาลวัน จังหวัด นครปฐมจำนวน 30 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ความพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดศาลวัน จังหวัด นครปฐม ด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. เปรียบเทียบความพอเพียง ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนและหลังได้รับกิจกรรมกลุ่มด้วยความพอเพียง ด้วยสถิติ สถิติ t - test แบบไม่อิสระต่อกัน

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามความพอเพียง

2.1 หาค่าความเที่ยงตรงโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ

2.2 หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้สูตรสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

2.3 หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ของครอนบัต (Cronbach)

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์สมมติฐาน ได้แก่ สถิติทดสอบ t - test แบบไม่อิสระต่อกัน

3.1 การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามด้านกิจกรรม อย่างมีวิจารณ์ญาณ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item Objective Congruence) ระหว่างกิจกรรมกับจุดประสงค์ คำนวณจากสูตร (สมนึก ภัททิยธนี, 2546, 218 -220) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC คือ ดัชนีความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมกับจุดประสงค์

R คือ คะแนนพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

$\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

3.2 หาค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สูตร ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ และคณะ (2538)

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{X}{N} \times 100$$

เมื่อ X แทน คะแนนที่ได้
 N แทน คะแนนเต็ม

3.3 หาค่าเฉลี่ย (Mean) ของคะแนนใช้สูตร ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2538)

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

3.4 หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คำนวณจากสูตร ต่อไปนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{(x - \bar{x})^2}{n - 1}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X แทน คะแนนของนักเรียน (คนที่ 1, 2, 3)

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

N แทน จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

3.5 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน t-test for แบบ dependent sample

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n - 1}}} \quad \text{เมื่อ } df = n - 1$$

เมื่อ t แทน การทดสอบก่อนและหลังการทดสอบ

D แทน ความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการทดสอบของนักเรียนแต่ละคน

D^2 แทน ความแตกต่างของคะแนนก่อนทดสอบและหลังทดสอบของนักเรียนแต่ละคนยกกำลังสอง

$\sum D$ แทน ผลรวมของความแตกต่างของคะแนนก่อนทดสอบและหลังทดสอบ

$\sum D^2$ แทน ผลรวมของความแตกต่างของคะแนนก่อนทดสอบและหลังทดสอบของนักเรียนแต่ละคน ยกกำลังสอง

$(\sum D)^2$ แทน ผลรวมของความแตกต่างของคะแนนก่อนทดสอบและหลังทดสอบของนักเรียนทุกคน ยกกำลังสอง

n แทน จำนวนนักเรียน

ผลการวิจัย

1. ระดับความพอเพียงของนักเรียน ซึ่งเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านมีค่ามาก อยู่ในข้อที่ว่า ฉันทวางแผนการใช้จ่ายเงิน เพื่อให้มีพอใช้กับตนเอง อยู่ในด้าน ความพอประมาณอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$) ด้านความมีเหตุผล พบว่าอยู่ในข้อที่ว่าฉันซื้อสินค้าเพราะประโยชน์และความจำเป็น มากกว่าซื้อเพราะถูกใจอยากได้ และข้อที่ว่าเมื่อฉันท้อแท้และเบื่อหน่ายในการเรียน ฉันให้กำลังใจ ตนเองได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$) และด้านที่มีค่าน้อย พบว่า อยู่ในข้อที่ว่า เวลาเพื่อนยั่วโมโห ฉันตอบโต้เพื่อนทุกครั้งด้วยคำพูดหรือการใช้กำลัง ซึ่งอยู่ในด้านความพอประมาณ

2. การเปรียบเทียบความพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพอเพียง โดยรวมก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

อภิปรายผล

จากการศึกษาการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างความพอเพียง ของนักเรียนระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดศาลวัน จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยอภิปรายผล มีดังนี้

1. ระดับความพอเพียงของนักเรียน ซึ่งเรียงลำดับจาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านมีค่ามาก อยู่ในข้อที่ว่า ฉันทวางแผนการใช้จ่ายเงิน เพื่อให้มีพอใช้กับตนเอง อยู่ในด้าน ความพอประมาณอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$) ด้านความมีเหตุผล พบว่าอยู่ในข้อที่ว่าฉันซื้อสินค้าเพราะประโยชน์และความจำเป็น มากกว่าซื้อเพราะถูกใจอยากได้ และข้อที่ว่าเมื่อฉันท้อแท้และเบื่อหน่ายในการเรียน ฉันให้กำลังใจ ตนเองได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$) และด้านที่มีค่าน้อย พบว่า อยู่ในข้อที่ว่า เวลาเพื่อนยั่วโมโห ฉันตอบโต้เพื่อนทุกครั้งด้วย คำพูดหรือการใช้กำลัง ซึ่งอยู่ในด้านความพอประมาณ ($\bar{X}=4.92$) ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจารุวรรณ ขจรอนันต์ 1) การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงในชีวิตประจำวันของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ทั้ง 3 ด้าน พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับน้อยมาก ($x = 3.89$) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ($X = 4.16$) ด้านความมีเหตุผล ($x = 3.82$) และด้านความพอประมาณ ($X = 3.69$) 2) การเปรียบเทียบเพศ และระดับการศึกษา กับระดับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของนักเรียนพบว่า นักเรียนที่มี เพศ ที่แตกต่างกันมีระดับการประยุกต์ใช้แตกต่างกันและนักเรียนที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันส่งผลให้ระดับการประยุกต์ใช้ด้านความพอประมาณ และด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี แตกต่างกัน ส่วนที่เหลือไม่แตกต่างกัน 3) ข้อคิดเห็นของนักเรียนต่อการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตพบว่า นักเรียนได้เสนอข้อคิดเห็นในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ทั้งสิ้น 86 คน เรียงตามลำดับความถี่สูงสุด 3 ลำดับแรก

2. การเปรียบเทียบความพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพอเพียง โดยรวมก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาภรณ์ ธีราพิช, วีระ วงศ์สรรค์, และชนาดล สมบูรณ์, (2565) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนเศรษฐกิจพอเพียงกับการ พัฒนาเศรษฐกิจไทย

โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน มีความพึงพอใจโดยรวมมากกว่า นักเรียนที่ได้เรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน มีความ พึงพอใจโดยรวมมากกว่านักเรียนที่ได้เรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดศาลวัน จังหวัด นครปฐม หลังจากการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างความพอเพียง มีความพอเพียงสูงขึ้น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยกำหนด อาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมกลุ่มที่ผู้วิจัยนำมาใช้นั้นได้มีการนำเทคนิคที่หลากหลายทำให้ผู้เรียนมีความอยากรู้ อยากเห็น ตื่นเต้นและกระตือรือร้นอย่างเห็นได้ชัด สามารถกล่าวได้ว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นกระบวนการที่จัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ทั้งนี้ เพราะการค้นพบความจริงใด ๆ ด้วยตนเองนั้น ผู้เรียนมักจะจดจำได้ดี และมักจะมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้มากกว่าการเรียนรู้ที่ได้จากการบอกเล่าจากผู้อื่น และ รูปแบบของกิจกรรมกลุ่มสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการทำงานร่วมกันของนักเรียนได้ เพราะกิจกรรมกลุ่มเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับความรู้ จากการลงมือร่วมกันปฏิบัติเป็นกลุ่มเมื่อนำข้อมูลมาพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพอเพียง สูงขึ้นทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความพอเพียง ด้านความพอประมาณ และด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัว

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนผ่านกิจกรรมกลุ่ม ของนักเรียนได้รับความรู้อย่างพอเพียง และได้เห็นถึงความสำคัญของ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ และมีความอดทนต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมกลุ่มเป็นเครื่องมือที่ดียิ่งหนึ่งของครูผู้สอนที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการฝึกอบรม และช่วยพัฒนานักเรียนในด้านอื่น ๆ ด้วย และควรมีการนำกิจกรรมกลุ่มไปบูรณาการใช้ในการเรียนการสอนในทุกรายวิชาต่อไป
2. ควรมีการอบรมครูผู้สอนตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนให้มีความรู้ความชำนาญในการนำเทคนิคหรือกิจกรรมกลุ่มไปใช้ เช่น เกม บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่างสถานการณ์จำลอง และการอภิปรายกลุ่มย่อย เป็นต้น
3. การจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างความพอเพียง ให้แก่ นักเรียนที่มีความแตกต่างกัน เช่น นักเรียนในชนบท นักเรียนในเมืองหลวง ในชุมชนแออัด เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างความพอเพียงให้กับนักเรียน นิสิต นักศึกษาวัยรุ่นวัยทำงาน ผู้สูงอายุ เป็นต้น
2. ควรมีการนำเทคนิคทางจิตวิทยาอื่น ๆ มาใช้ เช่น เทคนิคการสร้างสถานการณ์จำลอง เทคนิคการแสดงละคร เพื่อจะได้ศึกษาผลการวิจัย และนำไปเสริมสร้างความพอเพียง

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2549). สรุปผลการพัฒนาประเทศไทยตลอดช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1- 9 ที่ผ่านมา, *มติชน*, หน้า 12.
- จารุวรรณ ขจรอนันต์.(2562). การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของนักเรียนโรงเรียนสีดาวิทยา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา. *วิทยานิพนธ์. ปรัชญาเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*.
- ธนาภรณ์ ธีราพีช, วีระ วงศ์สรรค์, และธนาตล สมบูรณ์. (2565). *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(6).
- วีระ ปันทรัพย์. (2551). การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร อำเภอเมืองสมุทรสาคร. *สารนิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา)*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อารีย์ เชื้อเมืองพาน. (2550, มีนาคม-เมษายน). เศรษฐกิจพอเพียง: ทางรอดของเศรษฐกิจไทย. *วารสารแม่โจ้ปริทัศน์*. 8(2): 66.
- ล้วน สายยศ. (2556). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสน์.
-

การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิธีบรรเทาความโกรธของ
สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต)
An Analytical Study of the Methods for Alleviate Anger
by Somdetphrabutdhakosajarn (P.A. Payutto)

สิรินทร์ กันยาวิริยา¹ และ ชิสา กันยาวิริยา²

Sirin Ganyaviriya¹ and Chisa Ganyaviriya²

^{1,2}บริษัท ล.ธนวงศ์ (1997) จำกัด

^{1,2}Lor Yaowaraj Bangkok

Corresponding author, e-mail: ¹sirin.cnt@hotmail.com

²chisa.gu@ssru.ac.th

Received: June 13, 2024; Revised: June 29, 2024; Accepted: June 29, 2024

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาเชิงวิเคราะห์วิธีบรรเทาโกรธของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 นิยามถึงผลเสียของความเป็นคนมักโกรธ ขั้นที่ 2 พิจารณาโทษของความโกรธ ขั้นที่ 3 นิยามถึงความดีของคนที่เราโกรธ ขั้นที่ 4 พิจารณาว่า ความโกรธ คือ การสร้างทุกข์ให้ตัวเอง และเป็นการลงโทษ ขั้นที่ 5 พิจารณาความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน ขั้นที่ 6 พิจารณาพระจริยาวัตรในปางก่อนของพระพุทธเจ้า ขั้นที่ 7 พิจารณาความเคยเกี่ยวข้องกันในสังสารวัฏ ขั้นที่ 8 พิจารณาอันสงส์ของเมตตา ขั้นที่ 9 พิจารณาโดยวิธีแยกธาตุ และ ขั้นที่ 10 ปฏิบัติทาน คือ การให้หรือแบ่งปันสิ่งของ องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการศึกษาเชิงวิเคราะห์วิธีบรรเทาโกรธของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ในครั้งนี้ ได้จากการเพิ่มส่วนสำคัญ 3 ประการเข้ามาเป็นพื้นฐาน ได้แก่ สติ เมตตา และปัญญา เรียกว่า “วิธีการระงับความโกรธ 10 ประการในเชิงพุทธปรัชญาเถรวาท” อธิบายได้ว่า วิธีการระงับความโกรธ 10 ประการในเชิงพุทธปรัชญาเถรวาทในแต่ละขั้นนั้นควรวางอยู่บนพื้นฐานของปัญญาและเมตตาเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความจริงกับความเข้าใจ เพื่อไม่ให้ปัญญากลับกลายเป็นเพียงเรื่องความคิดตัดสินอย่างมีอคติ และเพื่อไม่ให้เมตตากลายเป็นเพียงเรื่องความรู้สึกจนหลงมกมาย จำเป็นต้องมีสติคอยปรับสมดุลในฐานะเป็นธรรมอุปการะในธรรมทั้งปวง

คำสำคัญ: ความโกรธ, วิธีบรรเทาความโกรธ, สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Abstract

This study aims to analytically Analytical Study of the Methods for Alleviate Anger as taught by Somdetphrabutdhakosajarn (P.A. Payutto). It includes the following steps: 1) Reflecting on the disadvantages of being an easily angered person. 2) Considering the harm caused by anger. 3) Reflecting on the good qualities of the person you are angry with. 4) Considering that anger creates suffering for oneself and acts as self-punishment. 5) Reflecting on the fact that all beings have their own karma. 6) Reflecting on the virtuous conduct of the Buddha in his previous lives. 7) Considering the interconnectedness of beings in the cycle of samsara. 8) Reflecting on the benefits of loving-kindness. 9) Contemplating through the method of analyzing the elements. 10) Practicing generosity by giving or sharing things. New insights from this analytical study on the methods of anger management as taught by Somdetphrabutdhakosajarn (P.A. Payutto) are based on three essential foundations: mindfulness, loving-kindness, and wisdom. This is termed as "The Ten Methods of Anger Management in Theravada Buddhist Philosophy." Each step of the ten methods of anger management in Theravada Buddhist philosophy should be based on wisdom and loving-kindness to create a balance between truth and empathy. To ensure that wisdom does not turn into biased judgment and loving-kindness does not become mere emotional indulgence, mindfulness is necessary to maintain balance as the supportive virtue of all principles.

Keywords: Anger, Methods for Alleviate Anger, Somdetphrabutdhakosajarn (P.A. Payutto)

บทนำ

โกรธคือความโกรธ และโทสะคือความคิดประทุษร้าย ทั้งสองเป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาก และสามารถใช้เป็นไวยาจน์แทนกันได้ นั่นคือ โกรธ คือ ความโกรธ ได้แก่ ความที่ใจกำเริบหรือความขุ่นเคืองในใจ ความกำเริบในใจ ส่วนโทสะ คือ ความคิดประทุษร้าย คิดทำร้ายล้างผลาญ เป็นอกุศลมูล คือรากเหง้าของความชั่ว (จรัส พรหมบุตร, 2565) มนุษย์เกิดมาย่อมมีความรักโลกโกรธหลง ซึ่งเป็นอกุศลมูล หรือต้นตอแห่งความชั่วร้าย ความโกรธจะแสดงพิษสงต่อจิตใจ ทำให้หงุดหงิด เร่าร้อน เมื่อเราโกรธจะมีการร้อนรุ่ม ไม่พอใจ เนื่องมาจาก จิตถูกครอบงำด้วยอารมณ์ร้าย ๆ คือ โทสะ (พระมหาสกล สุธมฺมธโร (เดินชาบัน) และพระอภิชาติ อภิญาโณ (แก้วเกตุพงษ์), 2559) ในทางการแพทย์มีทัศนะต่อความโกรธในเชิงที่ส่งผลกระทบต่อร่างกาย ความโกรธก่อให้เกิดความขุ่นใจและอาจส่งผลกระทบต่ออวัยวะภายในผ่านการเปลี่ยนแปลงของหัวใจ ความดัน และระบบฮอร์โมนอื่น ๆ (สุภา ศรีสวัสดิ์ และคณะ, 2559) ยิ่งความโกรธ ความกดดันเกิดขึ้นบ่อยเท่าใดก็ยิ่งส่งผลกระทบต่อระบบการทำงานของหัวใจ ประสาท และ

ระบบภูมิคุ้มกัน ดังนั้น ความโกรธที่เกิดขึ้นในเชิงลบจะส่งผลเสียต่อสุขภาพจิตและส่งผลเสียไปยังระบบต่าง ๆ ของร่างกายอีกด้วย (สมภพ เรืองตระกูล, 2547) ความโกรธสร้างความสูญเสียมากมายให้เกิดขึ้นกับชีวิต ทำให้สติลดลง การตัดสินใจก็มีประสิทธิภาพลดลง ซึ่งอาจทำให้พลาดโอกาสดี ๆ ในชีวิตไปด้วย

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้เขียนหนังสือเรื่อง *ทำอย่างไรจะหายโกรธ* เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์เป็นพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) โดยหนังสือเล่มนี้ได้แนะนำถึงวิธีการระงับความโกรธ 10 ประการ ได้แก่ ขั้นที่ 1 นึกถึงผลเสียของความเป็นคนมักโกรธ ขั้นที่ 2 พิจารณาโทษของความโกรธ ขั้นที่ 3 นึกถึงความดีของคนที่เราโกรธ ขั้นที่ 4 พิจารณาว่า ความโกรธ คือ การสร้างทุกข์ให้ตัวเอง และเป็นการลงโทษ ขั้นที่ 5 พิจารณาความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน ขั้นที่ 6 พิจารณาพระจริยาวัตรในปางก่อนของพระพุทธเจ้า ขั้นที่ 7 พิจารณาความเคยเกี่ยวข้องกันในสังสารวัฏ ขั้นที่ 8 พิจารณาอานิสงส์ของเมตตา ขั้นที่ 9 พิจารณาโดยวิธีแยกธาตุ และ ขั้นที่ 10 ปฏิบัติทาน คือ การให้หรือแบ่งปันสิ่งของ

สิ่งที่ผู้เขียนสนใจก็คือ วิธีการปฏิบัติทั้ง 10 ข้อนี้จะอธิบายขยายความอย่างไรเพื่อให้เหมาะกับยุคปัจจุบันมากขึ้น จำเป็นต้องวิเคราะห์ตีความสู่การนำไปประยุกต์ใช้ ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความประสงค์ในการศึกษาวิธีบรรเทาความโกรธของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) เพื่อตีความอย่างมีวิจรรย์ญาณโดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และนำเอาสิ่งที่ตีความนี้ไปพัฒนาภาวะผู้นำในองค์กรให้สูงขึ้นต่อไปด้วย โดยได้มีการแบ่งหัวข้อในการศึกษาไว้ดังนี้

ความหมายของความไม่โกรธ

ความไม่โกรธหรืออโธระ มีความหมายตรงข้ามกับความโกรธ เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้น อาจต้องนิยามความหมายและทำความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทของความโกรธเสียก่อน ดังนี้

Glick (1993) ได้ให้ความหมายของความโกรธ หมายถึง อารมณ์พื้นฐานอย่างหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นเมื่อเกิดความไม่พอใจ ไม่ได้สิ่งที่ตนเองต้องการ เมื่อถูกรบกวนหรือเมื่อถูกขัดขวางความตั้งใจในการกระทำบางอย่าง และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้ Spielberger (1996) ได้กล่าวว่า ความโกรธสามารถสัมพันธ์กับอารมณ์อื่น ๆ เช่น ความกลัว ความเจ็บปวด ความรู้สึกผิด ความละอาย ความเศร้า ความอิจฉาริษยา ความคับข้องใจ ความหว่าเหว หรือแม้แต่ความร่าเริง จะมีความโกรธเกิดขึ้นได้ เพราะความโกรธเป็นแนวทางหนึ่งของการป้องกันตนเองจากสภาพอารมณ์เหล่านั้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าบุคคลทั่วไปจะมีความโกรธ แต่หากแสดงความโกรธอย่างไม่เหมาะสมก็อาจจะทำให้บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกต่าง ๆ ตามมา เช่น ความขมขื่น เกลียด และมั่งร้าย บุคคลจะแสดงความโกรธมากน้อยเพียงใดจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์และประสบการณ์ในอดีต ค่านิยมและความเชื่อ การอบรมเลี้ยงดู กลุ่มเพื่อน โรงเรียน สังคมและวัฒนธรรม ในขณะที่ สมพร อินทร์แก้ว (2536) ได้กล่าวถึงสาเหตุของความโกรธความโกรธว่า เกิดขึ้นจากสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

1. ความรู้สึกเสียหน้าหรือเสียศักดิ์ศรี รู้สึกโดนลบหลู่หรือสบประมาท รู้สึกสูญเสียความสำคัญในตน เหมือนกับว่าตนถูกทอดทิ้ง ถูกดูหมิ่น ไม่ให้เกียรติ

2. การไม่สามารถยอมรับกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นได้ จึงปฏิเสธที่จะยอมรับความจริงในการสูญเสียสิ่งต่าง ๆ โดยมีความรู้สึกว่าการเหตุการณ์เหล่านี้ไม่ควรเกิดขึ้นกับตนเองและโกรธที่ตนไม่สามารถจัดการ ควบคุม หรือป้องกันเหตุการณ์นั้น ๆ ได้ตั้งใจปรารถนา

3. ความผิดหวัง ไม่ได้รับผลตอบแทนตามที่คาดหวังไว้ เช่น เมื่อทำดีกับใครก็ปรารถนาให้เขาทำดีตอบ เมื่อเขาไม่ดีตอบอย่างที่เราคาดหวังก็โกรธ บางคนยืมให้เขา แต่เขาไม่ยืมตอบ ก็รู้สึกแค้น ทำตัวไม่ถูกเกิดความละอาย รู้สึกเสียหน้า และสุดท้ายก็โกรธ

นอกจากนี้ วินัย จันทรเปล่ง (2536) ยังได้กล่าวถึงผลของความโกรธไว้ว่า ความโกรธเป็นเหตุให้เกิดความทรุดโทรมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ คือทำให้ผู้โกรธเกิดความเครียด เป็นกรดไหลย้อนเพราะความเครียดนั้น เป็นแผลในกระเพาะอาหารหรือทางเดินอาหารเพราะกรดไหลย้อน ส่งผลต่อการเดินของหัวใจ อาจเกิดหัวใจวายตายได้ นอกจากนี้ยังส่งผลต่อความสัมพันธ์กับคนรักหรือคนรอบข้าง เกิดปัญหาในการติดต่อสื่อสารกับคนในสังคม เกิดความละอายใจ คับแค้นใจ และเบื่อหน่าย

ดังนั้น ความไม่โกรธหรือโอภาส จึงมีความหมายตรงกันข้าม กล่าวคือ ความไม่โกรธหรือโอภาสหมายถึง ความไม่ปองร้าย ความไม่มุ่งร้าย ความไม่ขัดเคือง ความไม่ขุ่นเคือง ปราศจากความพยาบาทแห่งจิต ความไม่ประทุษร้ายในใจ ความไม่ชิง กิริยาที่ไม่ชิง ความเป็นผู้ไม่ชิง ความไม่พยาบาท กิริยาที่ไม่พยาบาท ความเป็นผู้ไม่พยาบาท ความไม่พิโรธ ความไม่พิโรธตอบ ความเป็นผู้ไม่ดูร้าย การไม่รักษาไว้ซึ่งวาจาชั่ว ความแช่มชื่นแห่งจิต ซึ่งตรงข้ามกับคำว่า ความโกรธหรือโอภาส ความปองร้าย ความมุ่งร้าย ความขัดเคือง ความขุ่นเคือง ความพยาบาทแห่งจิต ความประทุษร้ายในใจ ความชิง กิริยาที่ชิง ความเป็นผู้ชิง ความพยาบาท กิริยาที่พยาบาท ความเป็นผู้พยาบาท ความพิโรธ ความพิโรธตอบ ความเป็นผู้ดูร้าย การรักษาไว้ซึ่งวาจาชั่ว ความไม่แช่มชื่นแห่งจิต (พ.จ. 67/145/88-89)

เมื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของความไม่โกรธแล้ว ลำดับถัดไปควรศึกษาวิธีบรรเทาความโกรธ ซึ่งสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบายไว้ถึง 10 ประการ ดังนี้

วิธีบรรเทาความโกรธ 10 ประการของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต)

ขั้นที่ 1 นึกถึงผลเสียของความเป็นคนมักโกรธ

อธิบายได้ว่า การนึกถึงผลเสียของความเป็นคนมักโกรธ เป็นเหตุหนึ่งในการระงับความโกรธ เมื่อพิจารณาถึงผลเสียที่เกิดขึ้นมีทั้งในส่วนผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกาย ผลเสียต่อความสัมพันธ์ ผลเสียต่อคุณภาพชีวิต ผลเสียต่อสังคม ดังนี้

1) ผลเสียต่อสุขภาพจิต ได้แก่ ความโกรธเรื้อรังที่สามารถนำไปสู่ภาวะซึมเศร้า ความเครียด และความวิตกกังวล ส่วนผลเสียต่อสุขภาพกาย ได้แก่ ความโกรธที่ไม่สามารถควบคุมได้อาจนำไปสู่ปัญหาสุขภาพ เช่น ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ และปัญหาทางระบบย่อยอาหาร นอกจากนี้ การโกรธบ่อย ๆ อาจทำให้ระบบภูมิคุ้มกันอ่อนแอลง ทำให้เราเสี่ยงต่อการติดเชื้อมากขึ้น

2) ผลเสียต่อความสัมพันธ์ เกิดขึ้นได้ในหลายมิติความสัมพันธ์ อาทิ

- มิติครอบครัวและเพื่อน กล่าวคือ ความโกรธสามารถทำลายความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและสำคัญในชีวิต เช่น ความสัมพันธ์กับครอบครัวและเพื่อน

- มิติการทำงาน กล่าวคือ การโกรธในที่ทำงานสามารถสร้างบรรยากาศที่ไม่ดี และอาจนำไปสู่การสูญเสียงานหรือความสัมพันธ์ที่ทำงาน

- มิติความรักและคู่สมรส กล่าวคือ ความโกรธเรื้อรังสามารถทำลายความสัมพันธ์ระหว่างคู่รักและนำไปสู่การแยกทางหรือหย่าร้าง

3) ผลเสียต่อคุณภาพชีวิต ความโกรธทำให้ประสิทธิภาพการตัดสินใจลดลง มีโอกาสตัดสินใจผิดพลาดและเสียโอกาสในชีวิตได้ง่าย และคนที่โกรธบ่อย ๆ อาจสูญเสียความเคารพจากผู้อื่น ทำให้ยากที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในอนาคต นอกจากนี้ ความโกรธสามารถลดคุณภาพชีวิตและความสุขส่วนตัว ทำให้เรารู้สึกไม่พอใจและไม่มีความสุขในชีวิตประจำวัน

4) ผลเสียต่อสังคม กล่าวคือ ความโกรธที่ไม่สามารถควบคุมได้อาจนำไปสู่การกระทำผิดกฎหมาย เช่น การทะเลาะวิวาทหรือการทำร้ายร่างกาย และการมีคนที่โกรธบ่อย ๆ ในสังคมสามารถสร้างบรรยากาศที่ตึงเครียดและไม่ปลอดภัย

การนี้ถึงผลเสียเหล่านี้สามารถช่วยให้เราตระหนักถึงความสำคัญของการควบคุมความโกรธและเป็นแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะการจัดการอารมณ์

เมื่อตระหนักถึงผลเสียที่เกิดขึ้น ผู้มีปัญญาย่อมมีทางรับมือกับความโกรธที่เกิดขึ้น เมื่อเขาโกรธเรา เราไม่จำเป็นต้องโกรธตอบ การที่เราไม่โกรธตอบชื่อว่าชนะสงครามที่ชนะได้ยาก เพราะชนะใจตนเองได้ เมื่อเรามีสติระงับใจไว้ได้เช่นนี้ ชื่อว่า เป็นผู้ทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นทั้งสองฝ่าย คือ ช่วยไว้ทั้งเขาและทั้งตัวเราเอง ดังนั้น นอกจากจะชื่อว่าเป็นผู้สงครามแล้วยังเป็นผู้สร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นด้วย

ขั้นที่ 2 พิจารณาโทษของความโกรธ

ในขั้นนี้มีพุทธพจน์ตรัสสอนไว้มากมาย เช่นว่า “คนขี้โกรธจะมีผิวพรรณไม่งาม คนขี้โกรธนอนก็เป็นทุกข์ ฯลฯ คนโกรธไม่รู้เท่าทันว่า ความโกรธ นั้นแหละคือภัยที่เกิดขึ้นข้างในตัวเอง พอโกรธเข้าแล้วก็ไม่รู้จักว่าอะไรเป็นประโยชน์ โกรธเข้าแล้ว มองไม่เห็นธรรม เวลาถูกความโกรธครอบงำ มีแต่ความมืดตื้อ คนโกรธจะผลาญสิ่งใด สิ่งนั้นทำยาก ก็เหมือนทำง่าย แต่ภายหลังพอหายโกรธแล้ว ต้องเดือดร้อนใจเหมือนถูกไฟเผา” (อง.ทสก. 38/79/253-254)

ดังนั้น การพิจารณาโทษของความโกรธเป็นขั้นตอนที่สองที่สำคัญในการระงับความโกรธ ซึ่งจะช่วยให้เห็นผลกระทบที่เป็นอันตรายของการมีอารมณ์โกรธ อาทิ

1) ผลกระทบทางกายภาพ กล่าวคือ ความโกรธเรื้อรังสามารถเพิ่มความเครียดต่อโรคหัวใจและหลอดเลือด เนื่องจากความดันโลหิตสูงและการเต้นของหัวใจที่ไม่ปกติ ความโกรธสามารถทำให้ระบบภูมิคุ้มกันอ่อนแอลง ทำให้ร่างกายเสี่ยงต่อการติดเชื้อมากขึ้น นอกจากนี้ ความโกรธสามารถทำให้เกิดปัญหาทางระบบย่อยอาหาร เช่น อาการท้องอืด ท้องเสีย หรือแผลในกระเพาะอาหาร

2) ผลกระทบทางจิตใจ กล่าวคือ ความโกรธสามารถเพิ่มระดับความเครียดและความวิตกกังวล ทำให้สภาพจิตใจเสื่อมลง นอกจากนี้ ความโกรธที่ไม่สามารถควบคุมได้อาจนำไปสู่ภาวะซึมเศร้าและการรู้สึกไร้ค่า

3) ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ กล่าวคือ ความโกรธสามารถทำลายความสัมพันธ์ที่สำคัญกับครอบครัว เพื่อน คู่รัก และเพื่อนร่วมงาน ทำให้เกิดความขัดแย้งและการแยกตัว และความโกรธยังอาจทำให้คนรอบข้างรู้สึกกลัวหรือไม่ต้องการอยู่ใกล้ ส่งผลให้เราสูญเสียการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากผู้อื่น

4) ผลกระทบต่อการทำงานและการเรียน กล่าวคือ ประสิทธิภาพการทำงานลดลง: ความโกรธสามารถทำให้เราขาดสมาธิและทำงานหรือเรียนได้ไม่ดี ทำให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลง ความโกรธสามารถสร้างบรรยากาศที่ไม่ดีในที่ทำงาน ทำให้ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาแย่ลง

5) ผลกระทบทางกฎหมายและสังคม กล่าวคือ ความโกรธที่ไม่สามารถควบคุมได้อาจนำไปสู่การกระทำผิดกฎหมาย เช่น การทะเลาะวิวาท การทำร้ายร่างกาย หรือการทำลายทรัพย์สิน เป็นต้น ความโกรธสามารถทำให้เราถูกตัดสินหรือถูกตัดสินโดยสังคม ทำให้เราสูญเสียความเคารพและความน่าเชื่อถือ

6) ผลกระทบต่อความสุขส่วนตัว กล่าวคือ ความโกรธสามารถลดคุณภาพชีวิตและความสุขส่วนตัว ทำให้เรารู้สึกไม่พอใจและไม่มีความสุขในชีวิตประจำวัน การพิจารณาโทษเหล่านี้สามารถช่วยให้เราตระหนักถึงความสำคัญของการควบคุมความโกรธและเป็นแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะการจัดการอารมณ์และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นในชีวิต

ขั้นที่ 3 นึกถึงความดีของคนที่เราโกรธ

อธิบายได้ว่า การนึกถึงความดีของคนที่เราโกรธเป็นขั้นตอนที่สามในการระงับความโกรธและเป็นวิธีที่ดีในการพัฒนาทักษะการเห็นอกเห็นใจ ได้แก่

1) ระลึกถึงความดีและความสำเร็จที่ผ่านมา คือ ระลึกถึงครั้งที่พวกเขาเคยช่วยเหลือหรือสนับสนุนเราในอดีต พิจารณาคุณลักษณะดี ๆ ที่พวกเขามี เช่น ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความเอื้อเฟื้อ หรือความคิดสร้างสรรค์

2) ใส่ใจในเจตนาที่ดี คือ พยายามเห็นเจตนาที่ดีของพวกเขา แม้ว่าการกระทำหรือคำพูดอาจทำให้เราโกรธ ระลึกว่าทุกคนมีความผิดพลาด และบางครั้งพวกเขาอาจไม่ได้ตั้งใจที่จะทำให้เราโกรธ

3) พิจารณาสถานการณ์จากมุมมองของพวกเขา คือ ลองนึกถึงสิ่งที่พวกเขาอาจจะต้องเผชิญหรือปัญหาที่พวกเขากำลังเผชิญอยู่ และบางครั้งความโกรธของพวกเขาอาจเกิดจากความเครียดหรือความกดดันที่พวกเขากำลังเผชิญ

4) นึกถึงช่วงเวลาที่ดีร่วมกัน คือ นึกถึงช่วงเวลาที่เรามีความสุขร่วมกันหรือประสบการณ์ที่ดีที่เราเคยแบ่งปัน และพิจารณาถึงความสัมพันธ์ที่ดีที่เราเคยมีและเหตุผลที่ทำให้เราคบกันหรือทำงานร่วมกัน

5) มองในแง่บวก คือ บางครั้งความโกรธอาจเกิดจากการที่เรามองสถานการณ์ในแง่ลบ พยายามหาข้อดีหรือบทเรียนจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และมองเห็นโอกาสที่พวกเขาจะปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงตนเอง

6) ใช้ความเห็นอกเห็นใจ คือ ลองคิดว่าถ้าเราอยู่ในสถานการณ์ของพวกเขา เราอาจจะทำหรือรู้สึกเช่นไร และการแสดงความเห็นอกเห็นใจสามารถช่วยลดความโกรธและสร้างความเข้าใจที่ดีขึ้น

7) จัดบันทึกความดีของพวกเขา คือ เขียนบันทึกเกี่ยวกับความดีและคุณลักษณะที่ดีของพวกเขา การเขียนช่วยให้เราเห็นภาพชัดเจนและช่วยให้เราสามารถระลึกถึงความดีในช่วงเวลาที่เรารู้สึกโกรธ

การนึกถึงความดีของคนที่เราโกรธสามารถช่วยให้เรารู้สึกเห็นใจและลดความโกรธได้ นอกจากนี้ยังสามารถช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และทำให้เรามีมุมมองที่เป็นบวกมากขึ้น

ขั้นที่ 4 พิจารณาว่า ความโกรธ คือ การสร้างทุกข์ให้ตัวเอง และเป็นการลงโทษ

อธิบายได้ว่า การพิจารณาว่าความโกรธเป็นการสร้างทุกข์ให้ตัวเองและเป็นการลงโทษตนเองเป็นขั้นตอนที่สี่ในการระงับความโกรธ และช่วยให้เราตระหนักถึงผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นกับตัวเองโดยอาจพิจารณาได้ดังนี้

1) ตระหนักถึงความทุกข์ที่เกิดจากความโกรธ กล่าวคือ ความโกรธทำให้ระดับความเครียดและความวิตกกังวลเพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลให้สุขภาพจิตและร่างกายของเราแย่ลง ความโกรธทำให้เรารู้สึกไม่สบายใจ ไม่มีความสุข และไม่มีความสะดวกสบายใน

2) พิจารณาผลกระทบทางร่างกาย กล่าวคือ ความโกรธสามารถเพิ่มความดันโลหิต เพิ่มความเสี่ยงต่อโรคหัวใจ และทำให้ระบบภูมิคุ้มกันอ่อนแอลง ความโกรธทำให้ร่างกายและจิตใจเหนื่อยล้าเนื่องจากการใช้พลังงานในการโกรธและความเครียดที่เกิดขึ้น

3) วิเคราะห์ผลกระทบทางจิตใจ กล่าวคือ ความโกรธทำให้เรามีความเครียดทางจิตใจและอาจนำไปสู่ภาวะซึมเศร้า ความโกรธอาจทำให้เรารู้สึกผิดหรือเสียใจหลังจากที่เราแสดงอารมณ์โกรธไปแล้ว

4) ตระหนักถึงผลกระทบต่อความสัมพันธ์ กล่าวคือ ความโกรธสามารถทำลายความสัมพันธ์ที่สำคัญกับครอบครัว เพื่อน และเพื่อนร่วมงาน คนที่โกรธบ่อย ๆ อาจสูญเสียความเคารพจากผู้อื่น ทำให้ยากที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในอนาคต

5) พิจารณาความทุกข์ที่เกิดจากการลงโทษตัวเอง กล่าวคือ การทรมานตนเอง: ความโกรธเป็นการทรมานตัวเอง ทำให้เราต้องอยู่ในสภาวะที่ไม่สบายใจและเป็นทุกข์ ความโกรธทำให้เราสูญเสียความสุขส่วนตัวและความสงบในชีวิตประจำวัน

6) มองหาทางเลือกที่ดีกว่า กล่าวคือ การให้อภัยและการปล่อยวางสามารถช่วยลดความโกรธและสร้างความสงบในจิตใจ พยายามมองสถานการณ์ในแง่บวกและหาทางแก้ไขที่สร้างสรรค์

7) ฝึกการอยู่กับปัจจุบัน กล่าวคือ การฝึกสมาธิและการหายใจช่วยให้เราอยู่กับปัจจุบันและลดความโกรธ การฝึกสติช่วยให้เราตระหนักถึงอารมณ์ของตัวเองและสามารถควบคุมความโกรธได้ดีขึ้น

การพิจารณาว่าความโกรธเป็นการสร้างทุกข์ให้ตัวเองและเป็นการลงโทษตนเองจะช่วยให้เราตระหนักถึงผลกระทบที่เป็นอันตรายของความโกรธ และเป็นแรงจูงใจในการหาทางแก้ไขที่สร้างสรรค์และเป็นบวกมากขึ้น

ขั้นที่ 5 พิจารณาความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน

การพิจารณาความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน หมายถึง การตระหนักและเข้าใจว่า ทุกคนล้วนแต่มีการกระทำของตนเองที่เป็นเหตุให้เกิดผลที่ตามมา ซึ่งกรรมหมายถึงการกระทำไม่ว่าจะเป็นทางกาย วาจา หรือใจ ทั้งที่เป็นกุศลและอกุศล ซึ่งจะส่งผลในอนาคตไม่ว่าดีหรือร้ายตามการกระทำนั้น ๆ โดยอาจพิจารณาได้ดังนี้

- 1) การยอมรับผลของกรรม กล่าวคือ เราต้องยอมรับว่าเหตุการณ์หรือพฤติกรรมของคนอื่นที่ทำให้เราโกรธนั้น เป็นผลจากกรรมของเขาเอง และกรรมนี้จะส่งผลในรูปแบบต่าง ๆ ตามการกระทำของเขา
- 2) การตระหนักถึงกรรมของตนเอง กล่าวคือพิจารณาว่าการตอบสนองของเราต่อความโกรธนั้น ก็เป็นกรรมของเราเช่นกัน ซึ่งจะมีผลตามมา ดังนั้น การตอบสนองด้วยความโกรธจะทำให้เกิดผลไม่ดีต่อทั้งตัวเราและผู้อื่น
- 3) การปล่อยวางและให้อภัย กล่าวคือ เมื่อเข้าใจว่าทุกคนล้วนมีกรรมเป็นของตน การปล่อยวางและให้อภัยก็จะง่ายขึ้น เพราะเราเข้าใจว่าการกระทำทั้งหลายมาจากกรรมของแต่ละคน

การพิจารณาความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตนช่วยให้เราเห็นความเป็นจริงของชีวิต และทำให้เราเข้าใจและยอมรับในเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ลดความโกรธและความไม่พอใจลง และสามารถดำเนินชีวิตด้วยความสงบสุขและมีสติปัญญามากขึ้น

ขั้นที่ 6 พิจารณาพระจริยาวัตรในปางก่อนของพระพุทธเจ้า

การพิจารณาพระจริยาวัตรในปางก่อนของพระพุทธเจ้า หมายถึง การระลึกถึงและพิจารณาถึงการกระทำที่เปี่ยมด้วยความอดทน ความเมตตา และความกรุณาของพระพุทธเจ้าในชาติปางก่อน ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีงามให้เราปฏิบัติตาม โดยอาจพิจารณาได้ดังนี้

- 1) ศึกษาชาดก คือ ศึกษาเรื่องราวชาดกหรือเรื่องเล่าพุทธประวัติในชาติก่อน ๆ ของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีหลายเรื่องที่ พระองค์ได้แสดงถึงความอดทนและการให้อภัย เช่น เรื่องสุวรรณสามชาดก (พระโพธิสัตว์สุวรรณสาม) ที่แสดงถึงความเมตตาและกรุณาต่อผู้อื่นแม้จะได้รับบาดเจ็บ
- 2) พิจารณาคุณธรรม คือ พิจารณาคุณธรรมต่าง ๆ ที่พระพุทธเจ้าได้แสดงในเรื่องเล่าชาดก เช่น ความอดทนต่อความเจ็บปวด ความเมตตาต่อศัตรู และความกรุณาต่อผู้อื่น
- 3) นำไปปฏิบัติ คือ นำคุณธรรมเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของเรา เมื่อเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่ทำให้โกรธ พยายามนึกถึงจริยาวัตรของพระพุทธเจ้าและดำเนินรอยตามคุณธรรมของพระองค์เท่าที่ทำได้และเหมาะสมกับจริตของเรา

การพิจารณาพระจริยาวัตรในปางก่อนของพระพุทธเจ้าเป็นวิธีการที่ช่วยเสริมสร้างความอดทน ความเมตตา และความกรุณา ซึ่งเป็นคุณธรรมที่สำคัญในการระงับความโกรธและทำให้จิตใจสงบสุข

ขั้นที่ 7 พิจารณาความเคยเกี่ยวข้องกันในสังสารวัฏ

การพิจารณาความเคยเกี่ยวข้องกันในสังสารวัฏ หมายถึง การพิจารณาว่าทุกคนเคยเป็นญาติ เป็นเพื่อน หรือมีความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ มาก่อนในอดีตชาติ ซึ่งการระลึกถึงความสัมพันธ์ที่มีมาก่อนนี้จะช่วยให้เราเห็นใจและเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น โดยอาจพิจารณาได้ดังนี้

1) ระลึกถึงความเป็นญาติ กล่าวคือ คิดว่าคนที่ทำให้เราโกรธในชาตินี้ อาจเคยเป็นญาติ เป็นเพื่อน หรือคนที่เรารักในชาติก่อน และเคยทำสิ่งดี ๆ ให้กับเรา

2) เข้าใจธรรมชาติของการเวียนว่ายตายเกิด กล่าวคือ เข้าใจว่าการเวียนว่ายตายเกิดทำให้เรา ต้องพบเจอกับผู้คนต่าง ๆ มากมาย และทุกคนล้วนเคยมีความสัมพันธ์ในอดีต

3) พิจารณาเหตุปัจจัย กล่าวคือ พิจารณาว่าความโกรธและความไม่พอใจในครั้งนี้เป็นผลมาจาก เหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่สะสมมาจากอดีตชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องพบเจอ

การพิจารณาความเคยเกี่ยวข้องกันในสังสารวัฏช่วยให้เราเกิดความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น ทำให้สามารถระงับความโกรธได้ และยังทำให้จิตใจสงบสุขและมีความเมตตา กรุณา มากขึ้น

ขั้นที่ 8 พิจารณาอานิสงส์ของเมตตา

การพิจารณาอานิสงส์ของเมตตาหมายถึงการระลึกถึงผลดีต่าง ๆ ที่เกิดจากการมีเมตตา การเข้าใจว่าการมีเมตตานำมาซึ่งความสุข ความสงบ และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างตนเองและผู้อื่น โดย อาจพิจารณาได้ดังนี้

1) พิจารณาผลดีที่เกิดกับตนเอง

- การมีเมตตาทำให้จิตใจสงบสุข ไม่เกิดความเครียดและความกังวล
- ช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดี และลดความเสี่ยงของการเกิดโรคที่เกี่ยวกับความเครียด
- ทำให้เรามีความสุขมากขึ้นในชีวิตประจำวัน

2) พิจารณาผลดีที่เกิดกับผู้อื่น

- การแสดงความเมตตาทำให้ผู้อื่นรู้สึกดีและมีความสุข
- ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความเข้าใจกันในสังคม
- การมีเมตตาทำให้เราสามารถช่วยเหลือและสนับสนุนผู้อื่นได้ดีขึ้น

3) พิจารณาผลดีที่เกิดกับสังคม

- สังคมที่เต็มไปด้วยความเมตตาจะเป็นสังคมที่สงบสุขและมีความร่วมมือกัน
- ลดความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคม
- สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและความเจริญก้าวหน้าของสังคม

การพิจารณาอานิสงส์ของเมตตาช่วยให้เราเห็นคุณค่าและความสำคัญของการมีเมตตา และเป็น แรงจูงใจให้เราพยายามฝึกฝนและแสดงเมตตาในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะช่วยระงับความโกรธและทำให้จิตใจ สงบสุขมากขึ้น

ขั้นที่ 9 พิจารณาโดยวิธีแยกธาตุ

การพิจารณาโดยวิธีแยกธาตุหมายถึงการพิจารณาว่าร่างกายและจิตใจของเราประกอบด้วยธาตุ ทั้ง 4 คือ ธาตุดิน (ปฐวีธาตุ) ธาตุน้ำ (อาโปธาตุ) ธาตุลม (วาโยธาตุ) และธาตุไฟ (เตโชธาตุ) โดยการ พิจารณาเช่นนี้จะช่วยให้เราเห็นความไม่เที่ยง ความเป็นอนัตตา และความเป็นธรรมดาของร่างกายและ จิตใจ โดยอาจพิจารณาได้ดังนี้

1) พิจารณาธาตุดิน (ปฐวีธาตุ) ได้แก่ พิจารณาร่างกายที่เป็นของแข็ง เช่น กระดูก เนื้อ เล็บ ฟัน เป็นต้น ประกอบด้วยธาตุดิน

2) พิจารณาธาตุน้ำ (อาโปธาตุ) ได้แก่ พิจารณาร่างกายที่เป็นของเหลว เช่น เลือด น้ำลาย เหงื่อ เป็นต้น ประกอบด้วยธาตุน้ำ

3) พิจารณาธาตุลม (วาโยธาตุ) ได้แก่ พิจารณาร่างกายที่เป็นลม เช่น ลมหายใจ ลมในทางเดินอาหาร เป็นต้น ประกอบด้วยธาตุลม

4) พิจารณาธาตุไฟ (เตโชธาตุ) ได้แก่ พิจารณาร่างกายที่เป็นความร้อน เช่น อุณหภูมิในร่างกาย เป็นต้น ประกอบด้วยธาตุไฟ

เมื่อเกิดความโกรธ พยายามพิจารณาว่าความโกรธเป็นเพียงสภาวะจิตใจที่เกิดขึ้นและดับไป ไม่มีตัวตนที่แท้จริง การพิจารณาโดยวิธีแยกธาตุช่วยให้เราเห็นความจริงของร่างกายและจิตใจ ลดความยึดติดและความเห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นสาเหตุของความโกรธ ทำให้จิตใจสงบสุขมากขึ้น

ขั้นที่ 10 ปฏิบัติทาน คือ การให้หรือแบ่งปันสิ่งของ

การปฏิบัติทาน หมายถึง การให้หรือแบ่งปันสิ่งของ หรือความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน การให้ทานเป็นการแสดงความเมตตา ความกรุณา และการเสียสละซึ่งช่วยลดความเห็นแก่ตัวและความโกรธในจิตใจของเรา

1) ให้ทานสิ่งของ ได้แก่ ให้สิ่งของที่มีประโยชน์แก่ผู้อื่น เช่น อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค หรือ สิ่งของที่จำเป็น เป็นต้น และแบ่งปันสิ่งของที่เราไม่ใช้แล้วแต่ยังมีสภาพดีแก่ผู้ที่ต้องการ

2) ให้ทานเวลาและความช่วยเหลือ ได้แก่ ใช้เวลาของเราในการช่วยเหลือผู้อื่น เช่น การทำงานอาสาสมัคร การช่วยเหลือผู้สูงอายุหรือผู้ป่วย เป็นต้น และให้คำปรึกษาและการสนับสนุนทางจิตใจแก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ

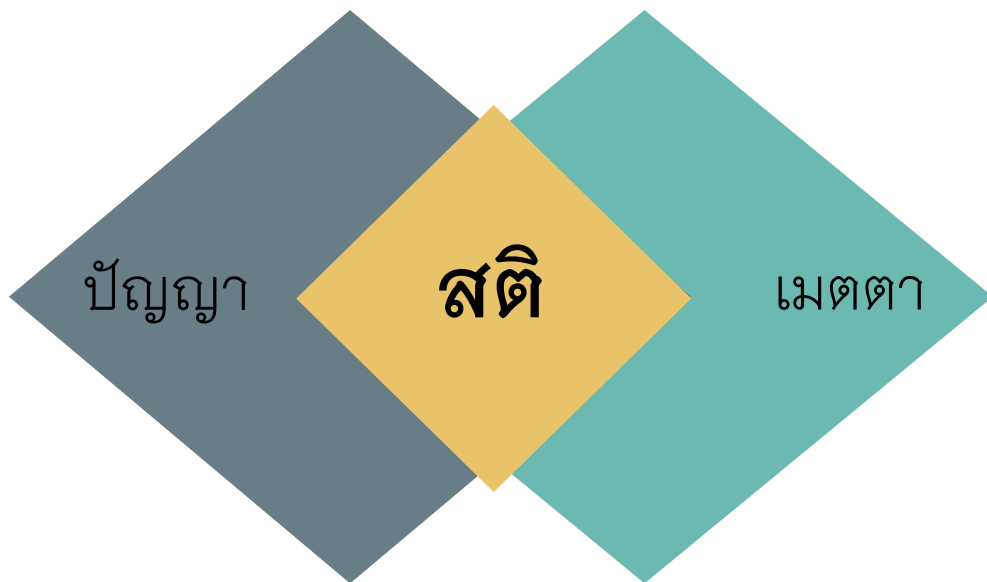
3) ให้ทานความรู้ ได้แก่ แบ่งปันความรู้และทักษะที่เรามีแก่ผู้อื่น เพื่อช่วยให้พวกเขามีโอกาสเติบโตและพัฒนาตนเอง

4) ให้ทานความเมตตาและการให้อภัย ได้แก่ แสดงความเมตตาและการให้อภัยแก่ผู้อื่นที่ทำให้เราโกรธหรือไม่พอใจ ให้อภัยแก่ตนเองในความผิดพลาดและพยายามปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น

วิธีทั้ง 10 ที่ว่ามาเป็นขั้น ๆ นี้ ความจริงมิใช่จำเป็นต้องทำตามลำดับเรียงรายข้ออย่างนี้ วิธีใดเหมาะสม ได้ผลสำหรับตน ก็พึงใช้วิธีนั้น วิธีการทำนั้นก็ได้นะนำไว้อย่างนี้แล้วเป็นเรื่องของผู้ต้องการแก้ปัญหาจะพึงนำไปใช้ปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แท้จริงต่อไป (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการศึกษาเชิงวิเคราะห์วิธีบรรเทาความโกรธของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ในครั้งนี้ เกิดจากการสังเคราะห์วิธีบรรเทาความโกรธทั้ง 10 ประการ โดยสังเคราะห์ลงในธรรม 3 ประการ คือ สติ ปัญญา และเมตตา เรียกว่า “หลักธรรม 3 ประการเพื่อการบรรเทาความโกรธ” ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 หลักธรรม 3 ประการเพื่อการบรรเทาความโกรธ

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า หลักธรรม 3 ประการเพื่อการบรรเทาความโกรธนี้ ได้แก่ สติ ปัญญา และเมตตา

1. สติ : เป็นธรรมที่มีอุปการะมาก อันเนื่องมาจากเป็นธรรมพื้นฐานที่ประคับประคองให้ปัญญาและเมตตานั้นดำเนินไปตามธรรม มีความสมดุล ไม่มากหรือน้อยจนเกินไป สติในที่นี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ สติรู้ตัว กับสติยับยั้ง กล่าวคือ เมื่อความโกรธเกิดขึ้น สติรู้ตัวจะช่วยให้รู้สึกตัว รู้ว่าโกรธอยู่ โกรธมากหรือโกรธน้อย ยิ่งโกรธมากก็ยิ่งต้องใช้สติมาก อาจทำให้รู้สึกเหนื่อย ดังนั้น จำเป็นต้องใช้ปัญญาเข้ามาเป็นส่วนประกอบ เพราะปัญญาช่วยให้เกิดกระบวนการทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้น การทบทวนและพิจารณาความโกรธอย่างมีสติช่วยให้มองเห็นสาเหตุของความโกรธที่เกิดขึ้น เช่น บางคนโกรธเพราะความคาดหวัง เมื่อมีประสบการณ์ดังนี้ สติยับยั้งจะทำหน้าที่ในการวางใจไม่ให้คาดหวัง เพื่อป้องกันความโกรธไว้ตั้งแต่เนิ่น ๆ เป็นต้น

2. ปัญญา : เกิดขึ้นบนพื้นฐานของสติ ดังคำว่า “สติมาปัญญาเกิด” ยิ่งมีปัญญามาก อตตาก็จะลดลงไปตามลำดับ เมื่ออตตาลดลง การทำงานของสติก็จะลดลงด้วย คือ ไม่ต้องตั้งสติเพื่อควบคุมพลังของความโกรธจนเกิดความเหนื่อยล้าจนเกินไป ปัญญาจะช่วยแยกแยะให้เห็นกระบวนการของความโกรธ

อย่างชัดเจนขึ้น เช่น เมื่อความโกรธเกิดขึ้นก็จะแยกแยะตามความเป็นจริงได้ว่า ความโกรธเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทบตามเหตุปัจจัย การที่เห็นความโกรธได้นั้นก็เพราะมีผู้รู้ที่ “รู้ชื่อ ๆ” หรือ “สักแต่ว่ารู้” เป็นเพียงอาการ “ตามดูแต่ไม่ตามไป” เมื่อความโกรธเกิดขึ้นก็ “ไม่ต้านแต่ก็ไม่ไหลตาม” เมื่อความโกรธดับไปก็รู้ว่าความโกรธดับไป ไม่หยิบเอาความโกรธนั้นมาขยายต่อยอดให้ลุกลามใหญ่โต ทั้งยังสร้างประสบการณ์ให้เกิดสติยับยั้งเพื่อป้องกันปัญหาความโกรธที่จะเกิดขึ้นจากสาเหตุต่าง ๆ ได้อีกด้วย เช่น การวางใจไม่คาดหวัง การทำดีกับใครไม่จำเป็นที่คน ๆ นั้นจะดีตอบ อย่าไปคิดแทนคนอื่น โลกไม่ได้เป็นไปอย่างที่เราคิด โลกเป็นไปตามเหตุปัจจัย เป็นต้น

3. เมตตา : เกิดขึ้นบนพื้นฐานของสติปัญญา หากเมตตาโดยขาดสติปัญญาก็มักจะกลายเป็นเพียงความหลงมกมาย หรือความพอใจ เมื่อไม่ได้ตั้งใจหรือเกิดความไม่พอใจก็โกรธ เมตตาคนอื่นแต่เขาไม่เมตตาตอบก็โกรธ เอ็นดูเขาเอ็นดูเราขาด แท้จริงแล้วเมตตาเป็นของดี เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเย็นใจ เป็นธรรมชาติที่ช่วยดับความโกรธอันเกิดจากการตัดสินด้วยอคติ เมื่อบุคคลมีเมตตาอันประกอบด้วยสติปัญญา จะทำความเข้าใจเพื่อนมนุษย์เพื่อหาข้อเท็จจริงว่าแท้จริงแล้วตนเองหรือผู้อื่นนั้นทุกข์เพราะเหตุใด คือ ทำความเข้าใจไม่ตัดสินด้วยความรักความปรารถนาได้อย่างแท้จริง ไม่กล่าวร้ายกล่าวโทษหรือซ้ำเติมเพียงเพื่อความสะใจ พร้อมทั้งจะให้อภัย และปล่อยวางอคติ เมื่อถูกโกรธก็ไม่โกรธตอบเพราะไม่ได้ยึดเอาอารมณ์เป็นที่ตั้ง แต่ยึดความรักความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์เป็นที่ตั้ง ยอมรับ ยอมแพ้ ไม่แข่งขัน ไม่ต่อสู้ แต่ประสานความสัมพันธ์ให้เกิดความเข้าใจกัน ถือเอาความสัมพันธ์ที่ดีเป็นที่ตั้งมากกว่าการกลัวเสียหายเสียศักดิ์ศรี ความเมตตาเริ่มต้นจากความเมตตาต่อตนเอง เมื่อรู้ความโกรธเป็นโทษเป็นภัยแก่ตนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ บุคคลที่มีเมตตาต่อตนเองจึงจะระงับความโกรธนั้นไว้ไม่ให้เดือดเนื้อร้อนใจจนแผดเผาชีวิตให้เกิดความเดือดร้อน อภัยทานเพื่อให้ใจสงบระงับและปล่อยวาง

บทสรุป

จากที่ได้ศึกษามาทั้งหมดสรุปได้ว่า วิธีบรรเทาความโกรธของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) มีอยู่ทั้งหมด 10 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 นึกถึงผลเสียของความเป็นคนมักโกรธ ขั้นที่ 2 พิจารณาโทษของความโกรธ ขั้นที่ 3 นึกถึงความดีของคนที่เราโกรธ ขั้นที่ 4 พิจารณาว่า ความโกรธ คือ การสร้างทุกข์ให้ตัวเอง และเป็นการลงโทษ ขั้นที่ 5 พิจารณาความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน ขั้นที่ 6 พิจารณาพระจริยาวัตรในปางก่อนของพระพุทธเจ้า ขั้นที่ 7 พิจารณาความเคยเกี่ยวข้องกันในสังสารวัฏ ขั้นที่ 8 พิจารณาอนิสังสของเมตตา ขั้นที่ 9 พิจารณาโดยวิธีแยกธาตุ และ ขั้นที่ 10 ปฏิบัติทาน คือ การให้หรือแบ่งปันสิ่งขององค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการศึกษาเชิงวิเคราะห์วิธีบรรเทาความโกรธของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) ในครั้งนี้ เรียกว่า “วิธีการระงับความโกรธ 10 ประการในเชิงพุทธปรัชญาเถรวาท” อันมีสติบนพื้นฐานที่สร้างความสมดุลให้กับปัญญาและความเมตตา

บรรณานุกรม

- การศาสนา, กรม. (2525). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง*. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.
- จำรัส พรหมบุตร. (2565). ความโกรธในทัศนะพุทธจิตวิทยา. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, 7(1) : 38-45.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *ทำอย่างไรจะหายโกรธ*. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์สุภา จำกัด
- พระมหาสากล สุภเมธี (เดินชาบัน) และพระอภิชาติ อภิญาโณ (แก้วเกตุงษ์). (2559). เมตตากับการระงับความโกรธตามแนวพุทธปรัชญา. *วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์*, 2(1) : 11-22.
- วินัย จันทรเปล่ง. (2536). จากจุดอ่อนสู่ความสำเร็จ. กรุงเทพฯ : เอช เอ็น กรุ๊ป.
- สมพร อินทร์แก้ว. (2536). *จัดการกับความโกรธอย่างไรดี*. กรุงเทพฯ : การท่าเรือ.
- สมภพ เรืองตระกูล. (2547). *ความเครียดและอาการทางจิตเวช*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุภา ศรีสวัสดิ์, พระมหาบุญศรี ญาณวุฑฺโฒ และสุเชาว์ พลอยชุม. (2559). การจัดการความโกรธในชีวิตประจำวันตามแนวพุทธธรรม *วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์*, 35(2) : 205-220.
- Glick, R.A. (1993). *Rage Power and Aggression*. London : Yale University Press.
- Speilberger, C.D. (1996). *Manual for the state-trait anger expression inventory (STAXI)*. Florida : Psychological Assesment Resources.

การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 6 : องค์กรรวม

Application of Work Principles 6 of King Rama IX : Holistic Approach

ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์

Chairoj Nopchalerroj

มูลนิธินพเฉลิมโรจน์

Nopchalerroj Foundation

Email: win@chairoj.net

Received: June 13, 2024; **Revised:** June 29, 2024; **Accepted:** June 29, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 6 คือ องค์กรรวม ผลการวิเคราะห์พบว่า แนวทางการนำหลักการทรงงานข้อนี้ไปประยุกต์ใช้ อาจสามารถประยุกต์ใช้ได้ดังนี้ 1) มองภาพรวมของผลลัพธ์ให้ชัดเจน เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ปัญหาอย่างรอบด้าน ตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกมิติที่เกี่ยวข้อง ประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ เพื่อเตรียมการป้องกันหรือแก้ไขปัญหที่อาจเกิดขึ้น รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์จากทุกมุมมอง โดยใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและครบถ้วน เช่น ข้อมูลเชิงสถิติ ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และความเห็นของประชาชนที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น การที่ต้องวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดเช่นนี้ก็เพื่อให้เห็นภาพรวมของปัญหาและแนวทางการแก้ไข มีการวางแผนการดำเนินงานที่ครอบคลุมทุกขั้นตอนและปัจจัยที่เกี่ยวข้องและเพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติและการติดตามผลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ตามความเหมาะสม 2) สร้างเหตุปัจจัยให้สอดคล้องกับผลลัพธ์ เป็นความตระหนักถึงองค์ประกอบย่อยที่มีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน ทั้งในแง่องค์ประกอบที่ทำให้เป้าหมายสำเร็จ หรือในแง่สาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดปัญหา ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจอะไรบางอย่าง เป็นการมองรอบด้านให้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ให้มากที่สุด เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือทำให้เป้าหมายสำเร็จ โดยใช้วิธีการที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบัน 3) มองให้เห็นปัญหาและทางออกอย่างรอบด้าน คือ การมองให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นหรือมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นได้ ก่อนเริ่มการดำเนินงาน ควรทำการวิเคราะห์ความเสี่ยงและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในทุกมิติ

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, หลักการทรงงานข้อที่ 6, องค์กรรวม

Abstract

This academic article aims to study the application of the 6th principle of His Majesty's working principles, which is "Holistic Approach." The analysis results show that the application of this principle can be implemented in the following ways: 1) Clearly envision the overall outcome: Start by thoroughly analyzing the problem, set clear and comprehensive goals covering all relevant dimensions, and assess both positive and negative impacts to prepare for potential prevention or resolution of issues. Collect and analyze data from all perspectives using diverse and comprehensive sources such as statistical data, expert opinions, and public opinions. The detailed analysis is intended to provide a holistic view of the problem and the solution approaches. Plan the operations comprehensively, covering all steps and relevant factors, and establish systematic implementation and monitoring guidelines to enable appropriate adjustments and corrections. 2) Align factors with the desired outcomes: This involves recognizing the interrelated components that either contribute to achieving goals or cause problems, as well as the impacts arising from certain decisions. It is about considering all relevant aspects comprehensively to facilitate problem-solving or goal achievement using methods appropriate to the current situation. 3) Identify problems and solutions comprehensively: This means recognizing potential problems and obstacles or those that are likely to arise. Before commencing operations, it is essential to analyze the risks and obstacles that may occur in all dimensions.

Keywords : Application, Work Principles 6 of King Rama IX, Holistic Approach

บทนำ

คำว่า “องค์รวม” ในภาษาไทย เป็นคำแปลของคำว่า “holism” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งตามพจนานุกรมภาษาอังกฤษฉบับออกซ์ฟอร์ด คำว่า “holism” หมายถึง “แนวโน้มตามธรรมชาติในการสร้างองค์ภาพพที่มีคุณสมบัติมากกว่าผลรวมขององค์ประกอบ” ซึ่งเป็นแนวคิดที่เน้นว่าระบบหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ควรถูกพิจารณาเป็นองค์รวมมากกว่าที่จะแยกแยะเป็นส่วนย่อย ๆ เนื่องจากการพิจารณาแบบองค์รวมสามารถให้เข้าใจถึงคุณลักษณะและการทำงานของระบบในภาพรวมได้ดีกว่า (ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์, 2565) ส่วน วีระ สมบูรณ์ (2547) อธิบายว่า องค์รวม คือ “แบบแผนเชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างมีความหมายในบริบทหนึ่ง ๆ” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการรับรู้และการประมวลผลข้อมูลของมนุษย์ในเชิงระบบที่ซับซ้อน การเชื่อมโยงเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงการรวมส่วนประกอบเข้าด้วยกัน แต่เป็นการมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบเหล่านั้นอย่างเป็นองค์รวม

การทำงานของความคิดมนุษย์มีลักษณะการประมวลผลแบบองค์รวม โดยที่สมองของเรามักมองหาความเชื่อมโยงและแบบแผนระหว่างข้อมูลต่าง ๆ เพื่อสร้างความหมายและเข้าใจสถานการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ อย่างครบถ้วน ดังนั้น องค์รวมกับองค์ประกอบจึงไม่สามารถแยกจากกันได้ เนื่องจากการรับรู้แบบองค์รวมเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ และการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างกัน ตัวอย่างเช่น ในการวิเคราะห์ปัญหาซับซ้อน สมองของเราจะไม่แยกแยะองค์ประกอบออกจากกันแล้วพิจารณาแยกกัน แต่จะเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เห็นภาพรวมของปัญหาและหาวิธีแก้ไขที่เหมาะสม การทำให้ทั้งหมด “โยงถึงกัน” ในลักษณะนี้จึงเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถเข้าใจและตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในอีกลักษณะหนึ่ง องค์รวมเป็นแนวคิดที่สำคัญซึ่งเชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างมีความหมายในบริบทหนึ่ง ๆ การแยกส่วน (fragmentation) กับการลดทอน (reduction) เป็นแนวทางที่ต่างกัน การแยกส่วน หมายถึง การแยกองค์ประกอบออกมาเป็นส่วน ๆ แต่การลดทอน หมายถึง การลดความซับซ้อนของสิ่งหนึ่งให้เป็นองค์ประกอบพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม แม้ในแนวคิดลดทอนแยกส่วน (reductionism) ก็มีการพิจารณาองค์รวมและความหมายเป็นพื้นฐานอยู่ แนวคิดเกี่ยวกับองค์รวมมีความสอดคล้องกันในประเด็นเรื่องการให้ความสำคัญต่อความหมายและบริบท และพยายามนำเอาประเด็นเรื่องความหมายในบริบทต่าง ๆ กลับเข้ามาสู่การสร้างองค์ความรู้ ประเด็นหลักขององค์รวมจึงอยู่ที่การตระหนัก (awareness) ในองค์รวม ซึ่งเป็นพื้นฐานแนวทางการสร้างความรู้ในปัจจุบัน

ความสำคัญขององค์รวมอยู่ที่การเน้น “ความหมาย” หรือ “คุณค่า” ที่เป็นตัวกำหนดหน่วยภาวะรวม องค์ประกอบ และบริบทของการแสวงหาความรู้ ประเด็นนี้อาจเรียกว่า “อภิวิทยา” (metamethodology) ซึ่งหมายถึงการตระหนักรู้และเลือกใช้ความหมาย (meaning) แบบหนึ่งในการกำหนดนิยามหน่วยภาวะทั้งหมด (whole entity) องค์ประกอบ (parts) บริบท (context) และสร้างแบบแผนเชื่อมโยง (connecting pattern) ของสิ่งที่กล่าวถึงหรือสังเกตศึกษา

หลักการทรงงานข้อที่ 6 คือ “องค์รวม” เป็นหลักการทรงงานที่สำคัญ ซึ่งมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการสร้างวิสัยทัศน์ การวางแผน และการดำเนินงานในทุกหน่วยงาน การพิจารณาและแก้ปัญหาอย่างเชื่อมโยง และการพัฒนาที่ไม่แยกส่วน หลักการนี้ยังเน้นการพัฒนาอย่างครบวงจรและยั่งยืน สำนักงาน กปร. (2559) ได้กล่าวไว้ว่า ทรงมีวิธีคิดอย่างองค์รวม (Holistic) หรือมองอย่างครบวงจรในการที่จะพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการหนึ่งนั้น จะทรงมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง ดังเช่น กรณีของ “ทฤษฎีใหม่” ที่พระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทยเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพแนวทางหนึ่ง ที่พระองค์ทรงมองอย่างองค์รวม ตั้งแต่การถือครองที่ดิน โดยเฉลี่ยของประชาชนคนไทยประมาณ 10 - 15 ไร่ การบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำอันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพ เมื่อมีน้ำในการเกษตรแล้วจะส่งผลให้ผลผลิตดีขึ้น และหากมีผลผลิตมากขึ้นเกษตรกรต้องรู้จักการจัดการและการตลาด รวมถึงการรวมกลุ่มพลังชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อพร้อมที่จะออกสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกได้อย่างครบวงจรนั้น คือ ทฤษฎีใหม่ขั้น 1, 2 และ 3

หลักการทรงงานข้อนี้มีวิธีคิดที่น่าสนใจต่อการนำมาวิเคราะห์ ประเมินค่า สู่การประยุกต์ใช้อย่างเป็นขั้นตอน (เมธา หริมเทพาธิป, 2559) ในการศึกษาที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำเสนอหลักการทรงงานข้อที่ 1 ได้แก่ การศึกษาอย่างเป็นระบบ (ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์, 2567ก) ข้อที่ 2 ได้แก่ ระเบิดจากข้างใน (ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์, 2567ข) ข้อที่ 3 ได้แก่ แก้ปัญหาที่จุดเล็ก (ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์, 2567ค) ข้อที่ 4 ได้แก่ ทำตามลำดับขั้น (ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์, 2567ง) และข้อที่ 5 (ภูมิสังคม) (ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์, 2567จ) มาแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือ องค์กรวม เพื่อให้เกิดการมองปัญหาและแนวทางพัฒนาอย่างเป็นองค์กรวม เพราะการมององค์กรวมช่วยส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมองเห็นปัญหาอย่างรอบด้าน “เลือกใช้ปัจจัยที่มีผลลัพธ์สูงสุด” ภายใต้สถานการณ์ที่เป็นอยู่ เกิดความคิดรอบด้านในการแก้ปัญหา ไม่ด่วนตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยแนวทางใดทางหนึ่ง อันอาจส่งผลให้เกิดปัญหาอื่นตามมาในภายหลัง (ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์, 2565)

ดังนั้น ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 6 : องค์กรวม เพื่อวิเคราะห์แนวคิดและตีความเชิงปรัชญา สร้างความเข้าใจต่อหลักการทรงงานข้อนี้ไปสู่การเสนอเทคนิคการประยุกต์ใช้ต่อไป

วิเคราะห์แนวคิดและตีความเชิงปรัชญา

ทฤษฎีองค์กรวม (Holism) เป็นแนวคิดที่เน้นการพิจารณาระบบหรือองค์ประกอบในภาพรวมทั้งหมด โดยมองว่าคุณสมบัติและความหมายที่แท้จริงของระบบเกิดจากความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงกันขององค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งแตกต่างจากทฤษฎีแบบแยกส่วน (Reductionism) ที่เน้นการแยกส่วนประกอบของระบบออกมาเพื่อศึกษา และเชื่อว่าความรู้ทั้งหมดเกี่ยวกับระบบสามารถเข้าใจได้จากการรวมข้อมูลของแต่ละส่วนเข้าด้วยกัน (คูตารางที่ 1 ประกอบ)

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบระหว่างทฤษฎีองค์กรวมและทฤษฎีแบบแยกส่วน

ทฤษฎีองค์กรวม	ทฤษฎีแบบแยกส่วน
การพิจารณาภาพรวม : เน้นการมองระบบหรือองค์ประกอบในภาพรวม และพิจารณาความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ	การแยกส่วนประกอบ : เน้นการแยกส่วนประกอบของระบบออกมาเพื่อศึกษาโดยละเอียด
ความหมายและบริบท : เชื่อว่าคุณสมบัติและความหมายของระบบเกิดจากการเชื่อมโยงกันขององค์ประกอบในบริบทเฉพาะ	การสรุปรวมข้อมูล : เชื่อว่าความรู้ทั้งหมดเกี่ยวกับระบบสามารถได้จากการรวมข้อมูลของแต่ละส่วนเข้าด้วยกัน
การแก้ปัญหา : มองปัญหาในเชิงองค์กรวมและพยายามหาทางแก้ไขที่คำนึงถึงทุกมิติของปัญหา	การแก้ปัญหา : มองปัญหาในลักษณะส่วนย่อยและพยายามแก้ไขปัญหาละเอียดโดยแยกจากกัน

ในช่วงหลายร้อยปีที่ผ่านมา ความสำเร็จของวิทยาศาสตร์เชิงกายภาพได้ทำให้ทฤษฎีแบบแยกส่วน (reductionism) กลายเป็นทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับและเชื่อถือมากกว่าทฤษฎีองค์รวม (holism) ทฤษฎีแบบแยกส่วนนี้ได้ก่อให้เกิดการพัฒนาและขยายตัวของศาสตร์แทบทุกแขนงที่เรา รู้จักกันในวันนี้ ทฤษฎีองค์รวมได้กลับมามีความสำคัญอีกครั้งในช่วงศตวรรษที่ 20 จากการค้นพบทฤษฎีควอนตัมฟิสิกส์ที่ สอดรับกับแนวคิดองค์รวม ทฤษฎีควอนตัมฟิสิกส์แสดงให้เห็นว่าระบบต่าง ๆ ในธรรมชาติไม่สามารถแยก ออกเป็นส่วนย่อย ๆ ได้โดยสิ้นเชิง แต่ต้องพิจารณาทั้งระบบเป็นองค์รวม

ในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา ทฤษฎีองค์รวมทวีบทบาทความสำคัญยิ่งขึ้น ไม่เพียงแต่ในการค้นพบ ความรู้ใหม่ ๆ ในศาสตร์แขนงต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังนำไปสู่การผสมผสานศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และ การให้กำเนิดศาสตร์แขนงใหม่ ๆ ขึ้นมาอีกด้วย เช่น ทฤษฎีระบบ (systems theory) และทฤษฎีไร้ ระเบียบ (chaos theory) เป็นต้น ทฤษฎีระบบมุ่งเน้นการศึกษาการทำงานร่วมกันของส่วนต่าง ๆ ใน ระบบหนึ่ง ๆ เพื่อให้เข้าใจการทำงานของระบบทั้งหมด ขณะที่ทฤษฎีไร้ระเบียบศึกษาความซับซ้อนและ พฤติกรรมที่ดูเหมือนไม่มีระเบียบในระบบที่อาจมีความเป็นระเบียบแฝงอยู่

การเปลี่ยนแปลงแนวคิดจากทฤษฎีแบบแยกส่วนไปสู่ทฤษฎีองค์รวมสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลง ในวิธีการมองโลกและวิถีการศึกษามนุษยชาติ ซึ่งยังคงส่งผลต่อการพัฒนาและความก้าวหน้าของ วิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน

ปฐมเหตุที่ทำให้แนวคิดองค์รวมแตกต่างจากแนวคิดแบบแยกส่วนโดยสิ้นเชิงนั้น เริ่มต้นจากการ นิยามความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกกับความเป็นจริง นั้นเป็นเพราะ แนวคิดแบบแยกส่วนเริ่มต้นจากความ เชื่อที่ว่า "ปัจเจก" หรือ "คน ๆ หนึ่ง" สามารถแยกแยะความรู้สึกลึกซึ้งของตนเอง (อัตวิสัย) ออกจาก "ความเป็นจริง" (ภาววิสัย) ได้ ในแนวคิดนี้ สิ่งที่อยู่นอกเหนือความรู้สึกลึกซึ้งถือว่าเป็นความจริงสากล (Universal) ซึ่งเป็นผลลัพธ์จากกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความจริงสากลนี้สามารถถูกศึกษาและ เข้าใจได้โดยการแยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ของมันออกเป็นส่วน ๆ โดยกระบวนการเฝ้าสังเกตอย่าง เป็นกลาง (ตามแนวคิดของฟรานซิส เบคอน) ความเป็นจริงในแต่ละส่วนจะปรากฏชัดเจน และเมื่อรวม ส่วนความเป็นจริงเหล่านี้เข้าด้วยกัน ปัจเจกก็สามารถเข้าถึงความเป็นจริงทั้งหมดได้อย่างครบถ้วน สมบูรณ์ ส่วนแนวคิดองค์รวมมองว่าการแยกแยะความเป็นจริงออกเป็นส่วน ๆ นั้นไม่สามารถเข้าใจความ เป็นจริงทั้งหมดได้ เพราะความเป็นจริงมีความซับซ้อนและมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งระหว่าง องค์ประกอบต่าง ๆ การเข้าใจความเป็นจริงจึงต้องพิจารณาทั้งระบบในภาพรวม ความสัมพันธ์และ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของระบบมีความสำคัญพอ ๆ กับส่วนต่าง ๆ เอง การมองทั้งระบบเป็นวิธี ที่ดีที่สุดในการเข้าใจและแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน

แนวคิดแบบแยกส่วนและแนวคิดองค์รวมมีความแตกต่างกันอย่างมากในการนิยามความสัมพันธ์ ระหว่างปัจเจกกับความเป็นจริง ซึ่งส่งผลให้ทั้งสองแนวคิดนี้มีวิธีการศึกษาและการจัดการความเป็นจริงที่ แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงแน่นอน การได้รับข้อมูลความรู้ที่ใกล้เคียงความเป็นจริงที่สุด เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่าง ยิ่งต่อการดำรงชีวิตของสรรพสิ่ง ทุกชีวิตจึงจำเป็นต้องติดต่อแลกเปลี่ยนกันเพื่อคัดสรรและรวบรวมความ เป็นจริงที่ไม่สมบูรณ์จากแต่ละปัจเจก มาปะติดปะต่อเข้าด้วยกันเป็นภาพรวมที่เสมือนจริงมากที่สุด

แนวคิดแบบแยกส่วนเชื่อว่าปัจเจกสามารถแยกแยะความรู้สึกนึกคิดของตนเอง (อัตวิสัย) ออกจากความเป็นจริง (ภาววิสัย) ได้ เมื่อปัจเจกเข้าถึงความเป็นจริงของส่วนหนึ่งส่วนใดแล้ว ก็สามารถควบคุมจัดการส่วนนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากสามารถรู้และเข้าใจทุกส่วนครบถ้วน ก็สามารถควบคุมจัดการทุกสิ่งได้ตามต้องการ ความเป็นจริงในแนวคิดแบบแยกส่วนมีลักษณะสมบูรณ์และเป็นสากล การจัดการจึงต้องรวมศูนย์ขึ้นตรงต่อผู้ที่มีความรู้สูงสุด (เช่น นักวิทยาศาสตร์) ผู้ที่ทำหน้าที่คิดแทนและจัดการแทนผู้ที่มีความรู้ต่ำกว่า และเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์และวิธีการในการจัดการ แนวทางการจัดการจึงมีลักษณะเป็นสูตรสำเร็จเดียวและเป็นสากล การรวมตัวกันเป็นกลุ่มสังคมมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการ ด้วยการแบ่งแยกบทบาทหน้าที่ระหว่างกัน และเพื่อรวบรวมข้อมูลความเป็นจริงของแต่ละส่วน ป้อนสู่ศูนย์กลางการจัดการ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกกับปัจเจกจึงมีลักษณะขึ้นตรงต่อผู้ที่มีความรู้มากกว่าในแนวคิด นอกจากนี้ ปัจเจกถูกมองว่าเป็นเอกพจน์ เป็นสากล ปราศจากอัตวิสัย เพราะความแตกต่างหลากหลายของอัตลักษณ์เป็นสิ่งบดบังที่ทำให้ความเป็นจริงขุ่นมัว จำเป็นต้องตัดออกและทำลายเสีย เพื่อคงไว้แต่เอกภาพของความเป็นกลาง

ในขณะที่แนวคิดองค์รวมเชื่อว่าความเป็นจริงที่ปัจเจกรับรู้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของความเป็นจริงทั้งหมดที่ดำรงอยู่ ซึ่งไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ เนื่องจากการรับรู้ของปัจเจกต้องอาศัยระบบประสาทสัมผัสที่มีขอบเขตความสามารถจำกัด ความเป็นจริงที่รับรู้จึงมีสภาพจำกัดไปด้วย ความเป็นจริงที่ปัจเจกรับรู้ไม่สามารถแยกออกจากอัตวิสัยได้ ปัจเจกไม่สามารถเป็นกลางได้ เพราะปัจเจกเองคือที่มาแห่งความเป็นจริง สิ่งที่เราเข้าใจว่าเป็นความจริงที่ดำรงอยู่อย่างอิสระ แท้จริงเป็นเพียงข้อมูลความเป็นจริงบางส่วนที่รับรู้ผ่านระบบประสาทสัมผัสเข้าสู่สมอง เพื่อตีความและประกอบขึ้นใหม่เป็นภาพเสมือนจริงเท่านั้น ความเป็นอัตลักษณ์มีผลต่อภาพความเป็นจริงที่เราสร้างขึ้น ปัจจัยต่าง ๆ เช่น ประสบการณ์ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม สังคม เป้าหมาย ฯลฯ ล้วนส่งผลต่อความเป็นจริงที่เราสร้างขึ้น เมื่ออัตลักษณ์อัตวิสัยของปัจเจกเปลี่ยนไป ความเป็นจริงก็เปลี่ยนไปด้วย ความเป็นจริงไม่สามารถตัดแบ่งออกเป็นส่วน ๆ ได้ เพราะการดำรงอยู่ของแต่ละส่วนนั้นขึ้นอยู่ด้วยความสัมพันธ์กับส่วนรวมทั้งหมด การแยกส่วนส่งผลให้ทั้งส่วนที่ถูกแยกและส่วนรวมที่ถูกพรากส่วนออกไปขาดความครบถ้วนสมบูรณ์ ตัวอย่างเช่น หากตัดแขนของนาย ก. ออกมา ความเป็นนาย ก. ก็ไม่สมบูรณ์ และความเป็นแขนของนาย ก. ก็ไม่สมบูรณ์เช่นกัน ส่วนข้อจำกัดของการมองแบบแยกส่วนนั้น ได้แก่ ความรู้ที่ได้จากการมองแบบแยกส่วนเพื่อการศึกษาจึงเป็นเพียงการศึกษาชิ้นส่วนที่ไม่สมบูรณ์ และเมื่อประกอบความรู้จากส่วนที่ไม่สมบูรณ์เข้าด้วยกัน ผลรวมจึงเป็นเพียงสภาพความเป็นจริงที่ไม่สมบูรณ์เท่านั้น

ดังนั้น ถ้าจะกล่าวให้ถูกต้องที่สุดตามแนวคิดองค์รวมแล้ว ความเป็นจริงก็คือ สิ่งที่ปัจเจกร่วมกันสร้างขึ้น ผู้ที่มีอัตลักษณ์อัตวิสัยใกล้เคียงกัน ก็ร่วมกันสร้างความเป็นจริงชุดหนึ่ง ที่มีความแตกต่างกับความเป็นจริงชุดอื่นที่กลุ่มอื่นที่มีอัตลักษณ์อัตวิสัยคล้ายกันสร้างขึ้น ฉะนั้น ความเป็นจริงจึงเป็นพหุพจน์ ไม่ใช่เอกพจน์ มีสภาพเฉพาะกลุ่ม เฉพาะพื้นที่ มิใช่สิ่งสากล

นอกจากนี้ ความเป็นจริงที่ปัจเจกร่วมกันสร้างขึ้นนั้นแปรเปลี่ยนไปตามการปฏิสัมพันธ์ของปัจเจก เช่น การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ทำให้รูปแบบการสื่อสารและการจัดการเวลาเปลี่ยนไป ความเป็น

จริงที่เคยมีในอดีตอาจไม่เหมือนกับปัจจุบัน และจะเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ตามพัฒนาการของสังคมและเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนถึงแนวคิดองค์รวมที่เน้นการพิจารณาความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ในระบบทั้งหมด โดยไม่สามารถแยกส่วนได้อย่างสมบูรณ์

ในมุมมองของปรัชญาไทย สังคมไทยเป็นสังคมแบบองค์รวมมาเป็นเวลานานแล้ว เพราะเอกภาพของความเป็นไทยอยู่บนพื้นฐานของอัตลักษณ์ที่แตกต่างหลากหลาย ซึ่งได้รับการยืนยันจากเอกสารทางราชการและประเพณีทางสังคมต่าง ๆ

ยกตัวอย่างลักษณะสังคมไทยที่มีความเป็นองค์รวม อาทิ

1) ในด้านอัตลักษณ์ที่แตกต่างหลากหลาย สังคมไทยมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา และความเชื่อ ความแตกต่างเหล่านี้ไม่เป็นอุปสรรค แต่กลับเป็นพื้นฐานสำคัญที่สร้างเอกภาพของความเป็นไทย

2) ในด้านการยอมรับและการรวมตัว ในสังคมไทย การยอมรับความแตกต่างหลากหลายและการรวมตัวกันเป็นกลุ่มถือเป็นสิ่งสำคัญ การมีชุมชนที่หลากหลายทั้งในด้านชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม ทำให้เกิดความเป็นองค์รวมที่ซับซ้อนและสวยงาม

3) ในด้านการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน การสื่อสารและการทำงานร่วมกันในสังคมไทยมักจะเน้นการสร้างความเข้าใจและการยอมรับซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการปรับตัวให้เข้ากับบริบททางวัฒนธรรมต่าง ๆ ช่วยเสริมสร้างความเป็นเอกภาพของสังคม

4) ในด้านเอกสารทางราชการ เอกสารทางราชการของไทยมักจะสะท้อนความเป็นองค์รวมนี้ เช่น การยอมรับประเพณีท้องถิ่นและการสนับสนุนการปฏิบัติตามวัฒนธรรมพื้นเมือง นอกจากนี้สังคมไทยยังมีกฎหมายและนโยบายที่ยืดหยุ่นเพื่อรองรับความแตกต่างหลากหลายของประชากร

5) ในด้านประเพณีและเทศกาล ประเพณีและเทศกาลในแต่ละภูมิภาคของไทยมีความหลากหลายและแตกต่างกันไป เช่น สงกรานต์ ลอยกระทง และประเพณีท้องถิ่นต่าง ๆ แต่ทั้งหมดนี้ยังคงสร้างความเป็นเอกภาพของความเป็นไทย การเข้าร่วมในประเพณีและเทศกาลของชุมชนต่าง ๆ ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน

6) ในด้านการปกครองและการบริหาร ระบบการปกครองของไทยมีการยอมรับและสนับสนุนการปกครองท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาล ซึ่งมีอำนาจในการจัดการและพัฒนาท้องถิ่นตามความต้องการของประชาชน การมีกฎหมายและนโยบายที่สนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นและการรักษาวัฒนธรรมพื้นเมือง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า สังคมไทยเป็นสังคมแบบองค์รวมที่มีเอกภาพบนพื้นฐานของอัตลักษณ์ที่แตกต่างหลากหลาย การยอมรับและการร่วมกันสร้างความเป็นจริงของสังคมผ่านการสื่อสารและการทำงานร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญ เอกสารทางราชการและประเพณีต่าง ๆ ยืนยันความเป็นองค์รวมนี้ ทำให้สังคมไทยสามารถรักษาความเป็นเอกภาพและความหลากหลายได้อย่างกลมกลืน (วิลาศ เทชะไพฑูรย์, 2567)

อีกนัยหนึ่ง ความคิดเชิงระบบ (System approach) สอดคล้องกับแนวคิดองค์รวม เพราะเน้นการพิจารณาและวิเคราะห์ระบบทั้งหมดโดยรวม ไม่ใช่แค่ส่วนใดส่วนหนึ่ง ความคิดเชิงระบบหมายถึงการ

พิจารณาสิ่งต่าง ๆ ที่รวมกันและทำหน้าที่ของตนเองอย่างมีระเบียบ โดยส่วนประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ ของระบบมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (ศรุตปุณณันชัย ปุโลอารีย์, 2567) ยกตัวอย่างในธรรมชาติประกอบด้วยดวงอาทิตย์ ดาวเคราะห์ ดวงจันทร์ และวัตถุต่าง ๆ ที่โคจรรอบดวงอาทิตย์ ทั้งหมดนี้มีความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน เพื่อรักษาสสมดุลของระบบสุริยะ ส่วนระบบนิเวศประกอบด้วยสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมที่มีปฏิสัมพันธ์กัน สิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมทำงานร่วมกันเพื่อรักษาสสมดุลและความยั่งยืนของระบบนิเวศ ส่วนระบบร่างกายมนุษย์ประกอบด้วยระบบย่อยต่าง ๆ เช่น ระบบหายใจ ระบบย่อยอาหาร ระบบประสาท ซึ่งทั้งหมดทำงานร่วมกันอย่างมีระเบียบ หากระบบใดระบบหนึ่งบกพร่อง จะส่งผลกระทบต่อระบบทั้งหมด

ความคิดเชิงระบบสอดคล้องกับแนวคิดองค์รวมในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ในระบบที่ซับซ้อน ความคิดเชิงระบบเน้นการทำงานร่วมกันของส่วนประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มนุษย์นำความคิดนี้มาใช้ในการบริหารและการทำงานเพื่อให้เกิดความเป็นองค์รวมและความสมบูรณ์ในการดำเนินงาน ทั้งนี้ การพิจารณาและการจัดการในมุมมององค์รวมช่วยให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เทคนิคการประยุกต์ใช้

การมององค์รวมหมายถึงการมองภาพรวมของสถานการณ์หรือประเด็นโดยมุ่งเน้นที่การเห็นภาพใหญ่ (Big Picture) ซึ่งรวมถึงทั้งองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยที่เกี่ยวข้องกัน หรือเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อกัน (cause and effect) โดยการมององค์รวมช่วยให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ผลกระทบของแต่ละปัจจัยต่อกันอย่างชัดเจน ยกตัวอย่างการมององค์รวมในเรื่องรถติด มีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลทำให้รถติดดังนี้

- 1) ความกว้างของถนน กล่าวคือ ถ้าถนนมีความกว้างน้อย เมื่อมีรถหลายคันที่จะเลี้ยวตามกัน หรือต้องผ่านตรงกันทางถนนจะแออัดและทำให้รถติดได้ง่ายขึ้น
- 2) ปริมาณรถยนต์บนถนน กล่าวคือ ถ้ามีจำนวนรถยนต์มากบนถนน เช่นในช่วงเวลาเช้าหรือเย็น เมื่อคนเร่งกลับบ้าน จะทำให้การจราจรติดขัดมากขึ้นเนื่องจากความจุถนนไม่เพียงพอ
- 3) สัญญาณไฟจราจร กล่าวคือ การควบคุมการจราจรด้วยสัญญาณไฟจราจรที่ไม่เหมาะสมหรือที่มีระบบไม่ดี อาจทำให้รถติดอยู่ในแถวสัักพัก
- 4) เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร กล่าวคือ การจราจรที่ไม่เป็นระเบียบ หรือขาดความสามารถในการแก้ปัญหาทางจราจร อาจทำให้การจราจรติดอยู่นานขึ้น
- 5) จำนวนถนนแยกหรือจุดตัด กล่าวคือ ถ้ามีจุดตัดหรือแยกทางหลายจุดในที่ที่มีประชากรหนาแน่น การจราจรอาจมีความสับสนและทำให้รถติด
- 6) สภาพอากาศ กล่าวคือ การมีฝนตกหรือน้ำท่วมถนนอาจทำให้เกิดการจราจรช้าลงหรือติดตามอีกมากขึ้น

7) อุบัติเหตุ กล่าวคือ การเกิดอุบัติเหตุบนถนนทำให้ถนนปิดตัวชั่วคราว แต่ส่งผลกระทบต่อ การจราจรรอบ ๆ ด้วย

การมององค์รวมในเชิงนี้ช่วยให้เห็นภาพรวมของปัญหาและสามารถวางแผนหรือปรับปรุงระบบ การจราจรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ โดยที่ไม่เพียงแค่แก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นอยู่บนพื้นที่เล็ก ๆ แต่จะ แก้ไขที่สาเหตุหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่มีผลต่อปัญหานั้น ๆ

การมององค์รวมในมุมต่าง ๆ ของขนาดหรือทิศทางต่าง ๆ เป็นวิธีที่นำมาใช้ในการเข้าใจและ วางแผนในระดับต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) องค์รวมขนาดเล็ก (Microscopic Perspective): เช่น การมององค์รวมในแง่ของครอบครัว เราสามารถมองได้ว่าสมาชิกแต่ละคนในครอบครัวมีความต้องการและความสำคัญต่างกันอย่างไร ซึ่งจะ ช่วยในการวางแผนการดูแลและการปรับปรุงความสัมพันธ์ภายในครอบครัวได้ดีขึ้น เช่น การวางแผน อาหารที่เหมาะสมสำหรับสมาชิกแต่ละคน เพื่อสุขภาพที่ดี

2) องค์รวมขนาดกลาง (Mesoscopic Perspective): เช่น การมององค์รวมในบริษัทหรือชุมชน เราสามารถสังเกตได้ว่ามีความต้องการและสิ่งที่สำคัญอะไรบ้างที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหรือชีวิตของผู้ที่ เกี่ยวข้อง เช่น การวางแผนและพัฒนาระบบสาธารณูปโภคในชุมชน เพื่อให้ทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

3) องค์รวมขนาดใหญ่ (Macroscopic Perspective): เช่น การมององค์รวมในระดับประเทศ หรือระดับนานาชาติ เราสามารถพิจารณาถึงการออกนโยบายที่สามารถส่งเสริมความเป็นองค์รวมและ ประโยชน์สุขส่วนรวมให้กับประชาชนได้ เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสนับสนุนการเจรจา การค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น

การมององค์รวมในทุกขนาดจะช่วยให้เราเข้าใจและวางแผนการดำเนินงานหรือการแก้ไขปัญหา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้คำแนะนำที่มุ่งเน้นที่สัญญาณและผลที่จะเกิดขึ้นจากแต่ละปัจจัยที่ เกี่ยวข้องกัน

ทิศทางในการมองก็เช่นกัน การมององค์รวมจะไม่มองเพียงด้านใดด้านหนึ่งแล้วตัดสินด้วย อารมณ์หรืออคติ ไม่คิดหรือทำแบบแยกส่วน แต่จะประสานเชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ มองอย่างรอบด้าน ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และมีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับพลวัตที่มีลักษณะหมุนเวียนเปลี่ยนไปไม่คงที่

ดังนั้น แนวทางการนำหลักการทรงงานข้อนี้ไปประยุกต์ใช้ อาจสามารถประยุกต์ใช้ได้ดังนี้

1. มองภาพรวมของผลลัพธ์ให้ชัดเจน

เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ปัญหาอย่างรอบด้าน ตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกมิติ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ เพื่อเตรียมการป้องกันหรือแก้ไขปัญหที่อาจเกิดขึ้น รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์จากทุกมุมมอง โดยใช้ ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและครบถ้วน เช่น ข้อมูลเชิงสถิติ ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และ ความเห็นของประชาชนที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น การที่ต้องวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดเช่นนี้ก็เพื่อให้เห็น ภาพรวมของปัญหาและแนวทางการแก้ไข มีการวางแผนการดำเนินงานที่ครอบคลุมทุกขั้นตอนและปัจจัย

ที่เกี่ยวข้อง และเพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติและการติดตามผลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ตามความเหมาะสม

การวิเคราะห์ปัญหาอย่างรอบด้านอาจเกิดขึ้นจากการตั้งคำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อหาคำตอบ เช่น

- อะไรคือต้นน้ำ อะไรคือกลางน้ำ อะไรคือปลายน้ำ เพื่อให้เห็นองค์รวมของลำดับงานที่ต้องการให้เกิดขึ้น

- อะไรคือขั้นพื้นฐาน อะไรคือขั้นกลาง อะไรคือขั้นสูง เพื่อให้เห็นองค์รวมของระดับการพัฒนา

- อดีตเคยเป็นอย่างไร? ปัจจุบันเป็นอย่างไร? อนาคตควรเป็นอย่างไร เพื่อให้เห็นองค์รวมของช่วงเวลา เป็นต้น

การมองภาพรวมของผลลัพธ์ให้ชัดเจนนี้ เกิดขึ้นได้ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับองค์กร ระดับชุมชน ระดับประเทศชาติ ระดับนานาชาติ เมื่อเราต้องการองค์รวมในระดับใดก็จำเป็นที่จะต้องสำรวจความต้องการของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด เพื่อสร้างความร่วมมือในการระดมความคิด ความต้องการช่วยกันประติดประต่อภาพรวมของผลลัพธ์ให้ออกมาชัดเจนและครบถ้วน จากนั้นจึงช่วยกันวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในทุกทางแล้วเลือกทางที่คุ้มค่าที่สุด ณ เวลานั้น เพื่อกำหนดแผนงานและหลักปฏิบัติร่วมกันตลอดถึงการประเมินติดตามและรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อประโยชน์สุขของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมทุกคน

ในระดับสูงกว่านั้น คือการศึกษาและวิจัยในทฤษฎีของปัญหา เพื่อให้มีข้อมูลที่ครอบคลุมและถูกต้องแล้วจึงนำผลการวิจัยมาใช้ในการวางแผนและตัดสินใจอย่างเป็นระบบ

2. สร้างเหตุปัจจัยให้สอดคล้องกับผลลัพธ์

เมื่อสามารถมองภาพรวมของผลลัพธ์ได้อย่างชัดเจนแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือการสร้างเหตุปัจจัยให้สอดคล้องกับผลลัพธ์ ดังที่พระพุทธศาสนาสอนว่า เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น (ส.นิ. (ไทย) 16/1/1-3, ม.มู. (ไทย) 12/402-406/434-441) หมายความว่า ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นเหตุปัจจัยซึ่งกันและกัน ดังอุปมาที่ว่า “หวานพืชเช่นไร ย่อมได้ผลเช่นนั้น” ฉะนั้นนั้น หากต้องการผลลัพธ์ที่ดี ก็ต้องสร้างเหตุปัจจัยให้สอดคล้องกับผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นด้วย

การมององค์รวมเป็นความตระหนักรู้ถึงองค์ประกอบย่อยที่มีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน ทั้งในแง่องค์ประกอบที่ทำให้เป้าหมายสำเร็จ หรือในแง่สาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดปัญหา ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจอะไรบางอย่าง เป็นการมองรอบด้านให้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ให้มากที่สุด เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือทำให้เป้าหมายสำเร็จ โดยใช้วิธีการที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบัน

ระหว่างการปฏิบัติงาน ต้องพิจารณาว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องนั้น ปัจจัยใดส่งเสริมให้การเปลี่ยนแปลงเกิดผล (Driving Force Factors) หรือปัจจัยใดเป็นสิ่งที่ฉุดรั้งไม่ให้เกิดผล (Restraining Force Factors) คำนึงถึงความยั่งยืนของการแก้ปัญหาเพื่อการวางแผนที่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและมีผลกระทบที่ยั่งยืน การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

เมื่อมองเห็นองค์รวมหรือปัจจัยต่าง ๆ ว่ามีความเกี่ยวพันกันและกันอย่างไรแล้ว สิ่งที่ต้องพิจารณาต่อไปก็คือ หากเราดำเนินการกับบางปัจจัยหนึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่ออีกปัจจัยเช่นกัน เมื่อเป็น

เช่นนั้น ควรต้องอาศัยความเชื่อมโยงนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลง เช่น องค์กรที่มีวัฒนธรรมการทำงานแบบ Cross Culture ได้ดี ย่อมมีพนักงานที่สามารถทำงานร่วมกับ Partner ที่เป็นชาวต่างชาติได้ การจะส่งเสริมกลยุทธ์ขยายธุรกิจไปในต่างประเทศ จะทำได้โดยง่าย เป็นต้น

3. มองให้เห็นปัญหาและทางออกอย่างรอบด้าน

ก่อนเริ่มการดำเนินงาน ควรทำการวิเคราะห์ความเสี่ยงและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในทุกมิติ เช่น การเงิน ทรัพยากรบุคคล กฎหมาย และสิ่งแวดล้อม ใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ความเสี่ยง (Risk Assessment Tools) เพื่อคาดการณ์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น หลังจากที่มีมองเห็นแนวโน้มของปัญหาแล้ว ควรวางแผนมาตรการป้องกันและการแก้ไขที่มีประสิทธิภาพ เพื่อรับมือกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้น สร้างแผนการดำเนินงานสำรอง (Contingency Plan) เพื่อเตรียมพร้อมในกรณีที่เกิดปัญหาที่ไม่คาดคิด นอกจากนี้ การติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้สามารถตรวจพบปัญหาหรือแนวโน้มของปัญหาได้ตั้งแต่เนิ่น ๆ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบมาใช้ในการปรับปรุงแผนงานและมาตรการป้องกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

สิ่งที่ไม่ควรมองข้ามอีกประการหนึ่ง การทำงานร่วมกันระหว่างทีมงานและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะช่วยให้สามารถมองเห็นปัญหาจากมุมมองที่หลากหลาย การสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้ทีมงานสามารถรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว

เราสามารถใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อช่วยในการคาดการณ์ปัญหาและหาทางออกที่มีประสิทธิภาพ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการความเสี่ยง เช่น การใช้ระบบการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) และปัญญาประดิษฐ์ (AI)

การมองปัญหาและทางออกอย่างรอบด้านตามหลักการทรงงานข้อที่ 6 จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ ทั้งยังช่วยให้การแก้ไขปัญหามีความยั่งยืนและไม่เกิดซ้ำในอนาคต

เห็นองค์รวมแล้วดีอย่างไร

การมองเห็นองค์รวม (Holistic View) มีประโยชน์หลายประการที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา การวางแผน และการดำเนินงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพดังนี้

1) การตัดสินใจมีประสิทธิภาพ การมองเห็นองค์รวมช่วยให้เรามีข้อมูลที่ครอบคลุมและครบถ้วนในการตัดสินใจ ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงที่จะพลาดข้อมูลสำคัญหรือมุมมองที่สำคัญ การวิเคราะห์สถานการณ์และปัญหาได้อย่างรอบด้าน ทำให้สามารถตัดสินใจได้มีความแม่นยำและเชื่อถือได้มากขึ้น

2) การวางแผนที่รอบคอบและยั่งยืน การมองเห็นองค์รวมช่วยให้สามารถวางแผนการดำเนินงานที่คำนึงถึงผลกระทบในระยะยาว และเตรียมการสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น สามารถมองเห็นแนวโน้มของปัญหาและวางแผนมาตรการป้องกันไว้ล่วงหน้า ลดโอกาสเกิดปัญหาหรือความล้มเหลวในอนาคต

3) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การมองเห็นองค์รวมช่วยให้สามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด ช่วยลดการใช้ทรัพยากรที่ไม่จำเป็นและการสูญเสียทรัพยากร

ที่อาจเกิดขึ้น เช่น การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การใช้พลังงาน หรือวัสดุตั้งนั้นการดำเนินงานจึงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและทรงพลัง

4) สร้างความร่วมมือที่แข็งแกร่ง การมองเห็นองค์รวมช่วยให้สามารถประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความร่วมมือและความเข้าใจที่ดี สามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่แข็งแกร่งระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และชุมชนได้

5) การพัฒนานวัตกรรม การมองเห็นองค์รวมช่วยให้สามารถพัฒนานวัตกรรมและแนวทางใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงการดำเนินงานให้ดีขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากขึ้น ช่วยให้สามารถเรียนรู้จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

6) การเสริมสร้างความยั่งยืน การมองเห็นองค์รวมช่วยให้สามารถดำเนินการที่มีความยั่งยืนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ช่วยให้สามารถลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างยั่งยืน

การมองเห็นองค์รวมเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้เราสามารถดำเนินการและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสามารถสร้างความยั่งยืนให้กับการพัฒนาในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์หลักการทรงงานข้อที่ 6 สู่การประยุกต์ใช้ ทำให้เกิดการสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเทคนิคในการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 6 เรียกว่า รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 6 : องค์รวม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ (ดูภาพที่ 1 ประกอบ)

รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 6 : องค์รวม

ภาพที่ 1 รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 6 : องค์รวม

จากภาพข้างต้น อธิบายได้ว่า

ขั้นตอนที่ 1 มองภาพรวมของผลลัพธ์ให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดการวางแผนและตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 2 สร้างเหตุปัจจัยให้สอดคล้องกับผลลัพธ์ เพื่อเพิ่มแนวโน้มความสำเร็จและลดความเสี่ยงที่จะผิดพลาดในการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 3 มองให้เห็นปัญหาและทางออกอย่างรอบด้าน สร้างความร่วมมืออย่างเป็นองค์รวม แก้ปัญหาที่ต้นเหตุ และพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกัน

บทสรุป

จากการศึกษาครั้งนี้ ได้องค์ความรู้ใหม่ คือ รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 6 : ภูมิสังคม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) มองภาพรวมของผลลัพธ์ให้ชัดเจน 2) สร้างเหตุปัจจัยให้สอดคล้องกับผลลัพธ์ 3) มองให้เห็นปัญหาและทางออกอย่างรอบด้าน การมองเห็นองค์รวมมีประโยชน์หลายประการ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา การวางแผน และการดำเนินงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น หลักการทรงงานข้อที่ 6 ได้แก่ องค์รวม จึงกลายเป็นหลักการทรงงานที่สำคัญต่อการสร้างวิสัยทัศน์ การวางแผน การดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมในทุกหน่วยงาน การแก้ปัญหาอย่างเชื่อมโยง การคำนึงถึงการพัฒนาที่ไม่แยกส่วน การพัฒนาอย่างครบวงจรและยั่งยืน

บรรณานุกรม

- การศาสนา, กรม. (2525). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง*. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.
- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2565). การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุค. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน*, 15(2) : 111-117.
- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2565). องค์รวม : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. *วารสารวิจัยธรรมศึกษา*, 5(2) : 222-230.
- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2567ก). การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 1 : ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ. *วารสารสถาบันพอดี้*, 1(1) : 38-53.
- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2567ข). การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 2 : ระเบิดจากข้างใน. *วารสารสถาบันพอดี้*, 1(2) : 46-60.
- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2567ค). การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 3 : แก้ปัญหาที่จุดเล็ก. *วารสารสถาบันพอดี้*, 1(3) : 33-40.
- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2567ง). การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 4 : ทำตามลำดับขั้น. *วารสารสถาบันพอดี้*, 1(4) : 33-44.
- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2567จ). การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 5 : ภูมิสังคม. *วารสารสถาบันพอดี้*, 1(5) : 30-40.
- เมธา หริมเทพาธิป. (2559). การศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคนิยมสายกลาง : วิเคราะห์จากหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร*, 4(1) : 120-132.
- วิลาศ เตชะไพบูลย์. (2567). *สถาบันนโยบายศึกษา. สังคมไทยแบบองค์รวมกับองค์รวมแบบไทยๆ*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [https:// www.fpps.or.th/news.php?detail=n1089218268.news](https://www.fpps.or.th/news.php?detail=n1089218268.news) [7 มิถุนายน 2567]
- วีระ สมบูรณ์. (2547). *คลังข้อมูลและความรู้ระบบสุขภาพ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.). แบบแผนและความหมายแห่งองค์รวม*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/1594?locale-attribute=th> [7 มิถุนายน 2567]
- ศรุตพันธุ์นัชัยย์ ปุโลอารีย์, จสต. (2567). *การบริหารที่เป็นองค์รวม*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.wdoae.doe.go.th/wp2018/wp-content/uploads/2021/> [7 มิถุนายน 2567]
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). (2559). *หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ

ในวารสารสถาบันพอดี

วารสารสถาบันพอดี ให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงมีนโยบายให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังต่อไปนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารสถาบันพอดี

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์กับวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการมีหน้าที่จัดพิมพ์คำแนะนำแก่ผู้เขียนในทุกประเด็นที่ผู้เขียนควรรับทราบและควรมีการปรับปรุงคำแนะนำให้ทันสมัยอยู่เสมอพร้อมทั้งควรมีการอ้างอิงหรือการเชื่อมโยงกับระเบียบดังกล่าวนี้ด้วย
3. การพิจารณาบทความในแต่ละเรื่อง ต้องมีการอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้เขียนบทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใด ๆ ทั้งสิ้น
4. บรรณาธิการไม่ควรเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจในการตอบรับบทความที่ถูกปฏิเสธการตีพิมพ์ไปแล้ว ยกเว้นมีปัญหาร้ายแรงเกิดขึ้นในระหว่างการส่งบทความมารับการพิจารณา
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
6. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้นิพนธ์บทความ
7. บรรณาธิการมีหน้าที่ปกป้องมาตรฐานของทรัพย์สินทางปัญญาจากความต้องการทางธุรกิจ
8. บรรณาธิการมีความรับผิดชอบในการปรับปรุงวารสารอย่างสม่ำเสมอ และขอรับการประเมินมาตรฐานคุณภาพวารสารวิชาการ
9. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด คงไว้ซึ่งความถูกต้องของผลงานวิชาการ และรักษามาตรฐานการดำเนินการทุกอย่างเพื่อให้มั่นใจในคุณภาพของบทความที่ตีพิมพ์และรับรองคุณภาพของงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ตามมาตรฐานสากลที่ได้รับการยอมรับ

บทบาทหน้าที่ของผู้เขียนบทความในวารสารสถาบันพอดี

1. บทความที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้เขียนบทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และห้ามคัดลอกผลงานของผู้อื่นโดยเด็ดขาด
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้เขียนเกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ หรือการทดลองในมนุษย์โดยผู้เข้าร่วมหรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้เขียนควรดำเนินการตามหลักจริยธรรมปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง
4. ผู้เขียนบทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารสถาบันพอดีก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารสถาบันพอดีแล้ว
5. ชื่อเขียนที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้น ๆ จริง ไม่แอบอ้าง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้สนับสนุนบทความการพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติ หรือความขัดแย้งส่วนตัว
2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง
3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน
4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่า บทความที่รับประเมินเป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันทีพร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน
5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสาร สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำหนดรวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์

บทความวิจัย บทความวิชาการ และงานวิชาการอื่น ๆ

วารสารสถาบันพอดี

วารสารสถาบันพอดี มีนโยบายส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยของนักศึกษาคณาจารย์ และนักวิชาการที่สนใจ นอกจากนี้ยังเป็นเวทีวิชาการ เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะและข้อคิดเห็นทางด้านสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณามี 2 ประเภท คือ บทความวิจัย และบทความวิชาการ

บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือที่จะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสาร “สถาบันพอดี” นี้ จะต้องได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ก่อน เพื่อให้วารสารมีคุณภาพและนำไปอ้างอิงได้

การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ และงานวิชาการอื่น ๆ มีดังนี้

1. ภาษา เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และชื่อบัญญัติตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็นให้เขียนคำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยวงเล็บภาษาอังกฤษ ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมดยกเว้นชื่อเฉพาะต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ บทความส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษควรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ

2. การพิมพ์ ให้จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 16 พอยต์ โดยจัดหน้ากระดาษขนาด A4 ตั้งค่าหน้ากระดาษสำหรับการพิมพ์ห่างจากขอบกระดาษทุกด้าน ด้านละ 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร)

3. จำนวนหน้า บทความวิจัย บทวิจารณ์หนังสือ และบทความวิชาการ ตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่เกิน 15 หน้า กระดาษ ขนาด A4

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. บทความวิจัย

1.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่คำย่อชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยมาก่อน

1.2 ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบัน ที่สังกัด และอีเมล

1.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์อย่างต่อเนืองกัน บทคัดย่อที่ดี จำนวนคำต้องอยู่ระหว่าง 200-250 คำ หรือประมาณไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ A4 ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (Keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา ให้ระบุ อย่างน้อย 3 คำ แต่ไม่เกิน 5 คำ

1.5 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาหรือบทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิจัยนั้นด้วย

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งทีนำมาศึกษา จำนวนลักษณะ เฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7 ผลการวิจัย แง่ผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตารางแผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง หรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.8 อภิปรายผลการวิจัย ชี้แจงว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้นและมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือทั้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

1.9 องค์ความรู้ใหม่ ชี้แจงว่าผลการศึกษาครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่อย่างไรบ้างที่อาจมีผลกระทบ ต่อสังคมหรือแวดวงวิชาการ หรือชี้แจงได้ว่าองค์ความรู้จากการศึกษาครั้งนี้มีคุณค่าต่อสังคมอย่างไร (ถ้าสามารถสรุปเป็นรูปภาพหรือแผนภูมิได้จะดีมาก)

1.10 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น และต้องมีคำอธิบายสั้น ๆ แต่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วนในกรณีที่เป็นตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีเป็นรูปภาพ หรือแผนภูมิคำอธิบายต้องอยู่ด้านล่าง

1.11 บรรณานุกรม สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ให้ครบถ้วนที่ท้ายเรื่อง โดยใช้ระบบการอ้างอิงตามรูปแบบ APA

2. บทความวิชาการ

2.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช้คำย่อชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยมาก่อน

2.2 ผู้แต่ง ชื่อผู้พิมพ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบันที่สังกัด และอีเมล

2.3 บทคัดย่อ ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการเขียนบทความวิชาการในครั้งนี้คืออะไร มีลำดับการศึกษาหรือวิเคราะห์หรือสังเคราะห์อย่างไร ผลการศึกษาที่ได้คืออะไร บทคัดย่อที่ดีจำนวนคำต้องอยู่ระหว่าง 200-250 คำ หรือประมาณไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ A4 ไม่ควรมีคำย่อ และควรให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

2.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (Keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา ให้ระบุ อย่างน้อย 3 คำ แต่ไม่เกิน 5 คำ

2.5 บทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษา ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิจัยนั้นด้วย

2.6 เนื้อหา มีการอธิบายถึงบริบท หรือองค์ประกอบต่าง ๆ หรือพรรณนาในสิ่งที่ต้องการนำเสนออย่างเป็นขั้นตอน

2.7 องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) ชี้แจงว่าผลการศึกษาครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่อย่างไรบ้างที่อาจมีผลกระทบต่อสังคมหรือแวดวงวิชาการ หรือชี้แจงได้ว่าองค์ความรู้จากการศึกษาครั้งนี้มีคุณค่าต่อสังคมอย่างไร (ถ้าสามารถสรุปเป็นรูปภาพหรือแผนภูมิได้จะดีมาก)

2.8 บทสรุป ควรมีการสรุปให้เข้าใจง่าย อ่านแล้วสามารถเข้าใจภาพรวมทั้งหมดของบทความ ไม่ควรเขียนอธิบายยืดเยื้อ แต่ควรสรุปเนื้อหาให้มีความกระชับ เข้าใจง่าย

2.9 บรรณานุกรม สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ให้ครบถ้วนที่ท้ายเรื่อง โดยใช้ระบบการอ้างอิงตามรูปแบบ APA

3. งานวิชาการอื่น

กรอบในการเขียนให้ใช้ในกรณีเดียวกันกับบทความวิชาการ

ขอบเขตการตีพิมพ์

วารสารสถาบันพอติ เป็นวารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รับผิดชอบเผยแพร่บทความในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมโดยเน้นด้านการศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ เช่น ด้านปรัชญา จริยศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรม มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ครุศาสตร์ การบริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านการศึกษา

วาระการตีพิมพ์

วารสารสถาบันพอดี มีวาระการตีพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 12 ฉบับ ได้แก่

- ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม
- ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 3 ประจำเดือนมีนาคม
- ฉบับที่ 4 ประจำเดือนเมษายน
- ฉบับที่ 5 ประจำเดือนพฤษภาคม
- ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมิถุนายน
- ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม
- ฉบับที่ 8 ประจำเดือนสิงหาคม
- ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน
- ฉบับที่ 10 ประจำเดือนตุลาคม
- ฉบับที่ 11 ประจำเดือนพฤศจิกายน
- ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม

การส่งต้นฉบับ

- E-mail: โดยส่งไฟล์เวิร์ด (word) และไฟล์ Pdf. ไปที่ shdm.foundation@gmail.com
- สามารถส่งได้ด้วยตนเองที่กองบรรณาธิการวารสารสถาบันพอดี มูลนิธิสหธรรมิกชน ณ ลุมพินีพาร์ค รัตนาธิเบศร์-งามวงศ์วาน ถนนรัตนาธิเบศร์ บางกระสอ อำเภอเมืองนนทบุรี 11000 โทร. 081-8150908

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)/ สถานที่พิมพ์./ ผู้จัดพิมพ์.
ผู้แต่ง 1 คน	ทิตินา แชมมณี. (2563). <i>ศาสตร์การสอน</i>. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. Vaman Shivram. (1995). <i>The Practical Sanskrit-English Dictionary</i>. New Delhi : Motilal Babarsidass.
ผู้แต่ง 2-3 คน	ชนินทร เฉลิมสุข และ อภิชาติ คำปลิว. (2562). <i>เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2</i>. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์. วสันต์ เกียรติแสงทอง, พรหมพล พรหมมาศ และ อนุวัตร เฉลิมสกุลกิจ. (2552). <i>การศึกษาเทคโนโลยีออกเมนต์เตดเรียลลิตี้ : กรณีศึกษา พัฒนาเกมส์ “เมมการ์ด”</i>. โครงการงานสาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. Kaplan, R. S. and Norton, D. P. (1996). <i>The Balanced Scorecard : translating strategy in action</i>. Boston : Harvard Business School Publishing Corporation. Knecht, W. S., Kuhlman, C. W., & Piper, R. D. (1955). <i>Production of Ionium from a Pitchblende Residue (No. MCW-1379)</i>. St. Louis : Mallinckrodt Chemical Works.
ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป	กรณีมีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ลงเฉพาะผู้แต่งแรกตามด้วยคำว่าและคณะ กรณีภาษาต่างประเทศ ใช้ et al. ยกตัวอย่างเช่น สุวารี เจริญมุขยพันธ์ และ คณะ. (2556). <i>การศึกษาสถานการณ์การให้บริการสุขภาพกับชาวกัมพูชาที่ชายแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษา จังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด กระทรวงสาธารณสุข ปี 2556</i>. นนทบุรี : สำนัก งานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย. Moreau G, et al. (1984). <i>Le service d'accompagnement spiritual dela maison Sarrazin</i>. College de France : Quebec.
ผู้แต่งเป็นสถาบัน	สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.(2560). <i>แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว</i>. กรุงเทพฯ : หจก.อรุณการพิมพ์. World Health Organization (WHO). (2023). <i>Health Statistics 2023 - Monitoring for the SDGs</i>. Geneva Switzerland : World Health Organization.

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์./ผู้จัดพิมพ์.
ผู้รวบรวมหรือ บรรณาธิการ	รวิช ตาแก้ว (บก.). (2559). <i>ประเทศไทยกับธรรมาภิบาลด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง</i>. กรุงเทพฯ : หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์. Marya L. Besharov and Bjoern C. Mitzinneck (eds.). (2021) . <i>Organizational Hybridity : Perspectives, Processes, Promises</i>. Research in the Sociology of Organizations.
เอกสารที่ไม่เป็นเล่ม เช่น เอกสารอัดสำเนา แผ่นพับ เป็นต้น	คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2561). <i>รายงานผลการดำเนินงานของหลักสูตร วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน (ปรับปรุง พ.ศ. 2559)</i>. (เอกสารอัดสำเนา). Lynn, A. (1994). <i>Living after AIDS threat of dying imposes stress</i>. Chicago : University of Illinois. (unpublished).
กรณีผู้แต่งใช้นามแฝง	นิวกลม (นามแฝง). (2555). <i>ความรักเท่าที่รู้</i>. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : มติชน. Omega (pseud). (2 0 0 5). <i>Garden of repose bitter cold nights</i>. (Translated by Jack Hoe) (2nd ed.). Beijing : Foreign Languages Press.
กรณีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง	PORPEANG THE EXPLORER เศรษฐกิจพอเพียง. (2565). กรุงเทพฯ : ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร. <i>Aids and the third world</i>. (1989). Philadelphia : New Society Publishing.
กรณีไม่ปรากฏเมืองที่พิมพ์ หรือสำนักพิมพ์	ซิม สวาทัตร์, (2559), <i>พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส</i>. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท. Vatsyayan, K. (1986). <i>Made Easy Ethics</i>. New Delhi : n.p.
กรณีปรากฏปีที่พิมพ์	วิทย์ วิศทเวทย์. (ม.ป.ป.). <i>จริยศาสตร์ : มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม</i>. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : อักษรทัศน์. Kant, I. (n.d.). <i>Groundwork for the Metaphysics of Morals</i>. translated by H.J. Paton. New York : Harper & Row, Publishers, Inc.
กรณีพิมพ์ครั้งที่ 1	คมเดือน โพธิสุวรรณ. (2563). <i>เคล็ดลับการเขียนบทความวิจัยวรรณคดีตะวันตกวรรณคดีอังกฤษและอเมริกัน</i>. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. Belcher, W. (2019). <i>Writing your journal article in twelve weeks : A guide to academic publishing success</i>. Chicago : University of Chicago Press.

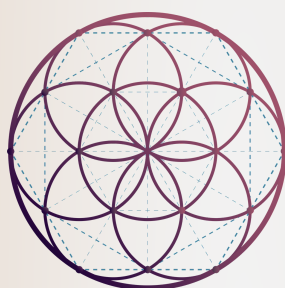
รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือที่ชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์เหมือนกันแต่ต่างชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์ ก, ข, ค หรือ a, b, c) ./ ชื่อเรื่อง ./ (ครั้งที่พิมพ์) ./ สถานที่พิมพ์ ./ ผู้จัดพิมพ์.
	กิริติ บุญเจือ. (2560ก). <i>ปรัชญาและจริยศาสตร์เบื้องต้น</i>. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. _____. (2560ข). <i>ปรัชญาและจริยศาสตร์โบราณ</i>. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. Huntington, Samuel P. (1996a). <i>The Clash of Civilization</i>. New York : Simon and Schuster. _____. (1996b). <i>The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order</i>. New York : Simon and Schuster.
หนังสือแปล	ชื่อผู้แต่ง./ แปลโดย/ ชื่อผู้แปล./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อเรื่อง ./ สถานที่พิมพ์ ./ ผู้จัดพิมพ์.
	Sandel, M. J. แปลโดย สฤณี อาชวานันทกุล. (2554). <i>ความยุติธรรม</i>. กรุงเทพฯ : โอเพ่น เวิลด์ส์. Lao Tzu. translate by D.C. Lau. (1996). <i>Tao Te Chiag</i>. Honng Kong : The Chinese University of Honng Kong.
บทความในวารสาร	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่หรือเล่มที่ (ฉบับที่ (ถ้ามี)) ./ : เลขหน้า.
	อัจฉรา ศรีวรกุล และนิรนาท จุลเนียม. (2566). ศึกษาความสามารถในการเขียนเรื่องจากภาพโดยใช้จินตนาการของผู้เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค CIRC. <i>วารสารศึกษาศาสตร์ มจร</i>, 11(2) : 25-41. Matland, RE. (1995). Synthesizing the implementation literature : The ambiguity-conflict model of policy implementation. <i>Journal of Public Administration Research and Theory</i>, 5(2) : 145-174.

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/ สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย	ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย/(ปีที่พิมพ์)./ชื่อ วิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์หรือ สารนิพนธ์หรือรายงานการวิจัย./คณะหรือสังกัด./ชื่อมหาวิทยาลัย.
อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์	นริศา ชูตินารา. (2563). ศึกษาวิเคราะห์การจัดการอารมณ์เชิงพุทธรของผู้สูงอายุใน โรงเรียนฮอมสุข ตำบลดอนแก้ว อำเภอมะเริม จังหวัดเชียงใหม่. <i>พุทธศาสตร มหาบัณฑิต</i>. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. Pyerson, J.F. (1983). Effective management training : Two models. <i>Master's thesis</i>. New York : Carkson College Technology.
อ้างอิงจากดุษฎีนิพนธ์	ปราโมทย์ หม่อมศิลา. (2561). คุณภาพชีวิตของทหารไทยตามหลักปรัชญาหลังนวยุค สายกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. <i>ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎี บัณฑิต</i>. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. Chansuvarn, W. (2012). Spectrometric analysis of mercury(II) ion using gold nanoparticles stabilized by dithia-diaza ligands. <i>Doctoral dissertation</i>. Bangkok : Chulalongkorn University.
อ้างอิงจากสารนิพนธ์	อภิพัทธ์ วิเศษใจงาม และ จิรพจน์ ขวัญคง. (2561). พลังจิตอาสาจากเจตนา สร้าง รัก ศรัทธา ผูกหลักสามัคคี. <i>สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต</i>. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. Akkaraphan Rujiraprawat. (2013). Guidelines to Increase Efficiency of Dried Rubber Wood Industry : A Case Study of a Factory in Songkhla Province. <i>Minor Thesis</i>. Industrial Management : Prince of Songkla University.
อ้างอิงจากรายงานการวิจัย	วิษณุ บัวเทศ. (2565). การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเพิ่มมูลค่าและมูล ไส้เดือนดิน ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. <i>รายงานการวิจัย</i>. กรุงเทพฯ : สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ. Natchariya Chomngam. (2020). WTO and Public Moral: A Case Study of EU's Prohibition of Importation and Marketing of Seal Products. <i>research report</i>. Bangkok : Chulalongkorn University.

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
บทความจากเว็บไซต์ (Web Site)	ชื่อผู้แต่ง./ชื่อบทความ./[ออนไลน์]./แหล่งที่มา/URL/[วัน/เดือน/ปี]
	คมชัดลึก ออนไลน์. เมื่อทรงอย่างแปดทรงอิทธิพล โจทย์ใหญ่ <i>Papper Planes</i> ต่อวัยรุ่นฟันน้ำนม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.komchadluek.net/news/society/540937 [20 มกราคม 2567] United Nations. <i>Department of Economic and Social Affairs Sustainable Development</i>. [Online]. Retrieved from : https://sdgs.un.org/goals [29 November 2023].
บทความจากเอกสารการประชุม/สัมมนาทางวิชาการ	ชื่อผู้แต่ง./[ปีที่พิมพ์]./ชื่อเรื่องบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บก.)./ชื่อการประชุม./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์.
	มะลิ ทิพย์ประจง. (2566). นโยบายองค์กรในยุคดิจิทัล. ใน ดร.เพ็ญพรรณ เฟื่องฟูลอย (บก.). รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 1 “สุพรรณบุรีศรีสุวรรณหงษ์ : ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม”. สุพรรณบุรี : วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณหงษ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. Soutar, G., & Mazzarol, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports : Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In G. Tower (Ed.), <i>Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business : Regional integration and global competitiveness</i>. Perth : Murdoch University.
การสัมภาษณ์	ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./ตำแหน่ง (ถ้ามี)/หัวข้อสัมภาษณ์./วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์./สัมภาษณ์.
	พระไพศาล วิสาโล. การตื่นรู้คืออะไร. 9 กุมภาพันธ์ 2560. สัมภาษณ์. Sanguansermisri, M. <i>Talk of President</i>. 3 September 2020. interviewer.
บทความจากหนังสือพิมพ์	ชื่อผู้แต่ง./[วัน/เดือน/ปี]./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./หน้า.
	สุชาติ เฝือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน : 13. Schwartz, J. (30 September 1993). <i>Obesity affects economic, social status</i>. The Washington Post : A1.

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
บทความที่อยู่ในหนังสือ/ รายงาน	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อบรรณาธิการ./ (บรรณาธิการ)./ ชื่อเรื่อง/ หน้า/ เลขหน้าที่อ้างอิง./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.
	รุ่งนภา นิมพุฒ. (2545). ลิเกในจังหวัดพิษณุโลก. ใน ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และพัชรินทร์ สิริสุนทร (บรรณาธิการ), <i>ความรู้ คู่สังคม รวมผลงานวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร</i> (หน้า 67-94). กรุงเทพฯ : พี. เอ. ลีฟวิ่ง. Chimput, R. (2002). Musical folk drama in Phitsanulok province. In D. Pattamasiriwat and P. Sirasoonthorn (Eds.). <i>Knowledge of social partners in Faculty of Humanities and Social Sciences, Naresuan University</i> (pp. 67-94). Bangkok : P. A. Living. หมายเหตุ : ถ้าไม่มีชื่อบรรณาธิการ ให้ระบุใน และตามด้วยชื่อเรื่อง
ราชกิจจานุเบกษา	ชื่อพระราชบัญญัติ./ (วันที่/เดือน/ปีที่พิมพ์)./ ราชกิจจานุเบกษา./ เล่มที่./ .. /ตอนที่./ .. /หน้า...-
	กฎกระทรวง การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย และการยุบเลิกวัด การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา และการยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรณา พ.ศ. 2559. (27 มกราคม 2560). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134 ตอนที่ 12 ก, หน้า 41-51.
รูปภาพ	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อภาพ./ [Image]./ จาก หรือ Retrieved from/ http://www.xxxxxxx
	 ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐ-ตุรกีในสถานะของการช่วยชีวิต เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม ค.ศ. 2018 (Geopolitical Monitor, 2018) ตัวอย่างการอ้างอิงบรรณานุกรม Geopolitical Monitor. (2018). <i>US-Turkey Relations Placed on Life Support</i>. [Image]. Retrieved from https://www.geopoliticalmonitor.com/us-turkey-relations-placed-on-life-support/

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
แอปพลิเคชัน	ชื่อผู้ถือสิทธิ์ หรือองค์กร./(ปีของ version แอป)./ชื่อแอปพลิเคชัน/(Version แอป)/ [Mobile application software]/จาก หรือ Retrieved from http://xxxxx
	Automattic. (2021). <i>Word Press</i> (Version 18.0) [Mobile application software]. Retrieved from /////////////// https://apps.apple.com/us/app/wordpress /id335703880
ภาพ หรือ แผนผัง หรือแผนภูมิ	เขียนอ้างอิงในบรรณานุกรมให้สอดคล้องกับหลักการอ้างอิงประเภทต่าง ๆ ดังที่แสดง เอาไว้ข้างต้น เช่น ถ้า ภาพ หรือแผนผัง หรือแผนภูมิ อ้างอิงมาจากหนังสือ ก็ให้อ้างอิง ในรูปแบบของหนังสือ แต่หากอ้างอิงมาจากเว็บไซต์ ก็ให้อ้างอิงในรูปแบบของเว็บไซต์ เป็นต้น
	 ภาพที่ 1 องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (เมธา หริมเทพาธิป และคณะ, 2564) เมธา หริมเทพาธิป และคณะ. (2564). สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์. <i>รายงานการวิจัย</i>. กรุงเทพฯ : ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร.

SHDM
FOUNDATION

สถาบันพอดิ
SHDM Foundation

มูลนิธิสพรรรมิกชน
SAHADHAMMIKCHON FOUNDATION
WWW.SHDMFOUNDATION.ORG